

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Právnická fakulta
Katedra obchodného práva a medzinárodného práva súkromného

Marína Gallová
Zánik záväzku
Diplomová práca

Vedúca diplomovej práce: Doc. JUDr. Ludmila Lochmanová, Ph.D.

OLOMOUC 2009

Ja dolu podpísaná Marína Gallová, autorka diplomovej práce na tému: *Zánik záväzku*, ktorá je literárnym dielom v zmysle zákona č. 121/2000 Zb., dávam týmto ako subjekt údajov svoj súhlas v zmysle § 4 písm. E) zákona 101/2000 Zb., správcovi:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47,
Česká republika

ku spracovaniu osobných údajov v rozsahu: meno a priezvisko v informačnom systéme, a to vrátane zaradenia do katalógu, a ďalej ku sprístupneniu mena a priezviska v katalógoch a informačných systémoch UP, a to vrátane neadresného sprístupnenia pomocou metód diaľkového prístupu. Údaje môžu byť sprístupnené užívateľom služieb Univerzity Palackého. Realizáciu sprístupnenia zaisťuje ku dňu tohto prehlásenia vnútorná zložka UP, ktorá sa nazýva Knihovna UP.

Súhlas sa poskytuje na dobu ochrany autorského diela podľa zákona č. 121/2000 Zb.

Prehlasujem, že moje osobné údaje vyššie uvedené sú pravdivé.

Prehlasujem týmto, že som diplomovú prácu na téma: *Zánik záväzku* spracovala sama len s využitím prameňov v práci uvedených.

V Olomouci dňa 30.3.2009

.....

podpis

Chcela by som sa poďakovať Doc. JUDr. Ludmile Lochmanovej, Ph.D.
za odborný dohľad, cenné pripomienky, čas a trpezlivosť, ktoré mi
pri spracovaní tejto práce venovala.

Obsah

Úvod.....	6
1. Historický exkurz záväzkového práva.....	9
2. Záväzkovo právny vzťah.....	14
2.1. Všeobecný výklad.....	14
2.2. Vymedzenie pojmu.....	14
2.3. Vznik záväzkového vzťahu.....	15
3. Zánik obchodných záväzkov.....	19
3.1. Všeobecne k zániku záväzku.....	19
3.2. Kategorizácia spôsobov a dôvodov zániku záväzku.....	19
3.2.1. Delenie zániku záväzku podľa právnej úpravy.....	20
3.2.2. Delenie zániku záväzku podľa uspokojenia a neuspokojenia veriteľa.....	21
3.2.3. Delenie zániku záväzku podľa právnej skutočnosti.....	21
4. Zánik záväzku splnením.....	23
4.1 Všeobecný výklad.....	23
4.2. Predmet plnenia.....	24
4.3 Spôsob plnenia.....	25
4.3.1. Varianty splnenia.....	31
4.3.2. Voľba spôsobu plnenia.....	32
4.4. Vzájomné záväzky.....	33
4.5. Špeciálne platobné prostriedky.....	34
4.6. Miesto plnenia.....	35
4.7. Doba plnenia (čas plnenia).....	38
4.7.1. Stanovenie doby plnenia v prospech strán.....	39
4.7.2. Stanovenie doby plnenia zákonom.....	40
4.7.3. Stanovenie doby plnenia súdom.....	41
4.8. Čiastkový záver.....	42
5. Zánik nesplneného záväzku.....	44
5.1 Všeobecný výklad.....	44
5.2. Odstúpenie od zmluvy.....	44
5.2.1. Sankčné odstúpenie (§345, §346 ObchZ).....	47
5.2.2. Predbežné odstúpenie (§ 348 ObchZ).....	49
5.2.3. Právne účinky odstúpenia od zmluvy.....	49
5.3. Odstupné.....	51
5.4. Zmarenie účelu zmluvy.....	54
5.5. Dodatočná nemožnosť plnenia.....	56
5.5.1. Vymedzenie pojmu.....	56
5.5.2. Čiastočná nemožnosť plnenia.....	58
5.5.3. Zodpovednosť za škodu.....	59
5.4. Dohoda strán.....	61
5.4.1. Dohoda o nahradení doterajšieho záväzku.....	61
5.4.2. Dohoda o zrušení doterajšieho záväzku.....	62
5.4.4. Dohoda o vzdaní sa práva a odpustení dlhu.....	64
5.5. Urovanie.....	65
5.6 Splynutie.....	67
5.7. Uplynutie doby.....	68
5.7.1 Uplynutie doby, na ktorú bol záväzok dojednaný.....	68
5.7.2. Nesplnenie fixnej zmluvy.....	69
5.7.3. Preklúzia.....	70
5.8. Výpoveď.....	72
5.8.1. Zákonné podmienky.....	72
5.8.2. Výpovedná lehota.....	74

5.8.3. Forma výpovede	74
5.8.4. Účinky výpovede	74
5.9. Smrť dlžníka alebo smrť veriteľa	75
6. Zánik záväzku spôsobom nahradzujúcim splnenie	77
6. Zánik záväzku spôsobom nahradzujúcim splnenie	77
6.1. Všeobecný výklad	77
6.2. Započítanie	77
6.2.1. Podmienky započítania	78
6.2.2. Zánik započítaním	82
6.3. Uloženie do úradnej úschovy	83
6.3.1. Zákonné podmienky	84
7. Návrhy de lege ferenda	86
Záver	88
Resumé	90
Použitá literatúra	91

Úvod

K naplňovaniu účelu obchodného zákonníku v praxi dochádza dennodenne. Problematika záväzkového práva patrí medzi najčastejšie realizované inštitúty obchodného práva. Neustále sa uskutočňuje predaj, alebo kúpa tovaru, vyhotovenie diela, údržba alebo oprava vecí v právnom slova zmysle ako i uzatváranie najrôznejších zmlúv atd. Bežný obchodný kontakt v intenciách obchodného práva je prirodzenou súčasťou každodenného fungovania tržnej ekonomiky kdekoľvek vo svete. Rovnako tomu tak je i v Českej republike, kde už skoro dvadsať rokov dochádza k rozvoji tržných princípov slobodného obchodovania.

Tak ako sú bežne denne uzatvárané nové a nové zmluvy, z ktorých prirodzene vznikajú nové záväzkové vzťahy, dochádza samozrejme i k ich zániku. Zánik je preto naprosto prirodzenou súčasťou obchodných záväzkových vzťahov. Jednotlivé obchodné záväzkové vzťahy teda nie sú ničím trvalým, definitívnym, ale sú pominuteľné. Práve o zániku z hľadiska obchodného práva pojednáva moja práca. Je teda nutné brať do úvahy, že zánik záväzku, či už z hľadiska obchodného práva žiadaný, alebo nežiadaný, je naprosto obvyklým a nedeliteľným elementom obchodovania.

S ohľadom na nesmiernu praktickosť a z môjho pohľadu i zaujímavosť obchodného práva, smeroval môj výber témy práve do tohto odvetvia. Vzhľadom k vyššie zmienenej možnosti každodennej použiteľnosti znalostí obchodného záväzkového práva bola voľba mojej témy diplomovej práce z tejto oblasti viac než ľahká. Zánik obchodných záväzkových vzťahov hrá totiž v obchodnej praxi nesmierne dôležitú rolu a skrýva v sebe celú radu veľmi zaujímavých aspektov. Nezriedka sa je možné stretnúť s informáciou z médií, rozoberajúcou napríklad vypovedanie obchodných kontraktov vysokého významu, odstúpenie od zmluvy, problémy pri plnení záväzkov a apod. Aj človek nezainteresovaný v problematike obchodného práva sa s týmito inštitútmi, prinajmenšom cestou oznamovacích prostriedkov, už určite stretol.

Vzhľadom k celkom vysokej prítažlivosti obchodného práva a jeho značnej praktickej využiteľnosti je celý rad autorov zaoberajúci sa práve týmto odvetvím práva. Celkovo je možné nájsť mnoho titulov

pojednávajúcich o problematike obchodných záväzkových vzťahov. Z tých najvýznamnejších autorov menujem napr.: prof. Bejčka, prof. Pelikánová, prof. Dědiča, prof. Knappa, prof. Eliáša, či doc. Plívu. Mnoho z ich diel sa stalo cenným prameňom informácií nevyhnutným k získaniu potrebných poznatkov pre vytvorenie tejto práce. Ako cenný prameň by som rada spomenula i judikatúru českých súdov, ktorá dopomohla mojej práci utvoriť jej celkový charakter.

Je však nutné uviesť, že otázka zániku obchodných záväzkových vzťahov je veľmi širokou matériou, ktorej spracovanie by bolo možné vydať na ďaleko širšiu publikáciu než umožňuje štandardný rozsah diplomovej práce. Z tohto dôvodu nie je možné zaoberať sa danou témou do najväčších detailov, ale skôr bude mojím cieľom poskytnúť ucelený prehľad na problematiku zániku záväzku podľa Českého obchodného práva so zreteľom na odlišnosti nachádzajúce sa v občianskom zákonníku.

V rámci práce používam vedecké metódy indukcie, dedukcie, analýzy, syntézy a komparácie. Indukcia je jedna zo základných myšlienok pri usudzovaní a dedukciou sa rozumie vyvodenie logických dôsledkov. Väčšinou sú tieto metódy stavané proti sebe ako opačné myšlienkové postupy, pretože indukcia je postupom od zvláštneho k obecnému na rozdiel od dedukcie, ktorá má postup opačný, a to od obecného ku zvláštne. Ďalšiu dvojicu vedeckých metód využitých v mojej práci tvorí analýza so syntézou, ktoré by bolo možné taktiež postaviť proti sebe. Analýzou sa totiž rozumie rozkladanie celkov na jednotlivé časti a syntéza je naopak skladaním častí v jeden celok. Dohromady však syntéza s analýzou tvoria logickú cestu, ktorou je zaistená štruktúra skúmanej problematiky. Ako poslednú musím spomenúť metódu komparácie, ktorá tkvie v porovnávaní medzi dvomi, alebo viacerým inštitútmi, pojmami apod.

Práca je štruktúrovaná podľa logickej návaznosti aby poskytla čo najprehľadnejší rozbor vybranej problematiky. V jednej z úvodných kapitol tejto práce som sa zaoberala historickým vývojom záväzkového práva, lebo obchodovanie je, chcelo by sa až povedať, staré ako ľudstvo samo a už od dávnych dôb sa je možné stretávať s rozmanitými právnymi úpravami tohto fenoménu. Vývoj je mapovaný chronologicky, začínajúc obdobím rímskeho práva a následným

vypichnutím najdôležitejších mílnikov dejín pre odvetvie záväzkového práva.

Následne je potom všeobecne charakterizovaný sám obchodnoprávny záväzkový vzťah, lebo priblíženie tohto pojmu považujem pre ďalšie pojednanie o zániku záväzku a celkové pochopenie témy ako nevyhnutný predpoklad.

Vzhľadom k tomu, že právna veda ponúka nepreberné množstvo uhlov pohľadu na danú problematiku, rozhodla som sa venovať pozornosť i na kategorizáciu rôznych spôsobov zániku záväzku. Vypichla som a popísala tri hlavné spôsoby delenia jednotlivých spôsobov zániku záväzku.

Hlavná časť mojej práce je rozdelená do troch oblastí. V prvej oblasti sa venujem zániku záväzku splnením, ktorému vzhľadom k jeho významu ponúkam najväčšiu pozornosť. Okrem všeobecného výkladu som podrobnejšie charakterizovala jednotlivé elementárne náležitosti tohto inštitútu ako sú predmet a spôsob plnenia, miesto, či čas apod. Uvádzam i úpravu vzájomných pohľadávok a špeciálnych platobných prostriedkov. Druhá oblasť pojednáva o zániku nesplneného záväzku predovšetkým so zreteľom na jednotlivé inštitúty upravené obchodným a občianskym zákonníkom. Pri kombinácii obchodnoprávnej a občianskoprávnej úpravy zvyrazňujem ich rozdiely, ako i modifikáciu úpravy noriem občianskeho práva s právom obchodným. V tretej oblasti sa zameriavam na zánik záväzku spôsobom nahradzujúcim plnenie. Hlavnými bodmi tejto oblasti je rozbor započítania a uloženia do úradnej úschovy

Na základe získaných faktických poznatkov v oblasti zániku záväzkových vzťahov bude moja pozornosť v poslednej kapitole uprená na návrhy de lege ferenda a pokúsim sa rozobrať budúci vývoj predmetnej problematiky.

1. Historický exkurz záväzkového práva

Už po dlhé stáročia platí všeobecne uznávaný fakt, že európska civilizácia je vybudovaná na troch základných pilieroch: *grécka filozofia, rímske práva a kresťanstvo*. Vzhľadom k tejto skutočnosti je namieste v úvodnej kapitole mojej práce osvetliť prapôvod súčasného záväzkového práva, resp. právnej úpravy zániku záväzku, ktorého korene siahajú hlboko do obdobia, kedy sa prevažná časť vtedajšieho civilizovaného sveta riadila rímskym právom.

Hneď v úvode je nutné spomenúť skutočnosť, že rímske právo nebolo po celú dobu svojej účinnosti rigidné, ale zákonite sa vyvíjalo a menilo v súlade s rozvojom vtedajšej spoločnosti. Rovnako tomu bolo i v oblasti práva záväzkového.

Záväzkové, či obligačné právo prvotne nevzišlo z obchodu, akoby sa mohlo na prvý pohľad zdať, ale z **práva deliktného**. O obligácii sa teda v pôvodnom slova zmysle hovorilo v súvislosti s porušením práva a následným vyvolaním *odvety (talio)* vo forme svojpomoci namierenej proti osobe páchatela. Takáto odvetá potom mohla vyvolať neblahé dôsledky na slobode či živote delikventa. „Osobné ručenie za porušenie práva v dôsledku odvety je teda východiskom obligácie. Odvetá totiž mohla byť suspendovaná dohovorom medzi škodcami a poškodenými (*pactio*) založenom na sľube poskytnúť za učené bezprávie **zadostučinenie majetkového rázu**, najčastejšie zaplatením peňažnej čiastky.“¹

Prvá forma dobrovoľnej obligácie potom nepochádza z predaja tovaru, teda kúpnej zmluvy, ale zo zapôžičky. Táto právna inštitúcia bola nazvaná **nexum** a jej pôvod siaha až do doby ďaleko pred vytvorením zákona dvanástich dosiek v roku 451 pred Kristom. Šlo o právny vzťah, pri ktorom dlžník za určitú peňažitú sumu dával ako záruku svoju vlastnú osobu.²

Klasické delenie obligácie v období rozvinutého rímskeho práva potom spočívalo vo dvoch základných typoch záväzkov: obligationes ex delicto (z deliktov), teda zo zavineného protiprávneho jednania páchatela deliktu a obligationes ex contractu (obligácie zo zmluvy), teda záväzky majúce svoj pôvod v právnom úkone, a teda v prejave

¹ Zrov. Effenberger, K. O právu obligačným. Právní rádce, 1998, č. 8, s. 41

² Zrov. Effenberger, K. O právu obligačným. Právní rádce, 1998, č. 8, s. 41

vôle právnych subjektov. Šlo o právny vzťah, v ktorom na jednej strane veriteľ (*creditor*), mohol od dlžníka (*debitor*) na strane druhej, požadovať určité chovanie (konanie, nekonanie, opomenutie, strpenie) z určitého právneho titulu (delikt alebo zmluva). Už Gaius vo svojej učebnici k obligáciám uvádzal, že „*omnis enim obligatio aut ex contractu aut ex delicto nascitur*“, teda že každá obligácia vzniká buď zo zmluvy, alebo z deliktu. V neskorších dobách sa k tomuto klasickému deleniu ešte pridali zvlášť kategórie tzv. obligationes quasi ex contractu, a teda obligácie akoby zo zmluvy, ktorými boli napr. zmluva príkazná (u ktorých chýbal podstatný znak dohody - súhlas, tutela - poručníctvo) a obligationes quasi ex delicto, čiže obligácie akoby z deliktu, u ktorých zase chýbal jeden z podstatných znakov deliktov, predovšetkým zavinenie.³

Závazkové právo v období práva Rímskeho bolo veľmi prepracované. V plnej miere je možné v záväzkových právnych vzťahoch dnešnej doby nachádzať jeho podstatné náležitosti, teda subjekty, obsah aj predmet záväzku. Existoval premyslený systém ochrany záväzkových právnych vzťahov žalobami (*actiones in personam*) a bola upravená problematika zmeny obligácie, jej prevodu a samozrejme tiež jeho zániku.

V začiatkoch vývoja obligačného práva, kedy obligácia mala ešte podobu osobnej zodpovednosti (viazanosti) páchatela za spáchaný delikt, dochádzalo k jej zániku prostým faktickým zadostučinením, neskôr platením výkupného. Neskôr, keď sa objavilo *nexum* a obligácia získala i nedeliktný rozmer, vyvinula sa nová forma jej zániku. K tomu, aby bol *nexus* uvoľnený a tak došlo k zániku obligácie, bolo okrem nevyhnutného zaplatenia dlhu nutné ešte prikročiť k ďalšiemu formálnemu aktu, tzv. *nexi liberatio*, ktorým došlo k zrušeniu pôvodného právneho aktu zakladajúceho *nexum*.⁴

V neskorších dobách bolo možné rozlíšiť tieto spôsoby zániku obligácie: splnenie (*solutio*), odčítanie - kompenzácia (*compensatio*), ktorá už v tej dobe bolo rozlišovaná medzi *compensatio necessaria* (nutná, súdna) a *compensatio voluntaria* (dobrovoľná, zmluvná). Novácia (*novatio*), splynutie a odpustenie dlhu.

³ Zrov. Rebro, K., Blaho, P. Rímske právo. Bratislava: Obzor, 1991, s. 352

⁴ Zrov. Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. Římské právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 211 - 220

S rozpadom západorímskej ríše došlo i k úpadku právneho myslenia ,ktorý následne pretrvával až po celú dobu feudalizmu. Podstatný posun vpred nastal až v 16.-17. storočí v súvislosti so zámorskými objavmi, kolonizáciami a mohutným rozvojom obchodu.

Medzi prvé príznaky vzniku novodobého obchodného práva patria *obchodné zvyklosti talianskych miest*, ktoré znamenali najprecíznejšie právo danej doby. Práve na ich základe došlo k prvej kodifikácii obchodného práva vydané vo Francúzku v roku 1673. Táto kodifikácia obsahovala podzemné obchody - tzv. **Code Savary** nazvané podľa ich hlavného autora Jacquese Savary.⁵ Nejednalo sa o zavedenie nového právneho myslenia, skôr šlo o upevnenie a fixáciu vtedajšieho obchodného práva. Významnosť danej kodifikácie bola citeľná a práve preto presiahla i cez hranice Francúzska ďalej do Európy.

Obchodné právo sa plne začalo modernizovať až v období buržoázných revolúcií, kedy dochádza k prekonaniu feudálnej roztrúsenosti. Jednou z najvýznamnejších udalostí tejto doby bolo vydanie **Code de Commerce** (1804), ktorý bol prvou modernou kodifikáciou obchodného práva a doplnil *Code civil*. V dobe napoleonských vojen bola účinnosť zákonníku rozšírená na územie k Francúzku priamo pripojených štátov ako i na štáty spadajúce do režimu politických priaznivcov Francúzska.⁶

Reakciou európskej spoločnosti na spoločenské zmeny v súvislosti s Napoleonovým Francúzskom vyústili ku kodifikačným snahám, ktoré boli s úspechom dokončené v Rakúsku a to prijatím **Všeobecného občianskeho zákonníku (ABGB)** ako i v Nemecku prijatím **Všeobecného nemeckého obchodného zákonníku (ADHGB)**.

Po vzniku samostatného Československa bola recepčným zákonom č. 11/1818 Zb. prebratá dovtedajšia rakúska a uhorská legislatíva. Tak sa stalo, že v *Čechách a na Morave platilo rakúske právo, zatiaľ čo na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi zase právo uhorské.*⁷

K odstráneniu právneho dualizmu v Československu došlo až po druhej svetovej vojne, keď do platnosti vstúpil **občiansky zákonník**

⁵ Zrov. Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. I.díl. 2.vydání. Praha: ASPI, 2003, s. 23

⁶ Zrov. Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, J., Ježek, J. a kol. Kurs obchodního práva. Soutěžní právo. 3.vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 22

⁷ Zrov. Rouček, F., Sedláček, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: ASPI, 2002, s. 294

č. 141/1950 Zb., ktorý zjednotil súkromné právo v Čechách, na Morave i na Slovensku. Tento zákonník však prišiel tesne po komunistickom prevrate roku 1948 a tak obsahoval zakotvenie štátneho *direktivismu* - úprava umožňovala vznik, zmenu a zánik záväzku zásahom štátnych orgánov. Po sovietskom vzore bolo v ňom uplatňované hlavne kolektívne a štátne vlastníctvo pred vlastníctvom individuálnym.⁸

Pomerne v krátkej dobe prišlo k ďalšej rekodifikácii občianskeho zákonníka. Výsledkom bol ucelený **system socialistických kódexov** - občiansky zákonník č.40/1964 Zb., hospodársky zákonník č. 109/1964, a zákonník medzinárodného obchodu č. 101/1963. Občiansky zákonník upravoval postavenie občanov, hospodársky zákonník upravoval vzťahy medzi socialistickými organizáciami a posledne menovaný zákonník sa vzťahoval na zahraničné obchodné styky.⁹

Rázný obrat v úprave obchodných záväzkových vzťahov a celého obchodného práva nastal v roku 1991 v návaznosti na udalosti nežnej revolúcie (1989). Došlo k rozsiahlej novelizácii **občianskeho zákonníka č. 509/1991 Zb.**, ktorá do právneho pojmoslovía opäť zaviedla pojem záväzok. Prišlo k zrušeniu hospodárskeho zákonníka a zákonníka medzinárodného obchodu a namiesto nich prišiel nový **obchodný zákonník č. 513/1991** s účinnosťou od 1.januára 1992.¹⁰

Na základe vyššie uvedeného historického vývoja záväzkového práva je možné skonštatovať, že mnohé prvky súčasnej právnej úpravy našli svoj pôvod už v rímskom práve. Na prvý pohľad je zreteľná kontinuita rímskeho práva až do dnešnej doby. Samozrejmosťou je že nielen rímske právo ale i celý vývoj priebehom storočí zanechal viditeľné stopy na súčasnej právnej úprave a tak je v nej možné okrem rímskeho práva sledovať i určité prvky práva rakúskeho, nemeckého, či francúzskeho, ako i určité stopy po prechádzajúcich socialistických úpravách.

Domnievam sa však, že súčasný stav obchodného zákonníka ako i úpravy obchodných záväzkových vzťahov v ňom obsiahnutej plne vyhovuje trhovej ekonomike ako i potrebám podnikateľskej spoločnosti. Nutné je taktiež spomenúť, že je pripravovaná veľká novela celej súkromnoprávnej sféry, ktorá by mala zasiahnuť i

⁸ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I. díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 14

⁹ Zrov. Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. I. díl. 2.vydání. Praha: ASPI, 2003, s. 37

¹⁰ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I. díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 14

do úpravy obchodných záväzkových vzťahov a z časti pozmeniť ich zaradenie k občianskemu zákonníku.¹¹

¹¹ Bližšie viď. kap. Návrhy de lege ferenda

2. Závazkovo právny vzťah

2.1. Všeobecný výklad

Obchodnozávazkový právny vzťah je súkromnoprávnym záväzkovým vzťahom, ktorý je charakterizovaný obchodným zákonníkom. Obchodný zákonník však neupravuje túto tematiku komplexne, a preto je nutné použiť ustanovenia občianskeho zákonníka o záväzkových právnych vzťahoch ako predpisu všeobecného k predpisu špeciálnemu. Domnievam sa, že je dôležité objasniť pojem záväzkovo právneho vzťahu, ako aj jeho vzniku, pretože to napomôže k celkovému porozumeniu zániku záväzku ktorým sa zaoberá moja práca.

2.2. Vymedzenie pojmu

Obchodný zákonník pojmu záväzkovo právny vzťah neposkytuje legálnu definíciu, a tak je nutné i pre obchodné záväzkové vzťahy použiť právnu definíciu občianskeho zákonníku. Ten ustanovuje, že záväzkovým právnym vzťahom (záväzkom) je právny vzťah, z ktorého veriteľovi vzniká právo na plnenie (pohľadávka) od dlžníka a dlžníkovi vzniká povinnosť plniť (§ 488 ObčZ).

Hlavne je dôležité spomenúť, že záväzkový právny vzťah je rozdelený podľa odvetví súkromného práva na záväzkové právne vzťahy vyplývajúce z práva občianskeho, obchodného, pracovného ako i iné záväzkové vzťahy vyplývajúce z iných odvetví súkromného práva.¹² V nasledujúcich riadkoch bude rozobraný hlavne obchodnoprávny záväzkový vzťah, ktorý je upravený normami práva obchodného, ako i občianskoprávny záväzkový vzťah, ktorý je upravený normami práva občianskeho, ktoré slúžia ako normy podporné vo vzťahu k obchodnému právu.

Aby bolo možné, čo najlepšie a najprehľadnejšie rozobrať záväzkovo právne vzťahy je nutné spomenúť ešte jedno triedenie záväzkového vzťahu, a to na záväzkové vzťahy **zmluvné a mimozmluvné**. Jedná sa o tradičné rozdelenie na základe dôvodu vzniku záväzkovo právneho vzťahu.

Všeobecná úprava pre zmluvné obchodné záväzkové vzťahy sa nachádza v obchodnom zákonníku v § 488 a nasl. a v § 409 a nasl.

¹² Zrov. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. svazek, 4.vydání, Praha: ASPI Publishing, 2006, s. 26

ObchZ sú upravené jednotlivé obchodné záväzkové vzťahy. Keďže obchodný zákonník tu neposkytuje komplexnú úpravu ako subsidiárne sa použijú ustanovenia občianskeho zákonníka o záväzkových vzťahoch.

Už z názvu zmluvné záväzkové vzťahy je zrejmé, že pôjde o právny vzťah založený na základe zmluvy - tzv. obchodná (záväzková) zmluva. Jedná sa o zmluvy zákonom výslovne upravené, alebo zmluvy zákonom nepomenované. Záväzkové zmluvy je ďalej možné rozlišovať i na: zmluvy zaistujúce záväzkový právny vzťah; zmluvy pôsobiace zmenu záväzkových vzťahov a konečne zmluvy pôsobiace zánik záväzkových vzťahov, ktorými sa zaoberám i vo svojej práci.¹³

Mimozmluvný záväzkový vzťah (deliktný) vzniká porušením povinnosti vychádzajúcej zo zmluvy a je upravené ustanoveniami obchodného zákonníka (§ 373 a násl). Ako je tomu i v prípade zmluvných záväzkových vzťahov i tu sa subsidiárne použijú ustanovenia občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení.

Mimozmluvný záväzkový vzťah vzniká na základe protiprávneho úkonu. Inak by sa dala daná právna konštrukcia vyjadriť pod pojmom obchodneprávna zodpovednosť, ktorou sa rozumie povinnosť niest' nepriaznivé následky, ktoré vznikli porušením pôvodnej právnej povinnosti a zároveň i niest' sankčné následky s ktorými si obchodný poprípade občiansky zákonník takéto jednanie spojuje.¹⁴

Štruktúra obchodnoprávneho záväzkového vzťahu je ako každý súkromnoprávny záväzkovo vzťah charakterizovaná svojimi prvkami: subjektmi, obsahom a objektom (predmetom).¹⁵ Subjektmi záväzkového vzťahu je strana zo záväzku oprávnená (veriteľ) a strana zo záväzku povinná (dlžník). Obsahom sú práva a povinnosti vyplývajúce zo zmluvy a predmetom je to, ku čomu právny vzťah smeruje (plnenie). Plnenie zo strany dlžníka býva označované ako dlh a zo strany veriteľa ako pohľadávka.

2.3. Vznik záväzkového vzťahu

Ako bolo už vyššie spomenuté záväzkový právny vzťah vzniká na základe uzavretia *obchodnej zmluvy*, alebo *porušením povinnosti* z nej

¹³ Zrov. Těmín, T., Nováková, L. Zajištění obchodních závazkových vztahů [cit. 18.3.2009] Dostupné z: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077450-20421940-F00000_d-zajisteni-obchodnich-zavazkovych-vztahu

¹⁴ tamtiež

¹⁵ Zrov. Švarc, Z. Základy soukromého práva - právo v podnikání. Praha: Prospektrum, 1998, s. 35

vyplývajúcej. Závazkový vzťah však môže vzniknúť i na základe zákona, konštitutívneho rozhodnutia súdu alebo z iného právneho dôvodu (napr. právne udalosti, protiprávne stavy). V obchodných vzťahoch je najčastejším dôvodom vzniku záväzkových vzťahoch práve obchodná zmluva, a preto bude nasledujúci výklad venovaný procesu jej vzniku.

Predpokladom pre vznik obchodnej zmluvy je : platná ponuka (oferta), riadna akceptácia oferty, poskytnutie dostačujúceho protiplnenia, absencia podvodu, nátlaku alebo právne významného omylu, právna spôsobilosť strán, zlučiteľnosť s verejným záujmom, dodržanie riadne právom vyžadovanej formy a súlad so zvláštnymi pravidlami, upravujúcimi príslušný typ zmluvy. Spomenuté predpoklady vychádzajú z tzv. teórie dokonalého kontraktu, ktorý je rešpektovaný nielen Českým právnym poriadkom, ale aj vyspelými zahraničnými právnymi úpravami.¹⁶ Iba pri dodržaní všetkých spomenutých náležitostí je možné považovať zmluvu za „dobrú“, a taká strany nenúti k jej spochybňovaniu, či porušovaniu a je dobrovoľne a rada splnená.

Oferta (ponuka) je jednostranný právny úkon smerujúci k uzavretiu obchodnej zmluvy. K platnému návrhu na uzavretie zákon vyžaduje, aby oferta bola **dostatočne určitá, adresovaná určitej osobe** (osobám) a aby vyjadrovala **prejav vôle navrhovateľa byť obsahom daného návrhu viazaný**. V prípade absencie niektorého z vymenovaných znakov sa nejedná o platný návrh, ale len o výzvu k podaniu návrhu na uzavretie zmluvy. K samotnému uzatvoreniu zmluvy je potrebné, aby platný návrh na uzatvorenie zmluvy bol prijatý (akceptovaný) v súlade so zákonom, a to **včas a bezo zmien**.¹⁷ Na základe vyššie uvedeného je možné uzatvorenie obchodnej zmluvy charakterizovať ako dva jednostranné právne úkony - prvým je návrh na uzavretie zmluvy a druhým je jeho včasná akceptácia.¹⁸ K samotnému vzniku zmluvy potom dochádza až jej účinnosťou, ktorá je stanovená na okamžik doručenia včasnej akceptácie druhej strane (navrhovateľovi). Pokiaľ nedošlo k včasnej akceptácii, návrh na uzatvorenie zmluvy zaniká, ledaže by navrhovateľ bezodkladne

¹⁶ Zrov. Bejček, J. Obchodní závazky. 2. vydání. Brno: Iuridica, 1994, s. 55

¹⁷ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 41

¹⁸ Zrov. Pospíšilová, A., Pospíšil, M. Obchodní vztahy a spory. 1.vydání. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o., 2005, s. 32

vyrozumel druhú stranu, že i s oneskoreným plnením spojuje účinky uzatvorenia zmluvy. Ak bol návrh druhou stranou pozmenený, nepovažuje sa za akceptáciu, ale za nový návrh na uzavretie zmluvy.

K tomu, aby sa jednalo o uzavretie kvalitnej zmluvy je vyžadované i poskytnutie dostatočného protiplnenia. Domnievam sa totiž, že za kvalitnú možno z obchodnoprávneho hľadiska považovať len takú zmluvu, ktorá je obojstranne výhodná.

Dôležité je i spomenúť, že Český obchodný zákonník chápe uzavretie obchodnej zmluvy ako vyjadrenie slobodnej vôle dvoch, alebo viacerých strán, a preto nie je možné brať zmluvu za platnú, ak k jej uzavretiu došlo v dôsledku podvodu, nátlaku alebo právne významného omylu.

Predpokladom pre vznik zmluvy je i spôsobilosť strán k uzavretiu zmluvy. Obchodný zákonník totiž vyžaduje niektoré dodatočné formálne predpoklady právnej spôsobilosti, ktoré prispievajú k zvýšeniu právnej istoty, zákonnosti, či verejného záujmu. Čo sa týka verejného záujmu a jeho zlučiteľnosti je možné konštatovať, že sa jedná o podmienku, ktorá vyjadruje dodržiavanie kogentných právnych noriem stanovených v obchodnom zákonníku.¹⁹

Ďalším predpokladom pre vznik obchodnej zmluvy je forma obchodných záväzkov. Tá nie je presne stanovená pre každú obchodnú zmluvu uzatvorenú medzi stranami. Písomná forma je predpísaná len u niektorých typov zmlúv (zmluva na prevod nehnuteľnosti). Strany si však môžu dohodnúť písomnú formu zmluvy i tam, kde ju zákon výslovne nevyžaduje.²⁰ Vzhľadom na lepšiu preukázateľnosť a pre prípadne predchádzanie možných sporov sa písomná forma zmluvy vždy stranám doporučuje, najmä v prípadoch, kde sa nejedná o zanedbateľné záležitosti.

Pod poslednou podmienkou súladu so zvláštnymi pravidlami, upravujúcimi typ zmluvy sa rozumie dodržanie podstatných častí zmluvy, ktoré sú stanovené obchodným zákonníkom v jeho zvláštnej časti u jednotlivých zmluvných typov.²¹ Pokiaľ zmluva neobsahuje základné časti zmluvy stanovené zákonom, nemusí to však ešte

¹⁹ Zrov. Bejček, J. Obchodní závazky. 2. vydání. Brno: Iuridica, 1994, s. 57

²⁰ Zrov. Marek, K. K obchodním závazkovým vztahům. Praha: VŠVSMV, 2007, s. 27

²¹ Zrov. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3 díl. Praha: Linde, 1996, s. 490

znamenat' jej neplatnost'. Je treba posúdiť, či nedošlo k uzavretiu nepomenovanej obchodnej zmluvy podľa § 269 odst. 2 ObchZ.²²

Dôležité je spomenúť i fakt, že pri vzniku zmluvy by si účastníci zmluvného vzťahu mali dobre overiť, či sa jedná o zmluvu obchodnoprávnu. Bude tomu tak v prípade, že bude uzatvorená podľa ustanovení obchodného zákonníku. Práve skutočnosť, či sa jedná o zmluvu obchodnoprávnu, alebo občianskoprávnu môže mať potom výrazný vplyv na určenie podmienok pre spôsob zániku záväzkového vzťahu.

²² Zrov. Stuna, S. a kol. Obchodní zákoník s podrobným komentářem pro právní a podnikatelskou praxi. Praha: Trizonia, 1992, s. 297

3. Zánik obchodných záväzkov

3.1. Všeobecne k zániku záväzku

Zánik záväzku v obchodných záväzkových vzťahoch nastáva na základe zákonom stanovených právnych skutočností, s ktorými zákon zánik obchodných záväzkových vzťahov spája.²³

Zmluvné strany uzatvárajú obchodnoprávne zmluvy so zámerom ich *pocitvého splnenia*. Jedná sa o dobrovoľný, slobodný a vážny prejav vôle kontrahentov, ktorý vyjadruje ich úmysel byť obsahom danej zmluvy viazaný. V mnohých prípadoch však zánik záväzkov *nastáva inou formou než ich obligátnym splnením*. Dôvodom môže byť objektívna neschopnosť splniť (napr. zmarenie účelu zmluvy), alebo spoločná vôľa zmluvných strán nechať zaniknúť záväzok inak než jeho splnením (napr. zmena hospodárskych pomerov strán).²⁴

Samotný zánik záväzku spôsobuje *zánik právneho vzťahu*, ktorý medzi kontrahentmi existoval. Nejedná sa však o zánik právnej skutočnosti (zmluvy) na základe ktorej záväzkovo právny vzťah medzi nimi vznikol. Môže dôjsť k jej zrušeniu s účinkami *ex tunc*, alebo *ex nunc*, nikdy však nie k jej zániku.²⁵

V nasledujúcich kapitolách je používaný i pojem zánik zmluvy, pretože samotný obchodný zákonník tak robí v niektorých jeho ustanoveniach. Je však možné súhlasiť s J. Bejčkom, že formuláciou zákonodarcu nie je možné meniť právne pojmy, princípy a ani právnu teóriu, a preto by v týchto súvislostiach bolo správne hovoriť o zániku záväzku nie o zániku celej zmluvy.

3.2. Kategorizácia spôsobov a dôvodov zániku záväzku

Jednotlivých spôsobov zániku obchodných záväzkov je v českom súkromnom práve zakotvený celý rad. Pre väčšiu prehľadnosť je vhodné, tieto jednotlivé spôsoby rozčleniť. Právna náuka poskytuje hneď niekoľko spôsobov členenia jednotlivých typov zániku záväzku podľa toho, z akých kritérií k deleniu dochádza. Prvým spôsobom kategorizácie je rozdelenie spôsobov zániku záväzku podľa právnej

²³ Zrov. Švarc, Z. a kol. Základy obchodného práva. 2.vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, s. 231

²⁴ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodného práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 187

²⁵ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodného práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 188

úpravy: právna úprava obsiahnutá len v obchodnom zákonníku, len v občianskom zákonníku, alebo kombinácia právnych úprav občianskeho a obchodného zákonníku. Ďalej potom je možné delenie v súvislosti s uspokojením či neuspokojením veriteľa a v neposlednom rade je možné spôsoby zániku rozčleniť podľa právnych skutočností, ktoré k zániku záväzku viedli: na základe právneho úkonu, právnej udalosti a zloženej právnej skutočnosti. Celkom iste je možné nájsť ešte ďalšie spôsoby členenia, avšak bude dostačujúce na nasledujúcich riadkoch uviesť tieto tri základné.

3.2.1. Delenie zániku záväzku podľa právnej úpravy

Zánik obchodných záväzkových vzťahov nie je obsiahnutý v jednotnej zákonnej úprave. Časť právnej úpravy pre zánik obchodných záväzkových vzťahov je obsiahnutá v občianskom zákonníku v § 559 až 587, ktorý sa používa ako zákon všeobecný k špeciálnej úprave obchodného zákonníka, ktorý obsahuje niektoré inštitúty zániku obchodného záväzkového vzťahu v § 324 až 364. Oba zákonníky následne obsahujú špeciálnu právnu úpravu pre zánik záväzku pri niektorých zmluvných typoch (napr. § 436 ObchZ) Na tomto základe je možné rozdelenie spôsobov zániku záväzku do troch kategórií:

1) Zánik záväzku upravený **samostatnou právnou úpravou v obchodnom zákonníku** (komplexnosť), ktorá nie je doplňovaná občianskoprávnou úpravou.

Táto situácia sa dotýka: splnenia záväzku (§ 324 až 343), odstúpenie od zmluvy (§ 344 až 354), nesplnenia fixnej zmluvy (§ 349 ods. 3), zaplatenia odstupného (§ 355) a zmarenia účelu zmluvy (§ 356, § 357).

2) Zánik záväzku je upravený **samostatnou občianskoprávnou úpravou, ktorá sa použije i na vzťahy obchodnoprávne.**

Táto situácia sa dotýka: dohody strán (§ 570 až 574), uplynutia doby (§ 578), smrti dlžníka, alebo veriteľa (§ 579), výpovede (§ 582), neuplatnenia práva (§ 583), splynutia (§ 584) a urovnania (§ 585 až 587).

3) Zánik záväzku upravený **kombináciou právnej úpravy občianskoprávnej s obchodneoprávnou.** To znamená, že pri zániku záväzku sa použije všeobecná úprava občianskeho zákonníka, ktorú zároveň dopĺňa a modifikuje špeciálna úprava v obchodnom zákonníku.

V tomto prípade sa jedná o nemožnosť plnenia (§ 575 až 577 ObčZ a § 352 až 354 ObchZ) a započítanie (§ 580, § 581 ObčZ a § 358 až 364 ObchZ).

3.2.2. Delenie zániku záväzku podľa uspokojenia a neuspokojenia veriteľa

Ako najvýstižnejšie je možné uviesť delenie zániku záväzku s ohľadom na to, či došlo k uspokojeniu veriteľa, alebo nie.

1. **Zánik záväzku s uspokojením veriteľa** (*cum satisfactioe creditoris*) nastáva jeho splnením, alebo spôsobom nahradzujúcim jeho splnenie.

2. **Zánik bez uspokojenia veriteľa** (*sine satisfactioe creditoris*) nastáva prevažne zánikom nesplneného záväzku.²⁶ Na základe tohto delenia je rozčlenený i zánik záväzku v jednotlivých kapitolách tejto práce na zánik záväzku splnením, zánik nesplneného záväzku a zánik záväzku nahradzujúci jeho splnenie.

3.2.3. Delenie zániku záväzku podľa právnej skutočnosti

Zánik záväzkového obchodného vzťahu nastáva splnením, alebo spôsobom odlišným od jeho splnenia, ktorý môže vyplývať buď zo zhodného prejavu vôle strán, z dôsledkov porušenia záväzku, alebo v prípadoch a na základe podmienok stanovených zákonom. Môže sa jednať o zánik nesplneného záväzku na základe jednostranného, či dvojstranného právneho úkonu, alebo určitej inej právnej skutočnosti²⁷. Prehľadnejšie bude uviesť delenie na základe právnych skutočností i so zahrnutím zániku záväzku splnením.

Delenie:

1) Zánik záväzku na základe právneho úkonu

a) jednostranného

- splnenie (soluce),
- uloženie do úradnej úschovy,
- zaplatenie odstupného,

²⁶ Zrov. Knapp, V. Občianské právo hmotné. II.svazek. 2. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 134

²⁷ Zrov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1070

- výpověď,
- jednostranné započítanie

b) dvojstranného

- dohoda o novácii,
- dohoda o vzdaní sa práva a odpustení dlhu,
- dohoda o urovnaní,
- dohoda zrušení závazku (dissoluce),
- dohoda o započítaní

2) Zánik závazku na základe právnej udalosti

- nemožnosť plnenia,
- uplynutie doby,
- smrť dlžníka alebo veriteľa,
- zmarenie účelu zmluvy
- splynutie

3) Zánik závazku na základe zloženej právnej skutočnosti

- preklúzia,
- omeškanie u fixnej zmluvy

4) Iné spôsoby zániku závazku

- konštitutívne rozhodnutie štátneho orgánu

4. Zánik záväzku splnením

4.1 Všeobecný výklad

Splnenie záväzku (*soluce*) je najčastejším a hlavne najžiadanejším spôsobom zániku obchodného záväzkového vzťahu. Poctivé plnenie záväzkov prispieva k naplňovaniu účelu záväzkového práva, poťažmo celého obchodného zákonníku. Jedná sa o *ideálny spôsob zániku*, ktorý je tak ako zmluvnými stranami, tak i obchodným zákonníkom žiadaný. I cez to však v rade prípadov záväzky zanikajú iným než predpokladaným spôsobom, o ktorých bližšie pojednávajú nasledujúce kapitoly. Táto kapitola je venovaná práve zániku záväzku jeho splnením so zreteľom na ustanovenie obchodného zákonníku.

Najskôr je na mieste objasniť, čo sa pod pojmom „*splnenie*“ vôbec rozumie. „Splnenie možno charakterizovať ako právny úkon zaviazanej osoby, ktorým táto, s úmyslom splniť svoju povinnosť zo záväzkového vzťahu, poskytuje oprávnenej osobe predmet plnenia (dodáva tovar a pod.), zodpovedajúci obsahu záväzku.“²⁸ Ku kompletnému zániku záväzku je potrebné, aby došlo k jeho **splneniu spôsobom**, ktorý si strany medzi sebou dohodli, alebo spôsobom stanoveným zákonom. Týmto spôsobom sa rozumie poskytnutie plnenia v dohodnutom, alebo stanovenom mieste a čase. Zároveň musia byť splnené *všetky povinnosti* vyplývajúce zo záväzkového vzťahu, pretože pri splnení len jednotlivých povinností vyplývajúcich zo zmluvy ešte zánik celého záväzkového vzťahu nenastáva.²⁹ S ohľadom na základné zákonné náležitosti sa dá konštatovať, že zánik záväzku splnením úzko pojmovovo súvisí s jeho predmetom, spôsobom jeho plnenia v návaznosti na subjekty poskytujúce, alebo prijímajúce plnenie či miesto a dobu plnenia (čas).

Obchodný zákonník **komplexne upravuje** zánik záväzku splnením v časti tretej VII dielu, v ustanoveniach § 324 až 343. V náuke sa tradične uvádza, že obchodné právo obsahuje komplexnú úpravu tejto problematiky, avšak v niektorých aspektoch nutných pre celkové uchopenie tejto matérie je potreba využiť určitých prvkov práva občianskeho, ako práva subsidiárneho k právu obchodnému.

²⁸ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. II díl. 2. vydání. Praha: ASPI, 2003, s. 209

²⁹ Zrov. Padrnos, J. Úvod do obchodního práva. Ostrava: Key publishing, 2007, s. 137

Práve pri pojatí *splnenia záväzku ako právneho úkonu* sa použije všeobecná úprava občianskeho zákonníka obsiahnutá v § 34 a nasl. ako i zákonníka obchodného v § 266 a nasl. a to najmä ustanovenia o náležitostiach právneho úkonu, jeho neplatnosti, ako i celkovej interpretácie. Splnenie nie je možné definovať ako právny úkon jednostranný, dvojstranný, alebo viacstranný, pretože prejav vôle smerujúci k splneniu záväzku sa môže prípad od prípadu líšiť.³⁰

Ako splnenie jednostranným právnym úkonom je možné chápať odovzdanie tovaru prepravcovi, ktorý má následne povinnosť jeho odovzdania kupujúcemu. Na druhej strane však môžu existovať prípady, kedy z povahy záväzku vyplýva, že splnenie dlhu nemôže nastať jednostranne, ale k nemu musí dôjsť v súčinnosti s veriteľom. V takomto prípade sa dá hovoriť o splnení prostredníctvom *solučnej zmluvy*.³¹ Príkladom by mohlo byť odovzdanie tovaru predávajúcim priamo kupujúcemu.

4.2. Predmet plnenia

Predmet plnenia je nevyhnutným základom pre riadne splnenie záväzku. „Predmetom plnenia je to, čo má dlžník veriteľovi poskytnúť.“³²

Ak je *predmetom plnenia vec*, je nutné odlišovať vec individuálne určenú od veci určenej druhovo. Pokiaľ je predmetom plnenia **vec individuálne určená** je dlžník povinný plniť presne takto určenú vec, v opačnom prípade by sa jednalo o vadné plnenie.³³ Pokiaľ je predmetom plnenia **vec určená podľa druhu**, zákon dlžníkovi ukladá povinnosť poskytnúť veriteľovi vec, ktorá sa hodí pre účely, pre ktoré sa vec tohto druhu spravidla používa na základe obdobných zmlúv (zmluvy uzatvorené s rovnakým, alebo obdobným predmetom a obsahom plnenia).

Zmena predmetu plnenia je možná iba na základe súhlasu veriteľa, a to i v prípade keď sa jedná o zmenu nepatrnú - tzv. *plnenie aliud*. Ak sa však strany na zmene predmetu dohodnú, *veriteľ už nie je oprávnený vymáhať pôvodne dohodnutý predmet plnenia*

³⁰ Zrov. Pelikánová, I. Komentár k obchodnímu zákoníku. 3 díl. Praha: Linde, 1996, s. 673

³¹ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 190

³² Knapp, V. Občanské právo hmotné. II.svazek. 2.vydání, Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 136

³³ Zrov. Faldyna, F. Obchodní právo. Meritum. Praha: ASPI, 2005, s. 655

a dlžník je povinný plniť podľa zmeneného záväzku. K zániku záväzku jeho splnením potom dochádza splnením novo zjednaného predmetu plnenia.³⁴

Zákon rozoznáva i možnosť splnenia tzv. **alternatívneho záväzku**, kde existuje možnosť splnenia záväzku niekoľkými spôsobmi. Preto pred začiatkom plnenia je nutné, aby došlo k voľbe jedného spôsobu splnenia daného záväzku. Bližšie o tom pojednáva oddiel 2 voľba spôsobu plnenia. Od alternatívneho plnenia je treba odlišovať plnenie **alternativa facultas**, kde za splnené je považované akékoľvek plnenie z prípustných možností a zároveň veriteľ nemá právo požadovať niečo iné ako dlžný predmet plnenia. Dlžník je zaviazaný k určitému predmetu plnenia, avšak svojho záväzku sa môže zbaviť i splnením iného predmetu.³⁵

Zaujímavosťou je, že ak súd rozhodne o povinnosti plniť „alternativou facultas“, následne je možné vymáhať len to plnenie, ktoré je súdom určené k splneniu a nie to, ktorým sa môže povinný svojej povinnosti oprostíť.³⁶ Je teda možné zhodnotiť, že v prípade plnenia, kde je predmetom alternativa facultas môže byť exekučným titulom len plnenie ktoré je povinnému uložené súdom. Zbavujúce plnenie ako exekučný titul neobstojí.

4.3 Spôsob plnenia

Všobecné pravidlo pre splnenie obsahuje obchodný zákonník v kogentnom ustanovení § 324 ods. 1, ktoré zakotvuje *spôsob zániku záväzku splnením* v prípade, že je plnené: **veriteľovi, riadne a včas**.

Z daného ustanovenia obchodného zákonníku teda vyplývajú podmienky pre zánik záväzku jeho splnením. Tieto podmienky platia iba za okolností, že neexistuje zvláštna právna úprava pre jednotlivé typy zmlúv v časti tretej.

1) Plnenie smerujúce veriteľovi

Prvou podmienkou ustanovenia § 324 ods.1 je plnenie smerujúce veriteľovi. Domnievam sa, že toto ustanovenie zákona dáva významnú rolu **subjektu zániku záväzku**. Stanovuje sa tu totiž dôležité

³⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 27.10.2004, sp. zn. 29 Odo 922/2002

³⁵ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 195

³⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 29.4.2004, sp. zn. 20 Cdo 360/2003

pravidlo, že záväzok môže splnením zaniknúť iba v prípade že je plnené *subjektu prijímajúcemu plnenie*, a teda **veriteľovi**. Keďže existuje subjekt plnenie prijímajúci, zákonite musí existovať subjekt, *ktorý príslušné plnenie poskytuje*, a teda **dlžník**. Osoba dlžníka výslovne v príslušnom ustanovení zákona zmienená nie je, ale z jeho obsahu je možné dovodiť, že dlžník je súčasťou riadneho splnenia záväzku, ktorým je podmienený i jeho zánik.

Na základe vyššie uvedeného je možné konštatovať, že spôsobom plnenia, ktorý spôsobuje zánik záväzku jeho splnením bude situácia, kedy osoba zaviazaná - subjekt poskytujúci plnenie (dlžník) plní svoju povinnosť osobe oprávnenej - subjektu prijímajúcemu plnenie (veriteľovi) a to riadne a včas.

Zákon pripúšťa možnosť, že za osobu dlžníka bude plnenie poskytnuté osobou od neho odlišnou (tretou osobou) ako i možnosť že za veriteľa príjme plnenie iná osoba.

a) prijatie plnenia inou osobou než veriteľom

Za veriteľa je oprávnený prevziať plnenie od dlžníka i jeho zástupca na základe plnej moci. Obchodný zákonník umožňuje i *plnenie osobe odlišnej od osoby veriteľa* v prípade, že táto osoba predloží potvrdenie veriteľa o prijatí plnenia.³⁷ Je teda zrejmé, že za týchto okolností nedochádza plnením tretej osobe k bezdôvodnému obohateniu, ale naopak ku splneniu záväzku. Príslušné tvrdenie nachádza i oporu v rozhodnutí Najvyššieho súdu, ktorý konštatoval, že *ak poukázal dlžník peňažnú čiastku na účet tretej osoby podľa pokynov veriteľa došlo tým ku splneniu dlhu a nie k bezdôvodnému obohateniu tretej osoby na úkor dlžníka.*³⁸

Vo výnimočnom prípade je dlžník oprávnený plniť osobe odlišnej od veriteľa, ktorá zároveň *nie je poukázaná* veriteľom k prijatiu plnenia.³⁹ Ako príklad by bolo možné uviesť situáciu, kedy veriteľ postúpi pohľadávku a svojmu dlžníkovi takéto postúpenie neoznami. Vzhľadom k tomu, že dlžník o postúpení nebol notifikovaný prirodzene plní svojmu pôvodnému veriteľovi, ktorý nie je k prevzatiu tohto plnenia oprávnený.

³⁷ Zrov. Plíva, S. Obchodní záväzkové vzťahy. Praha: ASPI, 2006, s. 110

³⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 24.11.2004, sp. zn. 33 Odo 679/2003

³⁹ Zrov. Faldyna, Obchodní právo. Meritum. Praha: ASPI, 2005, s. 655

Ako problematická by sa mohla javiť situácia, keď veriteľ oznámi postúpenie pohľadávky dlžníkovi a dlžník splní svoj záväzok postupníkovi, avšak následne vyjde najavo, že zmluva o postúpení neexistuje. V takom prípade sa plnenie dlžníka postupníkovi považuje za splnenie záväzku, a to aj keď zmluva o postúpení pohľadávky z akéhokoľvek dôvodu neexistuje.⁴⁰

b) plnenie záväzku inou osobou než dlžníkom

Zákon umožňuje zánik záväzku i v prípade, že za dlžníka poskytne veriteľovi plnenie iná osoba, než osoba dlžníka a veriteľ má povinnosť takto ponúknuté plnenie treťou osobou prijať. Túto možnosť však zákon pripúšťa iba v prípade, kedy plnenie záväzku nie je viazané na osobné vlastnosti dlžníka.

Ako je z vyššie uvedeného zrejmé, dlžník môže byť pri plnení záväzku zastúpený treťou osobou. Zastúpenie je realizovateľné buď na základe zmluvy alebo zákona. Ako vyplýva zo zastúpenia, oprávnenie plniť vzniká tretej osobe so súhlasom obligačného dlžníka. Súhlas však nie je potrebný pri plnení treťou osobou, ktorá daný záväzok zaistuje (ručí), pričom dlžník svoj záväzok porušil (§ 332 ods. 1 ObchZ).

Ako problematická by sa mohla javiť situácia pri uplatnení osobných vlastností dlžníka pri priamom zastúpení⁴¹, kedy sa na plnenie treťou osobou pozerá ako na plnenie samotným dlžníkom.⁴² Domnievam sa, že napriek tomu že sa na plnenie treťou osobou pozerá ako na plnenie samotným dlžníkom, zákonný odkaz na osobné vlastnosti sa viaže konkrétne k individuálnej osobe, ktorú nie je možné nahradiť a to ani priamym zastúpením.

Pri plnení záväzku obligačného dlžníka treťou osobou ostáva **zodpovednosť za splnenie záväzku, akoby dlžník záväzok plnil sám.** Podobná situácia je i v prípade, kedy tretia osoba spôsobí škodu. Za škodu totiž plne zodpovedá dlžník na základe zákonnej **zásady viny za výber tretej osoby** (*culpa in eligendo*). Ustanovenie

⁴⁰ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 21.5.2003, sp. zn. 25 Cdo 499/2002

⁴¹ V prípade priameho zastúpenia jedná zástupca menom dlžníka na jeho účet a zo zástupcovho jednania vznikajú práva a povinnosti priamo dlžníkovi.

⁴² Zrov. Handlar, J. Oprávnění třetí osoby splnit závazek dlužníka a bezdůvodné obohacení podle §454 ObčZ. Soudní rozhledy, 2003, č.9, s. 299

obchodného zákonníka je však dispozitívnej povahy, a tak je zodpovednosť možné zmluvne vylúčiť.⁴³

Pri splnení záväzku tretia osoba nastupuje do pozície veriteľa i so všetkými jeho oprávneniami a veriteľ je povinný na ňu previesť všetky svoje dôkazné prostriedky potrebné k uplatneniu nároku na plnenie (§332 odst 2 ObchZ). Tento zákonom zakotvený inštitút je nazývaný **subrogáciou**.

Na základe splnenia treťou osobou dochádza teda k zániku pôvodného záväzku a k vzniku nového medzi osobou pôvodného dlžníka a nového veriteľa, ktorý v pôvodnom záväzkovom vzťahu splnil. Ten má právo požadovať to, čo sám za dlžníka poskytol - tzv. **subrogačný regres**. Zákon rozoznáva i prípady, kedy k splneniu záväzku je zviazaných niekoľko spoludlžníkov. Ak jeden zo spoludlžníkov plnil viac, než k čomu bol zviazaný, vzniká mu právo na tzv. **rozvrhový regres**, a teda má právo požadovať pomernú časť plnenia na ostatných spoludlžníkoch.

c) potvrdenie o predmete a rozsahu plnenia

Dlžník je oprávnený požadovať od veriteľa potvrdenie o predmete a rozsahu plnenia tzv. **kvitanciu** a veriteľ je toto oprávnenie povinný dlžníkovi vydať. Jedná sa o dlžníkov doklad o splnení záväzku. V prípade, že veriteľ potvrdenie odmietne dlžníkovi vydať má dlžník právo plnenie veriteľovi odoprieť a veriteľ sa dostáva do omeškania.⁴⁴

Kvitancia teda slúži ako dôležitý dôkaz dlžníka o tom, že splnil svoj dlh a rovnako ako dôkazný prostriedok sa môže uplatniť i pri nastalom spore pred súdom. Keďže sa jedná o súkromnú listinu súd podľa voľného hodnotenie dôkazov posúdi prípad od prípadu, či je kvitancia dostačujúcim dôkazom k skutkovému zisteniu, že k plneniu dlžníka došlo.⁴⁵

Niekedy môže vzniknúť situácia, že veriteľ odmietne kvitanciu vydať preto, že dlžník od neho požaduje, aby v kvitancii boli uvedené nesprávne informácie. *Takúto kvitanciu môže veriteľ*

⁴³ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 221

⁴⁴ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3358

⁴⁵ Zrov. Spáčil, J. Hodnocení důkazů soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu (kvintací). Ad Notam, 2000, č.5, s. 96

odmietnuť vydat' a takéto odmietnutie nespôsobuje omeškanie veriteľa.⁴⁶

2) Riadne a včasné splnenie záväzku

Druhou podmienkou daného ustanovenia je riadne a včasné plnenie dlžníkom. Riadnym plnením obchodný zákonník normuje riadne ponúknuté plnenie po stránke *vecnej, časovej a miestnej*.⁴⁷ Vecnou stránkou je chápané bezvadné plnenie záväzku dlžníkom. Časová stránka je vyjadrená splatnosťou záväzku a miestna stránka udáva zjednané, alebo určené miesto, kde má k plneniu záväzku dôjsť. Len tak je možné zmluvu splniť, a tým záväzok nechať zaniknúť.

Dôsledky porušenia včasného plnenia upravuje druhý odsek § 324, ktorý stanovuje zánik záväzku tiež neskorým plnením dlžníka, ibaže pred týmto plnením záväzok už zanikol odstúpením veriteľa od zmluvy.

Neskorým plnením je chápané plnenie, ku ktorému *nedošlo v dohodnutom, alebo určenom čase*, ako i plnenie *obsahujúce vady* až do doby ich odstránenia. Samotné oneskorené plnenie ešte nespôsobuje zánik záväzku, tým sa len dlžník dostáva **do omeškania**. V omeškaní však povinnosť splniť záväzok dlžníkovi naďalej trvá.⁴⁸ Dlžník je teda naďalej povinný plniť veriteľovi a veriteľ má možnosť takéto *oneskorené plnenie prijať*, alebo na základe zákonom stanovených podmienok *od zmluvy odstúpiť* a takéto plnenie odmietnuť (§ 436 ObchZ). Je možné zhodnotiť, že záväzok je spôsobilý zaniknúť *i oneskoreným plnením veriteľovi*. Výnimkou z tohto pravidla predstavujú tzv. *fixné zmluvy*, z ktorých obsahu jednoznačne vyplýva nezáujem na oneskorenom plnení.⁴⁹

Prof. Pelikánová poukazuje na *dvojakú povahu omeškania* v obchodných záväzkových vzťahoch, a to že omeškaním dochádza *k porušeniu právnej povinnosti* zo záväzku a tým vzniká právny dôvod na zodpovednostnú povinnosť, ako aj dochádza k zmene záväzkoprávneho vzťahu.⁵⁰ Považovala by som za správne dvojaké pojetie omeškania, nakoľko je tomu priklonená i systematika obchodného zákonníka, ktorá

⁴⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 30.9.2005, sp. zn. 33 Odo 890/2005

⁴⁷ Zrov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 1070

⁴⁸ Zrov. Eliáš, K. Prodlení dlužníka a prodlení věřitele. Právní rádce, 2003, č.12, s. 4

⁴⁹ Zrov. Riegrová, V. Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy. Právo a podnikání, 1996, č. 12, s. 19

⁵⁰ Zrov. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3.díl. Praha: Linde, 1996, s. 677

omeškanie upravuje v rámci zodpovednosti za porušenie záväzku v X. diely ObchZ a zároveň mu priznáva dôležité postavenie v rámci zániku záväzku jeho splnením.

Dôsledky porušenia riadneho plnenia po vecnej stránke upravuje tretí odsek § 324. Jedná sa o **vadné plnenie** poskytnuté dlžníkom veriteľovi, kedy veriteľ nemá právo odstúpiť od zmluvy alebo toto právo nevyužije. Za vadné je považované i plnenie poskytnuté na inom než dohodnutom alebo určenom mieste.

Vadným plnením sa dlžník dostáva taktiež **do omeškania**, ale oproti oneskorenému plneniu, vadným plnením záväzok nezaniká, ale *mení sa jeho obsah spôsobom, ktorý zodpovedá nárokom veriteľa vzniknutým z vadného plnenia*. Ako príklad je možné demonštrovať zhotoviteľovu povinnosť vykonať dielo riadne a odovzdať predmet diela objednávateľovi. *Ak má dielo vady (zjavné, alebo skryté), nie je riadne ukončené, a to ani v prípade, že by bolo objednatel'nom prevzaté. Povinnosť zhotoviteľa riadne vykonať dielo naďalej trvá, pričom obsah záväzku zhotoviteľa sa mení tak, že zodpovedá nárokom objednávateľa vzniknutých z vadného plnenia a záväzok zaniká až uspokojením práva z vadného plnenia.*⁵¹

Nároky ktoré sú spojené s vadným, alebo oneskoreným plnením nevylučujú uplatnenie nárokov na náhradu škody, ak takáto škoda vznikla a ani nárok na uplatnenie sankcie, pokiaľ bola písomne dohodnutá ako zmluvná pokuta.⁵²

Domnievam sa, že by bolo možné zhrnúť dôsledky plnenia neposkytnutého riadne a včas pod spoločným menovateľom **omeškania dlžníka**. Práve v tejto súvislosti je veľmi dôležité rozlišovať situáciu, kedy dlžník neplní riadne a včas preto, že je v omeškaní, alebo preto, že svoj záväzok nemôže splniť v dôsledku omeškania veriteľa. Toto rozlíšenie totiž zásadne mení postavenie dlžníka, ktorý sa pre omeškanie veriteľa nemôže sám do omeškania dostať. Doc. Plíva v tejto súvislosti poukazuje na fakt, že vylúčenie omeškania dlžníka z dôvodu omeškania veriteľa vyžaduje, aby dlžník bol reálne schopný a pripravený svoj záväzok splniť.⁵³ S daným názorom je nutné len súhlasiť, nakoľko sa príčinná súvislosť medzi omeškaním veriteľa

⁵¹ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 12.5.1999, sp. zn. 33 Cdo 849/98

⁵² Zrov. Nesnídal, J. Obchodní zákoník. Poradce. 11.číslo. Český Těšín: Poradce, s. 255

⁵³ Zrov. Plíva, S. Prodlení v obchodních vztazích. Obchodní právo, 1995, č.10, s. 4

a dlžníkovou nemožnosťou plniť mohla vyvodit' i z obsahu ustanovení obchodného zákonníka o omeškani.

4.3.1. Varianty splnenia

Ako už bolo vyššie uvedené, záväzok zaniká *riadnym a včasným* splnením dlžníka. Zákon ukladá možnosť zániku záväzku i *oneskoreným splnením*, v prípade, že nedošlo k odstúpeniu veriteľa od zmluvy. O týchto variantoch splnenia bolo pojednané vyššie.

Obchodný zákonník priznáva dlžníkovi možnosť plniť i po častiach, pokiaľ *čiastočné plnenie* neodporuje **povahe záväzku**, alebo **hospodárskemu účelu zmluvy** (§ 329 ObchZ). V súvislosti s praxou a novo navrhovaným občianskym zákonníkom je často diskutovaná otázka, či pojem „hospodársky účel zmluvy“ by nešiel subsumovať pod pojem „povaha záväzku“ a či dané znenie ustanovenia obchodného zákonníka nie je nadbytočné. Prof. Pelikánová poukazuje na znenie občianskeho zákonníka, ktorý nedisponuje s pojmom hospodársky účel zmluvy a i cez to si dokáže v aplikácii na občianskoprávne vzťahy vystačiť.⁵⁴ Domnievam sa, že nie je možné jednoznačne povedať, či uvedenie hospodárskeho účelu v zmluve vyjadruje povahu záväzku, alebo nie. Na túto otázku by sa dala najst' odpoveď asi len v obchodnej praxi, pokiaľ by došlo k zrušeniu danej formulácie zákona, pretože len čas by ukázal či je nevyhnutné aby čiastočné plnenie popri povahe záväzku neodporovalo i jeho hospodárskemu účelu a či by sa našli prípady ktoré by nebolo možné podradiť pod povahu záväzku, zatiaľ čo hospodársky účel by sa z nich dovodiť dal.

Pri čiastočnom splnení záväzku ostáva zvyšok záväzku nesplnený a dlžník má povinnosť ho plniť, zároveň pre zvyšok plnenia nastávajú účinky uznania dlhu dlžníkom.⁵⁵

„Od čiastočného plnenia treba odlišovať plnenie čiastkové, ktoré má dlžník v súlade so zmluvou plniť postupne, ďalej náhradné plnenie, ktoré znamená zmenu v predmete plnenia, ak s tým veriteľ súhlasí.“⁵⁶

⁵⁴ Zrov. Pelikánová, I. Zánik obchodných záväzku splnením. Právní praxe v podnikání, 1995, č.4, s. 3

⁵⁵ Zrov. Raban, P. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 5.vydání. Praha: Eurounion, 2007, s. 525

⁵⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3353

Je dôležité spomenúť, že ustanovenie o čiastočnom splnení dlhu má dispozitívny charakter, a preto je len na vôli strán, či dôjde k jeho aplikácii, alebo sa tak nestane.

4.3.2. Volba spôsobu plnenia

Voľbou spôsobu plnenia sa rozumie možnosť ponechaná na strane dlžníka, alebo veriteľa zvoliť si z dvoch, alebo viacerých spôsobov jeden, ktorým svoj záväzok splní. Hovorí sa o tzv. *alternatívnom záväzku*. V takomto prípade platí všeobecná zásada, že voľba spôsobu plnenia je ponechaná na strane dlžníka.⁵⁷

Zákon, alebo zmluva však môže určiť, že právo výberu spôsobu splnenia má veriteľ. Ak sa však veriteľ s týmto výberom dostane do omeškania právo voľby opäť prechádza na stranu dlžníka (§ 327 odst.2 ObchZ).

Strana, ktorej je ponechané právo voľby je povinná oznámiť spôsob splnenia záväzku druhej strane. Môže tak učiniť výslovne alebo aj konkludentne. Po zvolení spôsobu a jeho oznámení druhej strane je možnosť zmeny stanoveného spôsobu plnenie jedine za podmienky súhlasu druhej strany.

Všeobecné pravidlo, že právo voľby náleží dlžníkovi sa uplatní i v prípade, že existuje niekoľko záväzkov, ktoré majú byť splnené rovnakému veriteľovi. Ak plnenie poskytnuté dlžníkom nepostačuje na splnenia všetkých záväzkov, dlžník je oprávnený určiť záväzok, ktorý má byť splnený. *Pokiaľ však dlžník neurčí daný záväzok platí, že sa plní záväzok najskôr splatný, aj keby už mohol byť premlčaný. V takomto prípade sa už dlžník nemôže s úspechom dovolávať premlčania dlhu, na ktorý bolo plnené uvedeným spôsobom.*⁵⁸

U záväzku najskôr splatného sa prioritne plní jeho príslušenstvo. Na základe § 121 ods. 3 ObčZ do príslušenstva patria náklady spojené s uplatnením pohľadávky, ako i zmluvné pokuty. Dané pravidlo sa použije, ak sa jedná o nepeňažné záväzky. *U peňažných záväzkov platí, že sa najskôr splní záväzok, ktorého plnenie je nezaistené, alebo je zaistené najmenej, podporne záväzok najskôr splatný.*⁵⁹ Najskôr splatný sa splní záväzok i v prípade, že tu neexistuje zaistenie záväzku vôbec. I tu sa uplatňuje pravidlo, že najskôr je

⁵⁷ Zrov. Plíva, S. Obchodní záväzkové vzťahy. Praha: ASPI, 2006, s. 110

⁵⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 16.3.1990, sp. zn. 16 Co 579/87

⁵⁹ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 14.12.2004, sp. zn. 29 Odo 511/2004

hradené príslušenstvo záväzku. Pri peňažných záväzkoch do príslušenstva náležia úroky a istina. Ak neurčí dlžník inak, najprv sa hradia úroky a potom istina (§ 330 ods. 2 ObchZ).

4.4. Vzájomné záväzky

Pri existencii vzájomných záväzkov zákon stanovuje tzv. **zásadu súčasného plnenia** oboch strán. To znamená, že splnenia záväzku druhou stranou sa môže domáhať len tá strana, ktorá svoj záväzok už splnila alebo je pripravená a schopná ho splniť súčasne s druhou stranou (§ 325 obchZ). Výnimky z danej zásady môžu byť určené zmluvou, zákonom, alebo vyplývajú z povahy záväzku.

Takýto vzájomný vzťah je nazývaný i **vzťahom synalagmatickým**, kde každá zo strán je zároveň dlžníkom i veriteľom.⁶⁰ Aby bolo možné použiť príslušné ustanovenia obchodného zákonníka je vždy nutné veľmi pozorne zistiť, či sa v tej danej situácii jedná o synalagmatický vzťah. K takémuto určeniu niekedy napomáha i judikatúra súdu, ktorá v neistote, či tu daný vzťah existuje, alebo neexistuje napomôže. Ako príklad je možné uviesť situáciu, kedy je v obchodnom vzťahu určená rôzna splatnosť záväzkov. *Súd určil, že v takejto situácii sa nejedná o synalagmatický vzťah, pretože zmluva, v ktorej sú určené splatnosti záväzkov je dohodou stanovená k inému časovému okamžiku, a teda tu neexistuje vzájomná podmienenosť, zároveň sa takýmto ujednaním neodporuje zákonu, alebo dobrým mravom.*⁶¹

Obchodný zákonník poskytuje *primeranú ochranu* v situácii, kedy je v synalagmatickom vzťahu jedna zo strán povinná plniť skôr, než svoje povinnosti splní druhá strana. Ochrana sa prejavuje tzv. **námietkou plnenia a uplatnením práva plnenie odoprieť**.⁶² Uplatnenie ochrany zákon dovoľuje iba za predpokladu že po uzatvorení zmluvy sa stane zrejme že: druhá strana svoj záväzok nesplní; druhá strana svoj záväzok nesplní vzhľadom k nespôsobilosti poskytnúť plnenie, alebo vzhľadom k svojmu chovaniu pri príprave plnenia záväzku. Možnosť odoprenia plnenia je však strane daná len do doby, kým druhá

⁶⁰ Zrov. Plíva, S. Obchodní záväzkové vzťahy. Praha: ASPI, 2006, s. 119

⁶¹ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 22.1.2002, sp. zn. 25 Cdo 1164/2000

⁶² Zrov. Švarc, Z. a kol. Základy obchodného práva. 2.vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, s. 233

strana dostatočne svoje plnenie nezaistí, alebo plnenie neposkytne (§ 326 ods. 1 ObchZ).

Ak nastane vyššie uvedená situácia a strana odoprie plnenie, môže využiť i ďalšie zákonné oprávnenie a stanoviť primeranú lehotu druhej strane. V tejto lehote je druhá strana povinná plniť, alebo aspoň poskytnúť primerané zaistenie plnenia. Pokiaľ tak neurobí má oprávnená strana *možnosť od zmluvy odstúpiť*. Oprávnená strana nie je povinná určovať primeranú lehotu a má možnosť okamžitého odstúpenia v prípade prehlásenia konkurzu na majetok druhej strany.

Možnosť odoprieť plnenie, alebo odstúpiť od zmluvy je daná len v rovnakom zmluvnom vzťahu. To znamená, že nie je možné sa takejto ochrany domáhať z dôvodu, že záväzok druhej strany z inej zmluvy nebol splnený riadne a včas (§ 326 ods. 3 ObchZ).

4.5. Špeciálne platobné prostriedky

Peňažné záväzky môžu byť plnené i pomocou **akreditívu, zmenky, alebo šeku**. Zmenky a šeky sú dlžníckymi cennými papiermi, ktoré sú bežne používané v obchodnom styku ako prostriedok bezhotovostných platieb.⁶³ Akreditív je zväčša využívaný v medzinárodnom obchode.

Samotné vystavenie akreditívu, alebo vystavenie zmenky, či šeku ešte nemá právne účinky splnenia záväzku, *mení sa tým len obsah záväzkového vzťahu*.⁶⁴ Účinky nastávajú až splnením záväzku banky z akreditívu, alebo splnením povinnosti zmenkového dlžníka vyplývajúce mu zo zmenky či šeku.

Dôležitý je dohodnutý **obsah zmluvy** medzi stranami. Ak ten určí, že zaplatené bude zmenkou, šekom, alebo z akreditívu, povinnosť je splnená vydaním zmenky, šeku, alebo akreditívu a nahradená právom šekovým, zmenkovým, alebo platením z akreditívu.⁶⁵ Ako vyplýva z rozhodnutia súdu *splnenie záväzku formou vystavenia zmenky musí mať vždy podklad v uzatvorenej zmluve. Bez takého zmluvného zjednania nie je možné považovať vystavenie zmenky za splnenie záväzku*.⁶⁶

⁶³ Zrov. Kovařík, Z. Placení směnky a následky s tím spojené. Bulletin advokacie, 2004, č.5, s. 15

⁶⁴ Zrov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 1077

⁶⁵ Zrov. Nesnídal, J. Obchodní zákoník. Poradce. 11.číslo. Český Tešín: Poradce, 2007, s. 258

⁶⁶ Rozsudok Vrchného súdu v Prahe zo dňa 26.3.1997, sp. zn. 11 Cmo 30/97

V prípade, že zmluva určí, že bude platené prostredníctvom zmenky, šeku, alebo akreditívu, záväzky nezaniknú, avšak veriteľ, ktorý neuspeje s nárokom vychádzajúcim z niektorých týchto titulov sa môže domáhať splnenia peňažného záväzku na dlžníkovi podľa zmluvy.⁶⁷

4.6. Miesto plnenia

Podmienkou pre riadne splnenie záväzku je plnenie na dohodnutom, alebo určenom mieste (§ 335 ObchZ). Pokiaľ dlžník neplní na tomto mieste, dostáva sa do omeškania a záväzok nezaniká riadnym splnením. Do omeškania sa môže dostať i veriteľ v prípade, že riadne poskytnuté plnenie v zjednanom, alebo určenom mieste neprijme.

Miesto plnenia nepatrí medzi základné náležitosti zmluvy, a preto jeho neurčenie nespôsobuje neplatnosť zmluvy. Pri neurčení zmluvou nastupuje podporná úprava obchodného zákonníka, ktorá stanovuje miesto plnenia v takýchto prípadoch.⁶⁸ Jedná sa o všeobecné ustanovenia obchodného zákonníka o mieste plnenia, ktoré sa použijú len pri neexistencii zvláštnej právnej úpravy pri jednotlivých typoch zmlúv.⁶⁹

Na základe zákona je možné rozdeliť miesto plnenie na: **miesto plnenia určené pre peňažné záväzky** a **miesto plnenia určené pre nepeňažné záväzky**. Jedná sa o dispozitívne ustanovenia obchodného zákonníka, a teda je len na stranách zmluvy, či dôjde k jeho aplikácii.

a) určenie miesta plnenia pre nepeňažné záväzky

Pre nepeňažné záväzky sa použije ustanovenie § 336, ktoré určuje miesto plnenia, ktoré bolo **dohodnuté zmluvou**. Pokiaľ si strany miesto plnenia v zmluve nedohodli je rozhodujúce pre určenie miesta nepeňažného plnenia predovšetkým **povaha záväzku**. Určenie miesta splnenia podľa povahy záväzku znamená pružnejšiu formuláciu vo vzťahu k potrebám vyplývajúcich z obchodne právnych vzťahov. Daná formulácia totiž predpokladá situácie, kedy nedôjde k dohode strán,

⁶⁷ Zrov. Fejta, J., Gruich, T. Promlčení směnečných práv a praktická aplikace § 334 obchodního zákoníku. Právní rozhledy, 2001, č.4, s. 156

⁶⁸ Zrov. Koblíha, I. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2006, s. 1002

⁶⁹ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 197

no napriek tomu bude nesporné a jasné, na ktorom mieste plnenia má k splneniu dôjsť.⁷⁰ Práve na takéto situácie poukazuje i L. Kopáč a ako príklad uvádza opravu alebo údržbu nehnuteľnosti podľa zmluvy o dielo, zariadenie záležitostí podľa zmluvy mandátnej, alebo činnosť obchodného zástupcu.⁷¹ Myslím si, že v niektorých prípadoch pôjde len veľmi ťažko rozoznať hranicu medzi záväzkami, ktorých miesto plnenie určené nie je a medzi záväzkami, ktorých miesto plnenia bude vyvoditeľné práve z povahy záväzku.

Pre nepeňažné záväzky, ktorých miesto plnenia nevyplýva z povahy záväzku, alebo nie je určené dohodou strán podporne **určí miesto plnenia záväzku zákon**. Dlžník teda má zo zákona povinnosť plniť dlh v mieste, kde mal v čase uzavretia zmluvy svoje *sídlo alebo miesto podnikania*, prípadne *bydlisko* a veriteľ je oprávnený v tomto mieste k prevzatíu plnenia od dlžníka. Ak však záväzok vznikol v súvislosti s prevádzkou závodu alebo prevádzkarne dlžníka, je dlžník povinný splniť záväzok *v mieste tohto závodu alebo tejto prevádzkarne* (§ 336 ObchZ).

Rozhodujúcim okamžikom pre určenie miesta plnenia je okamžik uzavretia zmluvy. Pri zmene miesta sídla, bydliska, alebo podnikania, miesto plnenia ostáva nezmenené. Plnenie v zmenenom mieste plnenia by si vyžadovalo zmenu záväzku, a teda obojstranný súhlas zmluvných strán.⁷² V praxi môže nastať situácia, kedy dlžník ponúkne plnenie na inom než dohodnutom, alebo určenom mieste a veriteľ takéto plnenie príjme. Bolo by nerozumné brať takéto splnenie za riadne neposkytnuté a preto sa v takýchto prípadoch bude úkon veriteľa a dlžníka považovať za dohodu o zmene miesta plnenia.⁷³

b) určenie miesta plnenia pre peňažné záväzky

Rovnako ako u nepeňažných záväzkov je aj u peňažných záväzkov miesto plnenia primárne určované **zmluvou**. Ak teda nestanoví zmluva, alebo obchodný zákonník niečo iné, miesto plnenia je v sídle, alebo mieste podnikania, poprípade v bydlisku veriteľa. Ak však záväzok vznikol v súvislosti s prevádzkou závodu alebo prevádzkarne

⁷⁰ Zrov. Pelikánová, I. Zánik obchodných záväzkov splnením. Právní praxe v podnikání, 1995, č.4, s. 8

⁷¹ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 221

⁷² Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3361

⁷³ Zrov. Koblíha, I. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. Praha: Linde, 2006, s. 1002

veriteľa, je dlžník povinný splniť záväzok v mieste tohto závodu alebo tejto prevádzkarne, ak plnenie peňažného záväzku sa má uskutočniť súčasne s plnením druhej strany v mieste tohto závodu alebo tejto prevádzkarne.

*Ak použije dlžník pri platení splátok na dlh poštovnú poukážku, musí pripočítat poplatok za dodanie. Ak tak neurobí a veriteľ obdrží menej, než čo mu patrí, nesplnil dlžník splátku riadne.*⁷⁴

Zákon stanovuje miesto plnenia pre peňažné záväzky so zreteľom na tzv. *donosnú povahu dlhu*, čo znamená že dlžník svoj dlh plní v mieste plnenia, ktoré je odvodené od osoby veriteľa. Na rozdiel od nepeňažných záväzkov zákon stanovuje, že dlžník je povinný doniesť dlh do sídla, bydliska, alebo miesta podnikania veriteľa, a to **na vlastné náklady a nebezpečenstvo**. Rozdiel je opäť zrejmý i pri zmene sídla, bydliska alebo miesta podnikania, s ktorým sa zároveň mení i miesto plnenia. V danej zmene miesta plnenia už nie je nutný súhlas oboch strán a tak je dlžník povinný plniť v zmenenom mieste plnenia na svoje vlastné náklady a nebezpečenstvo. Ako čiastočnú ochranu dlžníka pri zmene miesta plnenia by sa dalo chápať uplatnenie zákonnej zásady, ktorá stanoví, že pri zvýšení nákladov a nebezpečenstva spojených s poskytnutím plnenia na zmenenom mieste nesie toto zvýšené nebezpečenstvo a náklady veriteľ (§ 337 ods. 2 ObchZ).

Miestom plnenia peňažného záväzku môže byť v niektorých prípadoch aj banka, v ktorej má veriteľ otvorený svoj účet. Zákon deklaruje, že záväzok je možné platiť v banke veriteľa v prospech jeho účtu, ak to nie je v rozpore s platobnými podmienkami dojednanými medzi stranami (§ 339 ods. 1 ObchZ). Splnenie peňažného záväzku potom nastáva okamžikom pripísania čiastky na účet veriteľa u jeho banky. Podobný postup je i v prípade, že dlžník platí prostredníctvom prevádzkovateľa poštových služieb. Rozhodujúcim okamžikom je miesto, kde dochádza k splneniu záväzku, a teda jeho zániku.⁷⁵ Takýmto okamžikom je vyplatenie čiastky veriteľovi.

Ako zaujímavá sa mi javí situácia určenia miesta splnenia záväzku ako i okamžik jeho následného zániku medzi stranami zmluvy, pokiaľ

⁷⁴ Váž. 14106 (z roku 1935) in Eliáš, K. Obchodní zákoník. Obchodní zákonním. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900. 4.vydání. Praha: Linde, 2004, s. 622

⁷⁵ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3364

sa zmluva uzatvorená medzi stranami ešte stále riadi hospodárskym zákonníkom. Ten sa totiž u peňažných záväzkov nezmieňoval kedy je dlh splnený. K vyriešeniu problematickej otázky došlo len nedávno a to pomocou výkladu všeobecného princípu donosnosti plnení peňažných záväzkov, čím sa odvodilo že dlh je splnený jeho odovzdaním do dispozície veriteľovi, alebo okamžikom pripísania dlžnej čiastky na účet veriteľa.⁷⁶

4.7. Doba plnenia (čas plnenia)

Doba, v ktorej záväzok má byť splnený je možno vyjadriť pojmom *dospelosť záväzku*. Jedná sa o určenie momentu splatnosti záväzku, kde je strana veriteľa oprávnená požadovať plnenie a strana dlžníka je povinná toto plnenie poskytnúť.

Stanovenie doby plnenia *nepatrí medzi podstatné náležitosti zmluvy*, a preto strany obdobne ako je tomu pri určení miesta plnenia nemusia dobu plnenia do zmluvy uviesť. Neuvedenie doby plnenia teda nespôsobuje neplatnosť zmluvy, lebo zákon takéto jednanie strán predpokladá a podporne upravuje dobu plnenia. Niektoré typy zmlúv však tvoria výnimku daného tvrdenia a medzi podstatné náležitosti radia i dojednanie o dobe plnenia. Príkladom je zmluva o uzavretí zmluvy budúcej v ktorej podstatnou náležitosťou je určenie doby, kedy bude uzatvorená zmluva budúca. Pri absencii tejto doby by zmluva o uzavretí zmluvy budúcej nikdy nevznikla.⁷⁷

Určenie doby plnenia je dôležitou súčasťou obchodného záväzku, pretože ak dlžník svoj záväzok nesplní v stanovenej dobe, dostáva sa **do omeškane** a nie je možné riadne a včasné splnenie záväzku. Určenia doby plnenia taktiež stanovuje počiatok pre beh premlčacej lehoty.

Úprava doby plnenia je úpravou všeobecnou, a preto sa aplikuje iba v prípade, že neexistuje špeciálna právna úprava u jednotlivých typov zmlúv.

Spravidla je doba plnenia určená dohodou strán v zmluve. Takto určená doba plnenia má prednosť a dlžník je povinný svoj záväzok

⁷⁶ Rozsudok Krajského súdu v Hradci Králové zo dňa 17.1.2006, sp.zn. 26 Co 504/2005

⁷⁷ Zrov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1077

splniť v takto určenej dobe.⁷⁸ V opačnom prípade sa dostáva do omeškania a záväzok nie je splnený riadne a včas.

4.7.1. Stanovenie doby plnenia v prospech strán

Pri určení doby plnenia v prospech strany dlžníka, alebo strany veriteľa, či v prospech oboch strán je dôležitý úmysel strán prejavovaný pri uzavretí zmluvy, alebo povahe plnenia, ktorý je predmetom zmluvy. To všetko len za predpokladu, že zo zmluvy, alebo ustanovení zákona nevyplýva niečo iné.

Ak je **doba plnenia stanovená v prospech dlžníka**, ten je oprávnený plniť svoj záväzok skôr, ako je stanovená doba plnenia a veriteľ má povinnosť takéto predčasné plnenie prijať. Na druhej strane však veriteľ nemá právo požadovať predčasné plnenie od dlžníka. Zákon stanovuje dobu v prospech dlžníka v ustanovení § 537 ods. 1 ObchZ v zmluve o dielo, ktorá dáva možnosť zhotoviteľovi vykonať dielo pred zjednanou dobou.⁷⁹

Ak je **doba plnenia stanovená v prospech veriteľa**, ten je oprávnený požadovať od dlžníka predčasné plnenie a dlžník má povinnosť po takejto výzve veriteľa plniť. Dlžník však nie je oprávnený plniť predčasne bez predošlej výzvy veriteľa.⁸⁰ I tu zákon v niektorých prípadoch určuje dobu plnenia v prospech veriteľa. Príkladom je zmluva o uložení veci podľa § 523 ods. 1 ObchZ.⁸¹

Pri predčasnom plnení peňažného záväzku dlžník nie je oprávnený odpočítať si úrok zodpovedajúci dobe, o ktorú plnil svoj záväzok skôr. U peňažných plnení je úrok pomerne bežnou záležitosťou a práve preto si strany zvyknú určovať presný deň a dobu od ktorého vzniká povinnosť tento úrok platiť.⁸² Predčasným splnením záväzku tak dochádza k skráteniu veriteľa o úrok, ktorý by bol dlžník povinný zaplatiť, keby nedošlo k predčasnému plneniu z jeho strany. A tak dlžník nie je oprávnený odpočítať od dlžnej čiastky úrok zodpovedajúci dobe, o ktorú plnil skôr. To neplatí pokiaľ k

⁷⁸ Zrov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, Praha 1995, s. 92

⁷⁹ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3368

⁸⁰ Zrov. Pelikánová, I. Zánik obchodních závazků splněním. Právní praxe v podnikání, 1995, č.4, s. 3

⁸¹ §523 odst.1 ObchZ ; aj keď sa dohodla doba, po ktorú má byť vec uložená, je opatrovateľ povinný vec vydať bez zbytočného odkladu po tom, čo ho o to uložiteľ požiadal

⁸² Zrov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha :C.H. Beck, 2006, s. 1080

odpočítaniu úroku dal veriteľ svoj súhlas, poťažmo celý úrok odpustil.

Ak je **doba stanovená v prospech oboch strán**, ako veriteľa tak i dlžníka, ani jeden z nich nie je opravený požadovať, poprípade poskytnúť predčasné plnenie. Príkladom zákonného stanovenia doby v prospech oboch strán je ustanovenie § 414 ObchZ o kúpnej zmluve.⁸³ Subvariantou stanovenia doby v prospech oboch strán sú fixné obchody, a teda fixné zmluvy. Doba plnenia fixnej zmluvy sa po jej uplynutí premení z doby stanovenej v prospech oboch strán na dobu určenú v prospech veriteľa. Možno sa vyjadriť i ako o dobe plnenia určenej v neprospech dlžníka. Fixná zmluva je charakteristická svojim obsahom a účelom plnenia, ktorý je blízko naviazaný na presný termín jej splnenia, z ktorého vyplýva, že na oneskorenom splnení už veriteľ nemá záujem a plnenie tým pre neho stráca zmysel. Ustanovenie § 356 ObchZ o fixnej zmluve je dispozitívneho charakteru, a tak môže byť v zmluve stranami vylúčené.⁸⁴

V prípade pochybností, v koho prospech je doba plnenia stanovená rozhoduje posúdenie úmyslu strán prejaveneho pri uzatvorení zmluvy, alebo charakter plnenia.⁸⁵

4.7.2. Stanovenie doby plnenia zákonom

Pokiaľ doba plnenia nie je stanovená zmluvou, ustanovenie § 340 ods. 2 ObchZ podporne určuje, že veriteľ je oprávnený požadovať plnenie záväzku **ihneď** po uzavretí zmluvy a dlžník je povinný záväzok splniť **bez zbytočného odkladu** po tom, čo ho veriteľ o plnenie požiadal. Podmienkou pre splnenie záväzku dlžníkom je *výzva veriteľa*. Touto výzvou veriteľ stanovuje dobu plnenia pre dlžníka. Veriteľ môže

⁸³ § 414 ObchZ; 1) Predávajúci je povinný dodať tovar:

a) v deň, ktorý je v zmluve určený alebo určený spôsobom určeným v zmluve,
b) kedykoľvek počas lehoty, ktorá je v zmluve určená alebo určená spôsobom určeným v zmluve, ibaže zo zmluvy alebo z účelu zmluvy, ktorý bol predávajúcemu známy pri uzavretí zmluvy, vyplýva, že dobu dodania v rámci tejto lehoty určuje kupujúci.

(2) Ak zo zmluvy nevyplýva niečo iné, začína lehota, v ktorej sa má tovar dodať, plynúť odo dňa uzavretia zmluvy. Ak však podľa zmluvy má kupujúci splniť určité povinnosti ešte pred dodaním tovaru (napr. predložiť nákresy potrebné na výrobu tovaru, zaplatiť kúpnu cenu alebo jej časť alebo zabezpečiť jej zaplatenie), začína táto lehota plynúť až odo dňa splnenia tejto povinnosti.

(3) Ak predávajúci dodá tovar pred určenou dobou, je kupujúci oprávnený tovar prevziať alebo ho odmietnuť.

⁸⁴ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 200

⁸⁵ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993 s. 215

stanoviť i dobu odlišnú, než ktorá by odpovedala lehote bez zbytočného odkladu, alebo stanoviť lehotu určitú.⁸⁶

*Výzvou veriteľa k plneniu môže byť i doručenie žaloby podľa § 340 ods. 2. Za doručenie výzvy, ale nemôže byť považované doručenie žaloby podľa § 46 ods. 2 a § 47 ods. 3 OSŘ, podľa ktorých sa žaloba považuje za doručenou i v prípade, že sa adresát tejto žaloby o nej nedozvedel. Takémuto doručeniu je možné priznať len dôsledky procesnoprávne, nie však hmotnoprávneho charakteru.*⁸⁷

Odchylnú úpravu doby plnenia stanovuje zákon u kúpnej zmluvy v ustanovení § 416, kde deklaruje, že ak si strany dobu plnenia v zmluve nedohodli, predávajúci nemusí čakať na výzvu kupujúceho a je povinný dodať tovar v primerane lehote s ohľadom na povahu tovaru a miesto dodania.⁸⁸

4.7.3. Stanovenie doby plnenia súdom

Ustanovenie obchodného zákonníka o určení doby plnenia súdom má kogentný charakter, a preto sa použije vždy, pokiaľ je v zmluve dohodnuté, že dobu plnenia určí dlžník, a ten tak v stanovenom termíne neurobí. Dlžníkovi je daná lehota na určenie doby plnenia zmluvou uzavretou medzi stranami. Pokiaľ si strany lehotu v zmluve neurčia, dlžník je povinný stanoviť dobu plnenia v tzv. **primeranej lehote**. V prípade, že dlžník v stanovených termínoch neurčí dobu plnenia, veriteľ je oprávnený obrátiť sa na súd s požiadavkou, aby on určil dobu plnenia.

*Právo veriteľa navrhnúť, aby súd určil dobu splnenia dlhu, nepodlieha premlčaniu.*⁸⁹

Súd dobu plnenia určí s prihliadnutím k povahe plnenia a miestu plnenia, ako i k dôvodu, ktoré viedli k ponechaniu doby určenia dlžníkovi.⁹⁰ Určenie doby plnenia súdom chráni veriteľa pred zneužitím práva určiť dobu plnenia dlžníkom, zároveň však chráni dlžníkov záujem uznaný i zmluvným ujedaním medzi stranami, aby dobu

⁸⁶ Zrov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1080

⁸⁷ Rozsudok Vrchného súdu v Prahe zo dňa 11.10.1999, sp. zn. 10 Cmo 606/98

⁸⁸ Zrov. Koblíha, I. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. Praha: Linde, 2006, s. 1007

⁸⁹ R 11/88 in Eliáš, K. op. cit. 74, s. 625

⁹⁰ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3367

plnenia neurčoval veriteľ.⁹¹ Právomoc súdu určiť rozhodnutím dobu plnenia je teda daná len za podmienky, že dlžník v určenej, alebo primeranej lehote nestanoví dobu plnenia a na základe toho dá veriteľ návrh na jej určenie k súdu.

*Domáhať sa doby určenia na súde môže veriteľ i v prípade, v ktorých splnenie záväzku závisí na okolnostiach, ktoré môže ovplyvniť iba dlžník.*⁹²

V závere kapitoly je namieste načrtnúť rozdiel medzi veľmi často používanými pojmami v predošlom texte, ktoré môžu byť ľahko zameniteľné, a to splnenie záväzku a jeho plnenie. Aj keď sa zdá, že sa jedná o rozdiel veľmi nepatrný, nie je tomu tak, pretože zákon s týmito pojmami spája rozličné právne dôsledky. Splnením záväzku zákon predpokladá vždy jeho zánik. Na rozdiel s jeho plnením zákon vždy zánik nepredpokladá. Plnenie je chápané ako určitá faktická činnosť, alebo proces ktorá môže viesť k zániku záväzku jeho splnením, ale i k jeho zániku spôsobom odlišným od jeho splnenia.⁹³ Je možné stotožniť sa i s názorom J. Krčmára, podľa ktorého splnenie obsahuje stránku subjektívnu (animus solvendi) a jedná sa vždy o určitú právnu skutočnosť, ale postup k tejto právnej skutočnosti tu byť už nemusí.

4.8. Čiastkový záver

Na záver by som rada zhrnula najdôležitejšie rysy inštitútu zániku záväzku splnením. Ako už bolo niekoľkokrát spomenuté, zánik záväzku splnením je predpokladaným spôsobom zánik záväzku medzi stranami a dochádza k nemu na základe zákonom stanovených podmienok. Záväzok teda zaniká včasným a riadne poskytnutým plnením dlžníka veriteľovi. Aby bolo možné považovať záväzok za splnený riadne a včas, musí k nemu dôjsť v dohodnutom, alebo určenom mieste a dobe, opak by totiž znamenal omeškanie dlžníka, ktoré je považované za porušenie zmluvných povinností a zákon z takéhoto jednania vyvodzuje sankčné následky. Ako podstatný chcem spomenúť i fakt, že k samotnému zániku záväzku dochádza až splnením všetkých povinností vyplývajúcich zo zmluvy, a preto za splnený nemožno považovať

⁹¹ Zrov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1080

⁹² R 47/93 in Eliáš, K. op. cit. 74, s. 625

⁹³ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 189

záväzok, ktorý dlžník splnil len zčasti. Za odchýlku z daného pravidla sa dá považovať čiastkové plnenie dlžníka, ktoré je stranami dohodnuté a očakávané a nie sú s ním spájané následky omeškania.

V podnikateľskej praxi, ale aj mimo nej je zánik záväzku splnením najčastejším spôsobom zániku zmluvných záväzkov. V súvislosti s tým pokladám i za veľmi dôležité, že v obchodnom zákonníku našiel tento inštitút také podrobné upravenie, ktoré pri absencii dohody napomôže, či usmerní ďalšie kroky zmluvných strán pri naplnení hospodárskeho cieľa uzatváraných zmlúv.

5. Zánik nesplneného záväzku

5.1 Všeobecný výklad

Záväzky vznikajú na základe vôle zmluvných strán byť daným záväzkom viazaný a splniť ho. Napriek tomu k splneniu záväzku vo veľkom množstve ani nedôjde. To ale neznamená, že zánik záväzku bez jeho splnenia je vylúčený. Naopak, v rade prípadov dochádza k zániku záväzku spôsobom odlišným od jeho splnenia. Práve táto kapitola je venovaná jednému z odlišných spôsobov jeho zániku, a to zániku nesplneného záväzku.

Všeobecnú úpravu zániku nesplneného záväzku obsahuje občiansky zákonník v ôsmej časti, šiesty oddiel hlava prvá, kde upravuje dohodu strán o zániku záväzku, a to dohodu o nahradení doterajšieho záväzku (§ 570 až 572 ods. 1), o jeho zrušení (§ 572 odst. 2 až 573) a o vzdaní sa práva ako i o odpustení dlhu (§ 574). Ďalej je touto časťou upravený zánik nesplneného záväzku uplynutím doby (§ 578), neuplatnením práva (§ 583), splynutím (§ 584), výpoveďou (§ 582), nemožnosťou plnenia (§ 575), urovnaním (§ 585 až 587) a smrťou dlžníka, alebo veriteľa (§ 579).

Špeciálna úprava obchodným zákonníkom sa nachádza v ustanoveniach § 344 až 357. Ten *komplexne upravuje* odstúpenie od zmluvy, ako i inštitút odstúpeného, a preto je subsidiárne použitie občianskeho zákonníka v týchto prípadoch výlučne zakázané. Obchodný zákonník *špeciálne upravuje* i zmareniu účelu zmluvy ako špecifický dôvod zániku nesplneného záväzku a niektoré ustanovenia o následnej nemožnosti plnenia, kde je nutné použiť občianskeho zákonníka ako obecného k špeciálnemu.

Táto kapitola sa zameriava na jednotlivé inštitúty zániku nesplneného záväzku ako aj na vzťah občianskeho a obchodného zákonníku so zreteľom na vymedzenie zhodných a rozdielnych znakov ich právnej úpravy v súvislosti so zánikom nesplneného záväzku.

5.2. Odstúpenie od zmluvy

Obchodný zákonník poskytuje odstúpeniu od zmluvy *komplexnú úpravu* v § 344 až 351 ObchZ, a preto sa ustanovenia občianskeho zákonníku o odstúpení od zmluvy na obchodné záväzkové vzťahy nepoužijú. Úprava odstúpenia od zmluvy je v zákone podrobne

rozobraná, avšak jednotlivé ustanovenia majú dispozitívny charakter, a preto je možné, aby si strany zvolili odlišné upravenie svojich vzťahov v rámci odstúpenia od zmluvy, než je určené obchodným zákonníkom. Výnimkou z dispozitívnosti ustanovení je § 344 ObchZ, od ktorého sa strany odchýliť nemôžu. Toto ustanovenie stranám určuje dôvody, na základe ktorých je možné od zmluvy odstúpiť iba v prípade, že tak **stanoví zmluva, alebo obchodný zákonník**.

*Právo od zmluvy odstúpiť z dôvodu vyplývajúceho zo zmluvy môžu strany vykonať ak v dobe kedy je prejav o zrušení zmluvy doručený druhej strane, trvajú skutočnosti pri ktorých je možné toto právo vykonať. Okolnosti, ktoré nastali neskôr nie sú pre tento úkon podstatné.*⁹⁴

Zo zákona je stranám daná možnosť od zmluvy odstúpiť v prípade omeškania dlžníka alebo veriteľa, v prípade nemožnosti plnenia, alebo zmarenia účelu zmluvy. Jedná sa však o všeobecné ustanovenia o možnosti odstúpenia od zmluvy. Obchodný zákonník ďalej stanovuje u jednotlivých typov zmlúv špeciálnu možnosť odstúpenia pre konkrétnu zmluvu.⁹⁵

Odstúpenie od zmluvy je jednostranný právny úkon urobený výslovne stranou dlžníka, alebo stranou veriteľa, ktorý spôsobuje zánik zmluvy, a tým i zánik záväzku. Jeho písomná forma je potrebná iba v prípade že tak stanoví zákon, alebo si túto písomnú formu vyhradila strany pri uzavretí zmluvy.

*Bližšie je možné odstúpenie vymedziť ako adresovaný jednostranný právny úkon, ku ktorého účinkom je nutné jeho doručenie druhej strane. Skutočnosť, že druhá strana mohla z vyplývajúcich okolností dovodiť, že strana oprávnená prejavila vôľu od zmluvy odstúpiť ešte samo o sebe účinky doručenia nemá.*⁹⁶

Kogentné ustanovenie obchodného zákonníka, je tu práve na ochranu druhej strany než je strana od zmluvy odstupujúca, pretože stanovuje zákonné podmienky, ktoré musia byť splnené v prípade jednostranne prejavenej vôle od zmluvy odstúpiť. Pokiaľ nedôjde k naplneniu týchto podmienok, ani jedna zo strán nie je oprávnená k odstúpeniu.

⁹⁴ Rozsudok Vrchného súdu v Prahe zo dňa 21.10. 1997, sp. zn. 5 Cmo 418/96

⁹⁵ Vajgant, M. Odstoupení od smlouvy podle občanského a obchodního zákoníku. Právní rádce, 1998, č.8, s. 10

⁹⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 14.11.2001, sp. zn. 29 Odo 207/2001

Súd rešpektuje zákonom stanovené podmienky. Zároveň uvádza že ak je odstúpenie od zmluvy viazané na splnenie ďalších určitých podmienok, je nutné aj ich splnenie, inak úkon o odstúpení od zmluvy nemôže mať právne účinky. Ako príklad sa uvádza dvojité upomienka pri omeškaní so zaplatením splátok.⁹⁷

Toto ustanovenie dopomáha k dodržiavaniu všeobecnej zásady, že zmluvy sa majú dodržiavať a neposkytuje stranám voľnosť k zbavovaniu sa nevýhodných dohôd.⁹⁸

Stranám je zákonom poskytnutá možnosť odstúpenia i od časti záväzku, ak sa omeškanie dlžníka, alebo veriteľa spája s takouto časťou splatného záväzku. To platí i u zmlúv s postupným čiastkovým plnením, u ktorých je možné odstúpiť len ohľadne tohto čiastkového plnenia s ktorým je dlžník v omeškaní. Odstúpenie od časti plnenia, alebo od plnenia čiastkového, ktoré už bolo prijaté, alebo sa má iba uskutočniť je možné i v prípade, že nedošlo k omeškaniu jednej zo strán. Podmienkou je, že príslušná časť plnenia, alebo plnenie čiastkové nemá zrejme vzhľadom na svoju povahu pre oprávnenú stranu hospodársky význam bez zvyšku plnenia, pri ktorom nastalo omeškanie, alebo neplnenie záväzku ako celku znamená podstatné porušenie zmluvy.

Vo väčšine prípadov zákon nadväzuje možnosť odstúpenia od zmluvy na určitú právnu skutočnosť, ktorá nastala až po vzniku záväzku. Takouto právnu skutočnosťou je chápané právo zo zodpovednosti za porušenie záväzku.⁹⁹ Na tomto základe je možné rozdeliť odstúpenie od zmluvy ako:

- 1) dôsledok zodpovednosti za porušenie záväzku druhou stranou - **sankčné odstúpenie**,
- 2) odstúpenie v prípade, že porušenie iba hrozí - **predbežné odstúpenie**.

Vo výnimočnom prípade je možné odstúpiť i bez porušenia povinnosti, alebo v prípade, že takéto porušenie nehrozí.¹⁰⁰

⁹⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 14.4.1998, sp. zn. 2 Odon 102/1997

⁹⁸ Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 220

⁹⁹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 1083

¹⁰⁰ Zrov. §547 odst.5 ObchZ a §552 ObchZ

5.2.1. Sankčné odstúpenie (§345, §346 ObchZ)

Sankčným odstúpením je teda odstúpenie od zmluvy na základe porušenia zmluvnej povinnosti druhej strany, s ktorou zákon spája omeškanie zo strany dlžníka, alebo veriteľa. Omeškanie dlžníka objektívne nastáva keď nesplní svoj záväzok riadne a včas. Veriteľ sa dostáva do omeškania, pokiaľ neoprávnene neprevezme riadne ponúknuté plnenie, alebo neposkytne spolupôsobenie potrebné na to, aby dlžník mohol splniť svoj záväzok.

Toto odstúpenie je odlišené v závislosti na tom, či bola zmluvná povinnosť porušená *spôsobom podstatným, alebo nepodstatným*. V danom rozdelení je zrejmá odchylnosť občianskoprávnej úpravy, ktorá nerozlišuje medzi podstatným, alebo nepodstatným porušením zmluvnej povinnosti a pre odstúpenie od zmluvy vždy dodatočne určuje primeranú lehotu.

a) podstatné porušenie povinnosti

Podstatným porušením povinnosti vyplývajúcej zo zmluvy je stav, v ktorom strana, ktorá zmluvu neporušila nemá záujem na jej plnení a zároveň si však strana, ktorá zmluvu porušila musí uvedomovať že na jej plnení druhá strana už záujem nemá. Predvídateľnosť nezáujmu strán na plnení vyplývajúceho zo zmluvy je zákonom viazaný na jeho účel. Ten však nie je nutné v zmluve uviesť, a tak v niektorých prípadoch musí byť odvodený z okolností, ktoré strany viedli k jej uzavretiu.¹⁰¹

*Odstúpiť od zmluvy pre podstatné porušenie povinnosti je možné len z dôvodu omeškania.*¹⁰²

Pokiaľ teda došlo k podstatnému porušeniu zmluvy z dôvodu omeškania dlžníka, alebo veriteľa, je druhá strana oprávnená *ihneď od zmluvy odstúpiť*. Súčasne je však povinná *bez zbytočného odkladu* po tom, čo sa o porušení povinnosti dozvedela *oznámiť* túto skutočnosť strane, ktorá je v omeškani. Ak tak nerobí, nie je možné okamžité odstúpenie od zmluvy a pre prípad odstúpenia sa bude postupovať ako pri nepodstatnom porušení zmluvnej povinnosti. V pochybnostiach strán, či sa jedná o porušenie povinnosti

¹⁰¹ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 292

¹⁰² Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 14.11. 2001, sp. zn. 29 Odo 207/ 2001

podstatným, alebo nepodstatným spôsobom zákon stanovuje pravidlo, že porušenie zmluvnej povinnosti sa má za nepodstatné.

b) nepodstatné porušenie povinnosti

Na rozdiel od podstatného porušenia povinnosti, zákon neposkytuje definíciu, ktorá by objasňovala pojem nepodstatného porušenia povinností. Vysvetlenie daného pojmu sa uskutoční na základe pravidla, že za nepodstatné bude považované také porušenie povinností, ktoré nemožno podradiť pod porušenie podstatné.¹⁰³

Pri nepodstatnom porušení povinností zmluvnou stranou môže druhá strana od zmluvy odstúpiť len za podmienky, že povinnej strane, ktorá je v omeškaní určí *dodatočnú primeranú lehotu* k jej splneniu a tá ju ani v tejto lehote nesplní. Dodatočná primeraná lehota nemusí byť určená ak strana, ktorá je v omeškaní oznámi druhej strane, že svoju povinnosť nesplní. Oprávnenej strane je potom dovolené od zmluvy odstúpiť okamžikom doručenia príslušného oznámenia. V prípade, že dodatočná lehota už bola stanovená, oprávnená strana môže od zmluvy odstúpiť pred jej uplynutím.

Zákon stanovuje, že dodatočná lehota musí byť stanovená oprávnenou stranou primerane. Tá pri jej poskytnutí vyhlási, že ak nebude povinnosť splnená v poskytnutej lehote od zmluvy odstupuje. *Vyhlásenie* má tak formu oznámenia o odstúpení od zmluvy po jej márnom uplynutí. Ak strana odstúpi od zmluvy pred uplynutím stanovenej lehoty, s jej odstúpením sa nespájajú žiadne právne účinky. Tie nastanú až márnym uplynutím primeranej lehoty, ktorá mala byť strane správne poskytnutá. Rovnaký postup sa uplatní i za okolností, že lehota povinnej strane nebola vôbec určená.

Ako sporné by sa dalo posúdiť vyloženie pojmu *primeraná lehota*. V obchodnej praxi sa má za to, že primeranou lehotou je objektívne posúdenie doby potrebnej k dodatočnému splneniu daného záväzku. Neznamená to však že je potrebné prihliadať k problémom omeškanej strany v podnikaní. Väčšinou je pre stanovenie primeranej lehoty určujúci charakter požadovaného plnenia.¹⁰⁴

¹⁰³ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3374

¹⁰⁴ Zrov. Tomsa, M. Odstoupení od smlouvy v obchodních vztazích. Obchodní právo, č.12, s. 2

5.2.2. Predbežné odstúpenie (§ 348 ObchZ)

Zákon stranám priznáva možnosť odstúpiť od zmluvy i v prípade, že nedošlo k porušeniu zmluvnej povinnosti druhou stranou. Toto odstúpenie postráda sankčný charakter a je mu možné priznať *charakter prevenčný*.

Takýmto prípadom je správanie povinnej strany, z ktorého nepochybne vyplýva ešte pred časom určeným na plnenie zmluvnej povinnosti, že táto povinnosť bude porušená podstatným spôsobom (tzv. predpokladané - anticipované porušenie zmluvy) a povinná strana neposkytne po vyzvaní oprávnenej strany bez zbytočného odkladu dostatočnú zábezpeku. Bez poskytnutia zábezpeky je možné od zmluvy odstúpiť, ak povinná strana vyhlási, že svoju povinnosť nesplní.

Predbežné odstúpenie od zmluvy je zákonníkom priznané i vo chvíli keď z okolností odlišných od správania strán nepochybne vyplýva, že povinnosť bude porušená (napr. prehlásenie konkurzu na majetok povinnej strany).

5.2.3. Právne účinky odstúpenia od zmluvy

Ustanovenie § 351 ObchZ upravuje právne účinky spôsobené odstúpením od zmluvy. Odstúpením zanikajú všetky práva a povinnosti strán vyplývajúce zo zmluvy. Nezaniká však právo na náhradu škody, ktorá vznikla porušením zmluvnej povinnosti, alebo na zmluvnú pokutu, ak bola pre prípad takéhoto porušenia medzi stranami písomne zjednaná. V prípade odstúpenia od zmluvy bez porušenia povinnosti sa tieto *nároky neuplatňujú*, pretože nikdy nevzniknú.

Spoločne pre sankčné i predbežné odstúpenie nezaniká ani zmluvné ustanovenia o voľbe práva, voľbe obchodného zákonníka, riešení sporov alebo iné ustanovenia zmluvy, ktoré vzhľadom ku svojej povahe majú trvať i po jej ukončení.

Odstúpenie od zmluvy spôsobuje zánik zmluvy, a tak i záväzku. Momentom zániku je *doručenie prejavu vôle* o odstúpení oprávnenej strany druhej strane. Takto doručený prejav vôle je záväzný a účinky, ktoré s ním zákon spája nie je možné odvolať, alebo zmeniť. Odvolanie, alebo zmena by pripadli do úvahy len za podmienky súhlasu druhej strany. Takéto späťvzatie odstúpenia je podporné i judikatúrou súdu:

Dispozitívne ustanovenie § 349 umožňuje „spätvzatie odstúpenia“, čím sa odvolávajú účinky odstúpenia od zmluvy. Odvolanie účinku pôsobí až odo dňa účinnosti tohto úkonu a teda od tohto dňa sa právny vzťah založený zmluvou obnovuje.¹⁰⁵

Odstúpením strany od zmluvy zmluva zaniká *ex nunc*. To je zásadný rozdiel v porovnaní s úpravou občianskeho zákonníku, podľa ktorej zmluva zaniká *ex tunc*, teda sa ňu hľadá akoby nikdy neexistovala. Zmluva vzniknutá v obchodnom vzťahu síce zaniká, ale práva, ktoré vznikli pred odstúpením od zmluvy z porušenia zmluvy je možné uplatňovať i naďalej.¹⁰⁶ Javí sa ako správne uvažovať o zachovaní sankčných práv ako práv vzniknutých pred odstúpením od zmluvy. Ja by som sa ale radšej priklonila k názoru R. Pecha, ktorý tvrdí, že všetky zachované nároky sú založené priamo ustanoveniami zákona, a preto by bolo presnejšie ich pochopenie v takomto zákonom zmysle, než pred ich pochopením ako nárokov vyplývajúcich z faktu, že odstúpením nie je dotknutá predchádzajúca účinnosť zmluvy.¹⁰⁷

Účinky odstúpenia od zmluvy nastávajú u *fixnej zmluvy začiatkom dlžníkovho omeškania*. Veriteľ je však oprávnený zrušiť charakter fixného záväzku svojim jednostranným prehlásením, že na jeho splnení naďalej trvá. Prehlásenie však musí byť urobené v lehote určenej pre splnenie záväzku. Ak by bolo urobené neskôr než je stanovená lehota pre splnenie, nenastali by žiadne účinky, lebo zmluva by už bola zaniknutá.

Odstúpenie od zmluvy je vylúčené v prípade, že k splneniu porušenej povinnosti už došlo a oznámenie o tejto skutočnosti bolo doručené oprávnenej strane.

V praxi sa však môže vyskytovať i prípad, kedy strana od zmluvy odstúpi, záväzok zanikne, ale jedna zo strán ešte pred touto skutočnosťou stihla poskytnúť druhej strane určité plnenie, alebo jeho časť (strana poskytla určité plnenie, alebo jeho časť, nie ale splnenie záväzku).

Zákon určuje, že pokiaľ jedna zo strán už stihla poskytnúť plnenie strane druhej, tá je povinná toto plnenie vrátiť. Ak bolo

105 Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 15.6.2005, sp. zn. 32 Odo 705/2005

106 Zrov. Kopáč, L., Švestka, J. Nad některými otázkami odstoupení od smlouvy podle obchodního zákoníku. Právní rozhledy, 1995, č. 10, s. 402

107 Zrov. Pecha, R. Odstoupení od smlouvy podle obchodního zákoníku. Bulletin advokacie, 2002, č.8, s. 46

strane poskytnuté plnenie peňažné, je povinná ho vrátiť i s úrokmi vo výške zjednanej zmluvou, alebo určenej zákonom.

Pri vrátení plnenia stranou, ktorá od zmluvy odstupuje, má táto strana nárok na uplatnenie nákladov spojených s navrátením.

Ako problémové je možno chápať odstúpenie od zmluvy v návaznosti na právnu úpravu, ktorá tu existovala pred rokom 2001, pretože § 344 ObchZ ešte nemal povahu kogentného ustanovenia, a tak bolo možné dohodou strán možnosť odstúpenia od zmluvy vylúčiť. Keďže zákonu nie je priznávaná spätná účinnosť, vyvstala otázka, ako budú chránené práva účastníkov zmlúv uzavretých pred spomínaným rokom 2001. Odpoveď na túto problematiku zasahujúcu i do súčasnosti priniesla až judikatúra súdu:

Dohody strán uzatvorené pred 1.1.2001, ktorými bola vylúčená možnosť jednostranného odstúpenia od zmluvy budú považované za dohodu v rozpore s dobrými mravmi a taká dohoda je neplatná podľa ustanovenia § 39 ObčZ.¹⁰⁸

S takýmto vyporiadáním danej problematiky je možné len súhlasiť, pretože dohody vylučujúce odstúpenie od zmluvy znemožňovali stranám obranu svojich práv a nútili účastníkov zotrvať v záväzkovom vzťahu po dlhú dobu i napriek zrejmemu porušovaniu zmluvy niektorým z účastníkov.

5.3. Odstupné

Obchodný zákonník upravuje zánik záväzku zaplatením odstupného. Občiansky zákonník rozoznáva inštitút odstúpenia od zmluvy pri zaplatení dohodnutého odstupného. Nejedná sa však o pojmy totožné. Práve naopak občiansky zákonník nedisponuje s pojmom odstupného v zmysle v akom je chápaný v obchodných vzťahoch, a práve preto je jeho použitie na tieto vzťahy vylúčené. Použije sa iba právna úprava obchodného zákonníka v *kogentnom ustanovení* §355.

Odstupné je samostatný inštitút, ktorý je chápaný ako určitá **stranami dohodnutá čiastka**, ktorej zaplatením zaniká zmluva bez ohľadu na to či došlo k porušeniu zmluvnej povinnosti z nej vyplývajúcej, alebo nie. Dalo by sa súhlasiť i s interpretáciou J. Krčmára, ktorý považuje dohodu o odstupnom za plnenie *alternativa facultas*. V podstate sa totiž jedná o dve z prípustných možností

108 Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 22.11.2007, sp. zn. 29 Odo 257/2006

plnenia záväzku, a to buď splniť hlavný záväzok vyplývajúci zo zmluvy, alebo sa zbaviť záväzku formou zaplatenia odstupného.¹⁰⁹

Odstupné nie je možné zamieňať s odstúpením od zmluvy, či s kúpou na skúšku.

*Pri kúpe na skúšku musí kupec tovar obhliadať a odskúšať, pri kúpe proti odstupnému tomu tak nie je. Kupec môže odstupné zaplatiť a jednostranne od plnenia odstúpiť bez ohliadania, alebo odskúšania tovaru.*¹¹⁰

K právnej úprave odstupného sa *primerane použije* ustanovenie § 351 ods. 1 pre účinky zrušenia zmluvy pri jej odstúpení, na ktorý je daný odkaz v právnej úprave o odstupnom. Účinky zrušenia zmluvy sa použijú len primerane, pretože odstupné sa na rozdiel od odstúpenia od zmluvy zrušuje od doby svojho uzavretia - *ex tunc*.

Podmienkou pre zánik záväzku a zároveň obligatórnou náležitosťou zjedania odstupného je uvedenie **oprávnenia zmluvu zrušiť**. Takéto oprávnenie môže byť vykonané rôznymi spôsobmi. Musí byť však z neho zrejmé ktorému z účastníkov zmluvného vzťahu prislúcha a ktorej zmluvy sa dotýka.¹¹¹

Druhou podmienkou pre zánik záväzku zaplatením odstupného je dohoda strán o stanovení určitej **výšky odstupného**. Výška odstupného nie je zákonnými ustanoveniami nijak výslovne limitovaná, a preto je na vôli strán aké vysoké odstupné si určia. To však nemôže odporovať poctivému obchodnému styku podľa § 265 ObchZ, či dobrým mravom podľa § 3 ods. 1 ObčZ.

Najobvyklejšie si výšku odstupného strany určujú uvedením určitej číselnej výšky (napr. odstupné dohodnuté vo výške 24.000,- Kč. Je však možnosť využiť i iný spôsob určenia výšky odstupného (napr. odstupné dohodnúť ako 10% z dohodnutej kúpnej ceny).¹¹²

Druhou podmienkou je zmluvné zakotvenie oprávnenia pre jednu zo strán, alebo ktorúkoľvek zo strán zrušiť záväzok prostredníctvom **zaplatenia odstupného**. Zákon tu taktiež nestanovuje formu zmluvnej dohody o odstupnom a preto bude záležať na forme zmluvy, ktorá prislúcha k danému dojednaniu.

¹⁰⁹ Zrov. Krčmář, J. Základy přednášek o právu občanském. Právo obligační. Praha: Všehrad, 1924, s. 40

¹¹⁰ Zrov. Práv. 1913, s. 788 in Eliaš, K. op. cit. 74, s. 643

¹¹¹ Zrov. Hušek, J. Odstupné v obchodních vztazích. Právo a podnikání, 1998, č.3, s. 12

¹¹² Zrov. Hušek, J. Odstupné v obchodních vztazích. Právo a podnikání, 1998, č.3, s. 11

Tretou podmienkou je **povinnosť oznámenia** strany, ktorá sa rozhodla využiť práva na odstupné strane druhej. Oznámenie je jednostranný právny úkon, ktorému zákon nepredpisuje presnú formu, alebo náležitosti. Z jeho znenia však musí byť zreteľná vôľa k zrušeniu zmluvy medzi stranami. Na formu oznámenia je aplikovateľná všeobecná úprava obchodného zákonníka, ktorá je zakotvená v § 272 ObchZ. Po oznámení úmyslu je dôležitým faktické zaplatenie dojednaného odstupného stranami dohodnutým spôsobom.¹¹³

Po zaplatení odstupného strany nemôžu nárokovať náhradu škody za porušenie zmluvnej povinnosti, alebo zmluvnú pokutu. Zákon však stanoví, že môže dôjsť k aplikácii niektorých ustanovení, ktoré podľa vôle strán majú trvať i po ukončení zmluvy. Môže sa jednať i o dojednanie o voľbe práva, voľbe obchodného zákonníku alebo riešení sporov.

Zákon stanovuje okolnosti, za ktorých nie je možné zrušenie zmluvy prostredníctvom zaplatenie odstupného. Jedná sa o situáciu, kedy oprávnená strana *už prijala plnenie*, alebo jeho časť od druhej strany, alebo strana povinná *splnila svoj záväzok*, alebo jeho časť.

Ak sa strany dopredu zmluvne nedohodnú, že za splnenie, alebo prijatie plnenia bude považované i splnenie resp. poskytnutie vedľajšej povinnosti tak platí, že sa musí jednať o prijatie plnenia, alebo splnenia základnej povinnosti vyplývajúcej zo zmluvy.¹¹⁴

Zo spomínaných obmedzení je možné vyvodit' poslednú podmienku pre zánik záväzku zaplatením odstupného, a to že nárokovať odstupné je možné len **do chvíle začiatku plnenia**, vyplývajúceho zo zmluvy.

Dojednanie odstupného je možné zhodnotiť ako veľmi praktické riešenie ukončenia zmluvy v obchodne právnych vzťahoch, ktoré predchádza vzniku eventuálnych sporov (napr. o náhradu škody). Doporučila by som dojednanie o odstupnom do zmlúv uzavretých vo veľkom časovom predstihu, kde by mohlo dôjsť k jeho najčastejšiemu uplatneniu. V dobe uzavretia takejto zmluvy si totiž strany nemôžu byť ešte celkom isté, že na zjednanom plnení budú mať i v čase, kedy má byť plnené naďalej záujem.

¹¹³ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3387

¹¹⁴ Zrov. Sum, T. Odstupné v obchodních vztazích [cit. 9.3.2009] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/tpo/clanky/odstupne-v-obchodnich-zavazkovych-vztazich-37372.html?mail>

5.4. Zmarenie účelu zmluvy

Samotná kapitola pojednáva o spôsoboch zániku nesplneného záväzku a rozoberá jeho jednotlivé druhy. Medzi spôsob zániku záväzku je radené i zmarenie účelu zmluvy aj navzdory tomu, že sa nejedná o dôvod, ktorý samotný zánik záväzku spôsobuje. Zmarenie účelu zmluvy je len **špecifickým dôvodom** pre právo jednej zo strán od zmluvy odstúpiť. Obchodný zákonník *špeciálne* upravuje tento špecifický dôvod v ustanoveniach § 356 a § 357. Pre zmarenie účelu zmluvy sa teda výslovne použije len obchodný zákonník, ktorý má však *dispozitívny charakter*, preto sa strany môžu od tejto právnej úpravy odchýliť, alebo ju celkom vylúčiť.¹¹⁵

Zmarenie účelu zmluvy je možné vykladať ako veľmi zriedka umožnenú výnimku zo zásady *pacta sunt servanda*, pretože v prípade že sú pre zmarenie účelu zmluvy dodržané zákonom stanovené podmienky, zákon pripúšťa, že zmena **podstatných okolností**, za ktorých bola zmluva uzatvorená môže mať vplyv na existenciu zmluvných povinností - tzv. klauzula *rebus sic stantibus*.¹¹⁶ Uplatnenie tejto zásady je ďalej možné len v prípade uzatvorenia zmluvy o zmluve budúcej.

Zákon teda stanovuje, že musí dôjsť k zmareniu **základného účelu zmluvy**, ktorý musí byť v zmluve výslovne vyjadrený a to v dôsledku podstatnej zmeny okolností, za ktorých bola zmluva uzatvorená. Tieto okolnosti musia nastať až po uzatvorení zmluvy a nejedná sa o zmenu majetkových pomerov niektorej strany, či zmenu hospodárskej, alebo tržnej situácie.

Základný účel zmluvy nie je obchodným zákonníkom bližšie vymedzený, a tak sa má za to, že sa jedná o taký účel, ktorý bol dôvodom pre uzavretie zmluvy a v prípade jeho neexistencie by k uzavretiu zmluvy nikdy nedošlo (zaistenie tovaru pre predajnú výstavu). Základný účel ako jeden z predpokladov pre odstúpenie od zmluvy musí byť zmarený *v celom svojom rozsahu* určenom zmluvou. Zmluva musí výslovne základný účel vymedziť (napr. výstavná plocha prenajatá pre predaj tovaru na predajnej výstave). Dôvodom zmarenia účelu zákon vždy uvádza podstatnú zmenu okolností, ktorá nastala až po uzavretí zmluvy. Podstatná zmena okolností nie je bližšie

¹¹⁵ Zrov. Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, 2006, s. 117

¹¹⁶ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 317

vymedzená a tak jej konkretizácia je nutná od prípadu k prípadu (napr. zrušenie predajnej výstavy).¹¹⁷

Obchodný zákonník stanovuje, že strana dotknutá zmareným účelom zmluvy je oprávnená v tomto dôsledku od strany odstúpiť. Zároveň má ale **povinnosť nahradiť škodu**, ktorú spôsobila odstúpením od zmluvy.

Účinky oznámenia odstúpenia od zmluvy z dôvodu zmarenia účelu zmluvy by som prirovnala k účinkom, ktoré spôsobujú odstúpenia od zmluvy na základe iného dôvodu než je zmarenie účelu zmluvy (napr. omeškanie dlžníka alebo veriteľa). Rozdiel je však zrejmý v povinnosti nahradiť škodu, ktorá odstúpením vznikla, pretože túto povinnosť si u odstúpenia z dôvodu zmarenia účelu zmluvy *nesie strana, ktorá od zmluvy odstúpila*.

Popri existencii zákonného nároku na náhradu škody spôsobenú odstúpením, existujú i nároky na náhradu škody spôsobenú porušením zmluvnej povinnosti, či nároky na zmluvnú pokutu. Nedotýka sa to ani zmluvných ustanovení o voľbe práva, voľbe obchodného zákonníka, riešenia sporov a iných ustanovení z ktorých vyplýva vôľa strán na ich trvaní i po ukončení zmluvy. Samotná zmluva teda zaniká *ex nunc*.

Ustanovenie § 351 ObchZ stranám ukladá i povinnosť vrátiť poskytnuté plnenia, ak k nim už došlo. Bližší výklad viď vyššie v podkapitole odstúpenia od zmluvy.

Zákon stranám nedáva možnosť oprostiť sa zodpovednosti za škodu, ktorá vznikla odstúpením od zmluvy z dôvodu zmarenia jej účelu s odvolaním sa na okolnosti vylučujúce protiprávnosť. Tu je zreteľný rozdiel v právnej úprave práve s porovnaním s dodatočnou nemožnosťou plnenia, u ktorej sa na dané okolnosti odkázať možné je (napr. zásah tzv. **vyššej moci** – *vis major*).¹¹⁸ *Za vyššiu moc je možné brať len skutočnosť, ktorá nemá svoju príčinu v prevádzkovaní podniku, s ktorou prevádzkovanie nemôže počítat' a ktorá je vyvolávaná okolnosťami s prevádzkou súvisiacimi.*¹¹⁹ Nemožnosť uplatniť spomínané okolnosti vychádza zo samotného ustanovenia §374, ktorý upravuje okolnosti vylučujúce zodpovednosť, a to z toho dôvodu, že príslušné

¹¹⁷ Zrov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, s.r.o., 1995, s. 110

¹¹⁸ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3390

¹¹⁹ Váž. 14801 (z r.1935) in Eliáš, K. op. cit. 74, s. 728

ustanovenie je viazané na náhradu škody spôsobenú porušením zmluvnej povinnosti.¹²⁰

Odstúpenie od zmluvy na základe zmarenia účelu zmluvy nebude ako dôvod pre zánik záväzku v obchodnoprávných vzťahoch veľmi častý. V náuke sa mu udeľuje prívlastok „*ojedinelý, či výnimočný*“. Domnievam sa, že jedným z dôvodov by mohla byť i formulácia ustanovenia o zmarení účelu zmluvy, ktorého výklad inklinuje skôr k zúženiu možností za ktorých je možné na základe tohto dôvodu od zmluvy odstúpiť. Profesorka Pelikánova označuje túto formuláciu ustanovenia za známku veľmi obmedzenej prípustnosti klauzuly *rebus sic stantibus*.¹²¹

5.5. Dodatočná nemožnosť plnenia

Dodatočná nemožnosť plnenia patrí medzi dôvody zániku nesplneného záväzku. Pre obchodné záväzkové vzťahy sa použije obecná úprava obsiahnutá v občianskom zákone v § 575 až 577, ktorú doplňuje a z časti i obmieňa obchodný zákonník v ustanoveniach § 352 až 354. Ustanovenia obchodného zákonníka o dodatočnej nemožnosti plnenia sú *dispozitívneho charakteru* a stranám je daná možnosť sa od nich odchýliť.

5.5.1. Vymedzenie pojmu

Všeobecná úprava občianskeho zákonníka neposkytuje legálnu definíciu nemožnosti plnenia. Skôr podáva jeho *negatívne vymedzenie* v §575, kde určuje, že plnenie nie je nemožné pokiaľ ho je možné uskutočniť za znevýhodnených podmienok, s väčšími nákladmi, alebo až po dohodnutom čase. Jedná sa o zakotvenie tzv. **ekonomickej (hospodárskej) nemožnosti plnenia**, ktorá však nepredstavuje zánik záväzku, ale len nevýhodu plnenia pre stranu dlžníka. Ustanovenie o ekonomickej nemožnosti plnenia je kogentného charakteru, a preto si strany zánik záväzku v takejto situácii zjednať nemôžu. Zánik záväzku by však bol možný formou tzv. *protiinflačnej, alebo*

¹²⁰ Zrov. Nesnídal, J. Obchodní zákoník. Poradce. číslo 11, Český Těšín: Poradce, 2007, s. 264

¹²¹ Zrov. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3.díl. Praha: Linde, 1996, s. 771

valorizačnej cenovej doložky, ku ktorých uzavretiu dané ustanovenie občianskeho zákonníka stranám nebráni.¹²²

Občiansky zákonník ani neuvádza následnosť nemožnosti plnenia. Tá sa vyvodzuje až zo znenia zákona, ktorý určuje uzavretie zmluvy medzi stranami najprv. Zánik záväzku z dôvodu nemožnosti plnenia potom nastáva iba za predpokladu prvotného uzavretia zmluvy s následnou nemožnosťou plnenia, ktorá neexistovala v dobe jej uzavretia. V opačnom prípade by sa jednalo o uzavretie zmluvy s nemožným predmetom plnenia, ktorému občiansky zákonník určuje absolútnu neplatnosť podľa § 37 ods. 2 ObčZ - tzv. počiatočná nemožnosť plnenia.¹²³

*O následnú nemožnosť plnenia nepôjde, pokiaľ tu bola už v dobe uzavretia zmluvy, i keď bola zistená až následne.*¹²⁴

K negatívnemu vymedzeniu nemožnosti plnenia obchodný zákonník pridáva vlastnú právnu úpravu obsiahnutú v § 352 ods. 1, ktorým je znenie občianskeho zákonníka čiastočne modifikované. Obchodný zákonník, totiž uvádza, že za splniteľný sa považuje tiež záväzok, ktorý je možné *splniť pomocou tretej osoby*.

Na základe oprávnenia plniť prostredníctvom tretej osoby je možné rozdelenie nemožnosti plnenia na nemožnosť plnenia objektívnu, alebo subjektívnu. **Subjektívna nemožnosť plnenia** zánik záväzku nespôsobuje. Jedná sa len o *nespôsobilosť subjektu* poskytujúceho plnenie splniť zjednaný záväzok. Tento záväzok je však možné splniť poskytnutím plnenia treťou osobou, ktoré je povinný zaistiť dlžník. Nie je možné tak postupovať v prípade, že by sa plnenie viazalo na osobné vlastnosti dlžníka. Naproti subjektívnej nemožnosti plnenia existuje **objektívna nemožnosť plnenia**, ktorá nie je spojená so subjektom poskytujúcim plnenie, ale je naviazaná na *absolútnu neschopnosť plniť*. Za týchto okolností dochádza k zániku záväzku.¹²⁵

*Za absolútnu neschopnosť plnenia nemôže byť považovaná strata veci zastupiteľnej.*¹²⁶

Pozitívne vymedzenie nemožnosti plnenia tzv. právnu nemožnosť plnenia obsahuje obchodný zákonník v druhom odseku § 352,

¹²² Zrov. Bejček, J. Nemožnost plnění. Právní rádce, 1994, č.9, s. 19

¹²³ Zrov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků, Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 95

¹²⁴ Váž. 3191 in Eliáš, K. op. cit. 74, s. 639

¹²⁵ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3383

¹²⁶ Váž. 6505 (z r.1926) in Eliáš, K. op.cit. 74, s. 640

kde za nesplniteľný je považovaný záväzok v prípade, že po uzavretí zmluvy došlo k vydaniu právnych predpisov, ktorých účinnosť nebola časovo ohraničená a tieto právne predpisy zakazujú dlžníkovi chovanie ku ktorému sa v zmluve zaviazal, alebo sa pre poskytnutie plnenia vyžaduje úradné povolenie, o ktoré dlžník riadne požiadal, ale nebolo mu udelené.

Z právneho vymedzenia pojmu následnej nemožnosti plnenia je teda možné rozlišovať nemožnosť ekonomickú, právnu a nemožnosť subjektívnu a objektívnu, ktorú je komplexne možné nazvať ako faktickú nemožnosť plnenia. **Faktickú nemožnosť plnenia** je možné chápať ako nemožnosť z dôvodu prírodných zákonitostí. Najčastejším prípadom faktickej nemožnosti plnenia bude zničenie, alebo strata predmetu plnenia, ktorý je individuálne určený, a teda nezastupiteľný.

Zo znenia zákona je možné dovodiť i ďalší druh nemožnosti plnenia, a to nemožnosť plnenia **čiasťočnú**.

Vo všetkých prípadoch je podmienkou, že sa musí jednať o nemožnosť trvalú, pretože zánik záväzku nie je možné vyvolať prechodnou nemožnosťou plnenia.¹²⁷

5.5.2. Čiasťočná nemožnosť plnenia

Všeobecná úprava občianskeho zákonníka záväzkov s deliteľným plnením určuje, že nemožnosťou plnenia môže byť postihnutá, čo i len určitá časť záväzku. Následná nemožnosť čiasťi záväzku tak spôsobuje zánik povinnosti, ktorá sa týka práve tejto čiasťi. Zvyšujúce plnenie je strana dlžníka povinná splniť, ibaže veriteľ od zvyšujúceho plnenia od zmluvy odstúpil. V prípade, že z povahy zmluvy, alebo z účelu plnenia, ktorý bol dlžníkovi známy v čase uzavretia zmluvy vyplýva, že plnenie zvyšku záväzku nemá pre veriteľa žiaden hospodársky význam, zaniká záväzok v celom rozsahu. Tento zákon však dáva veriteľovi oprávnenie naďalej trvať na splnení zvyšujúceho plnenia, za podmienok, že oznámi dlžníkovi svoj záujem na takomto plnení a to bez zbytočného odkladu po tom, čo sa o nemožnosti dozvedel.

Úprava občianskeho zákonníka počíta i s variantou nemožnosti alternatívneho plnenia u záväzku, kedy jedno, alebo viacero

¹²⁷ Zrov. Faldyna, F. a kol. Obchodní právo. Meritum. Praha: ASPI, 2005, s. 668

voliteľných plnení sa stane nemožnými. V takejto situácii nastáva zánik danej časti plnenia, no nie celý záväzok.

Môže nastať i prípad, že z voliteľných plnení zanikne väčšina a ostane iba jedno splniteľné, vtedy sa alternatívny záväzok nemožnosťou plnenia premieňa na záväzok jednoduchý, a obmedzuje sa na zostávajúce plnenie.¹²⁸

V prípade, že nemožnosť plnenia je spôsobená stranou, ktorá nemá právo voľby, je druhá strana oprávnená od zmluvy odstúpiť. U alternatívneho záväzku platí pravidlo výberu plnenia zo strany dlžníka. V takomto prípade pri nemožnosti plnenia spôsobeným dlžníkom, má dlžník povinnosť svoj záväzok splniť zostávajúcim spôsobom plnenia. Pokiaľ by nemožnosť plnenia spôsobil veriteľ, dlžník je oprávnený splniť spôsobom zostávajúcim, alebo od zmluvy odstúpiť.¹²⁹

Špeciálna úprava obchodného zákonníka modifikuje čiastočnú nemožnosť plnenia v ustanovení § 353 ods. 3 ObchZ, v ktorom umožňuje veriteľovi odstúpiť od zmluvy ohľadne časti plnenia, ktoré sa nestalo nemožným, ak táto časť stráca pre veriteľa vzhľadom na svoju povahu alebo s prihliadnutím na účel zmluvy hospodársky význam. Účel zmluvy musí vyplývať z jej obsahu alebo musí byť druhej strane známy, a to v čase uzavretia zmluvy. To isté platí i ohľadne plnenia čiastkového.

Dané ustanovenie obchodného zákonníka o odstúpení od zmluvy z dôvodu následnej nemožnosti plnenia je koncipované veľmi obdobne ustanoveniu § 347 ods. 3 ObchZ o odstúpení od zmluvy ohľadne časti plnenia u ktorého nedošlo k omeškaniu, alebo čiastkového plnenia, ktoré bolo prijaté, či jeho prijatie má byť uskutočnené v budúcnosti.¹³⁰

5.5.3. Zodpovednosť za škodu

Pri nemožnosti plnenia záväzku má dlžník povinnosť oznámiť túto skutočnosť veriteľovi bez zbytočného odkladu po tom, čo sa o nej dozvie - tzv. **notifikačná povinnosť** (§ 577 ObčZ). V opačnom prípade zodpovedá za škodu, ktorá mu vznikne tým, že nebol včas o nemožnosti

¹²⁸ Zrov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 95

¹²⁹ Zrov. Eliáš, K. Následná nemožnost plnění se zřetelem k obchodním závazkům. Právní praxe v podnikání, 1995, č.7-8, s. 25

¹³⁰ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3385

plnenia upovedomený. Súčasne s právom na náhradu škody je veriteľovi dané i oprávnenie na vydanie bezdôvodného obohatenia, v prípade že k nemu došlo. Oznamovací povinnosť dlžníka však nemá vplyv na zánik plnenia dohodnutého v zmluve a teda i celkový zánik záväzku, pretože ten podľa úpravy v obchodnom zákonníku zaniká na základe zákona okamžikom, kedy sa stane plnenie nemožným.

Dôkazné bremeno ohľadne nemožnosti plnenia vždy nesie dlžník, a preto je povinný dokázať, že tvrdená skutočnosť nastala.¹³¹

Špeciálna úprava náhrady škody pre nemožnosť plnenia je upravená v § 353 ObchZ, v ktorom je stanovená povinnosť dlžníka uhradiť škodu spôsobenú veriteľovi zánikom záväzku z dôvodu nemožnosti plnenia. Zodpovednosť za škodu v obchodných záväzkových vzťahoch je **objektívna**, a teda vzniká bez ohľadu na to, či bola spôsobená zavinením dlžníka, alebo nezavinené. Zákon tu však poskytuje dlžníkovi možnosť sa od náhrady škody *liberovať* v prípade, že škoda bola spôsobená okolnosťami, ktoré vznikli nezávisle na vôli subjektov a dlžníkovi nebola daná možnosť je predvídať, alebo odvrátiť. Zároveň je nimi zabránené splnenie zmluvnej povinnosti. Takéto okolnosti sú nazývané okolnosťami vylučujúcimi zodpovednosť.¹³² Pokiaľ sa dlžník zbaví zodpovednosti za zánik záväzku, každá strana si vzniknutú škodu poniesie sama.¹³³

„Neodvrátiteľnou udalosťou“ sú len jednania a ich následky, ktoré ani pre najväčšej starostlivosti nie je možné odvrátiť opatreniami a prostriedkami, ktoré sú k výsledku v rozumnom pomere.¹³⁴

Aby mohlo dôjsť k spomínanej liberácii strana musí preukázať, že okolnosti, ktoré viedli k vzniku škody musia byť buď **nepredvídateľné, alebo neodvrátiteľné**. Veľmi kritizované je ustanovenie navrhovaného občianskeho zákonníka, ktoré podmieňuje kumulatívne naplnenia týchto znakov.¹³⁵ Domnievam sa, že navrhované

¹³¹ Zrov. Švarc, Z. a kol. Základy obchodného práva. 2. rozšírené vydání. Plzeň: Aleš Čenek, s.r.o, 2009, s. 246

¹³² Okolnosťami vylučujúcimi zodpovednosť sa v obchodných záväzkových vzťahoch považuje taká prekážka, ktorá nastala nezávisle od vôle povinnej strany a bráni jej v splnení jej povinnosti, ak nemožno rozumne predpokladať, že by povinná strana túto prekážku alebo jej následky mohla odvrátiť alebo prekonať, a ďalej, že by v čase vzniku záväzku túto prekážku predvídala. Okolnosti sú obmedzené dobou trvania danej prekážky.

¹³³ Zrov. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002, s. 3385

¹³⁴ Váž. 12401 (z r.1933) in Eliáš, K. op. cit.74, s. 728

¹³⁵ Zrov. Zima, P. Vyšší moc a nový občanský zákoník [cit. 10.3.2009] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyssi-moc-a-novy-obcansky-zakonik-52876.html?print>

ustanovenie nie je najšťastnejším riešením, pretože okolnosti spôsobujúce následnú nemožnosť plnenia nemusia byť vždy naviazané na obe skutočnosti. Podmienkou zákonodarcu na ich kumulatívnom naplnení by mohlo dôjsť k rade prípadov, ktoré nevyhovujú stanoveným podmienkam a nedôjde k liberácii od náhrady škody aj napriek tomu, že by to bolo rozumné a spravodlivé.

V súvislosti s nemožnosťou plnenia by som opakovane rada spomenula, že je veľmi dôležité uvedomiť si, či sa plnenie už spočiatku viaže na plnenie niečoho nemožného, alebo nemožnosť nastane až v čase, keď je potrebné zmluvu splniť. Až po uvedomení si tejto skutočnosti je totiž možné určiť, či na danú situáciu bude použiteľné noriem občianskeho a obchodného práva o následnej nemožnosti plnenia, alebo nebude.

5.4. Dohoda strán

V zmluvnom vzťahu je stranám dané oprávnenie kedykoľvek zrušiť, alebo zmeniť uzatvorenú zmluvu formou vzájomnej dohody. Takouto dohodou potom dochádza k zániku záväzku medzi stranami. Právna úprava dohody strán je obsiahnutá výlučne v občianskom zákonníku. Obchodný zákonník žiadne ustanovenia o dohode strán neobsahuje, a preto sa príslušné ustanovenia občianskeho zákonníka (§ 570 až 574 ObčZ) použijú i na obchodne právne záväzkové vzťahy.

Ako bolo už vyššie spomenuté, zákon rozlišuje tri druhy dohôd medzi stranami, ktoré smerujú k zániku záväzku: dohoda o nahradení doterajšieho záväzku (§ 570 až 572 ods. 1 ObčZ), dohoda o jeho zrušení (§ 570 ods. 2 až 573 ObčZ) a dohoda o vzdaní sa práva či odpustení dlhu (§ 574 ObčZ).

5.4.1. Dohoda o nahradení doterajšieho záväzku

Veriteľ a dlžník sú oprávnený uzavrieť dohodu na základe ktorej sa vytvorí nový záväzok, ktorý súčasne zruší záväzok pôvodný – tzv. **privatívna novácia** (§ 570 odst. 1). Takouto dohodou zaniká pôvodný záväzok a namiesto neho vzniká nová pohľadávka na strane veriteľa a nová povinnosť splniť záväzok na strane dlžníka. *Privatívnu nováciu je nutné odlišovať od novácie kumulatívnej.* Tá naproti privatívnej novácii nespôsobuje zánik pôvodného záväzku, ale spôsobuje zmenu vzájomných práv a povinností za trvania určitého

právneho vzťahu (§516ObčZ). Zjednodušene je možné kumulatívnu nováciu vykladať ako zmenu v obsahu záväzku.¹³⁶

Predpokladom pre vznik privatívnej novácie je: platný záväzok, ktorý má byť zrušený, dojednanie nového záväzku a tzv. animus novandi, ktorý vyjadruje vôľu strán pôvodný záväzok zrušiť a nahradiť ho novým.¹³⁷ *Pokiaľ by chýbala vôľa strán uzavrieť dohodu o nahradení doterajšieho záväzku (dohodu o inom plnení), nemôže byť taká dohoda považovaná za platnú.*¹³⁸

Zo zmluvy musí byť teda nepochybne zrejmý animus novandi ako i rozsah, v akom má byť pôvodný záväzok zrušený. Zrušenie sa totiž môže týkať celého záväzku, alebo len jeho časti a tak je rušený v rozsahu, ktorý nepochybne vyplýva z dohody strán o novom záväzku. V *pochybnostiach* platí *vyvrátiteľná domnienka*, že pôvodný záväzok nezanikol, ale platí ďalej.¹³⁹

Zákon nepredpisuje stranám určitú *formu dohody*, a preto ostáva na nich, či dohoda bude uzatvorená písomne, alebo ústne. To neplatí ak je nahradzovaný záväzok písomnou formou, alebo sa jedná o záväzok premlčaný. V takýchto prípadoch je stranám stanovená povinnosť uzavrieť dohodou o novom záväzku písomne.

Pri dohode o nahradení nového záväzku občiansky zákonník upravuje i dôsledky pre prípad, že pôvodný záväzok bol zaistený prostredníctvom *ručenia, alebo záložného práva*. V zásade totiž platí, že so zánikom hlavného záväzku zaniká i jeho zaistenie. V prípade dohody o nahradení doterajšieho záväzku zaistenie prechádza z pôvodného záväzku na nový. Ak však ručiteľ alebo osoby voči ktorým môžu byť práva uplatnené nesúhlasia so zaistením nového záväzku, trvá zaistenie len v rozsahu pôvodného záväzku. Zároveň ručiteľovi alebo zložiteľovi zostávajú všetky námietky, ktoré mal voči pôvodnému záväzku (§ 572 ods. 1 ObčZ).

5.4.2. Dohoda o zrušení doterajšieho záväzku

Strany sa môžu dohodnúť o tzv. **rozviazaní záväzku** (*dissolucia*). Jedná sa o dohodu dlžníka s veriteľom, ktorou dochádza

¹³⁶ Zrov. Fiala, J. Občianské právo hmotné. 3.vydání. Brno: Doplněk, 2002, s. 245

¹³⁷ Zrov. Eliáš, K. a kol. Občianský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 1659

¹³⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 14.7.2004, sp. zn. 33 Odo 209/2005

¹³⁹ Zrov. Holub, M., Fiala, J., Bičovský, J. Občianský zákoník. 12.vydání. Praha: Linde, 2006, s. 516

k zrušenie doposiaľ nesplneného záväzku, alebo i jeho časti, po ktorom nenasleduje jeho nahradenie záväzkom novým. V prípade dohody, kde sa nachádza na strane dlžníka viacero spoludlžníkov, alebo na strane veriteľa viacero spoluveriteľov je k zrušeniu záväzku potrebná dohoda všetkých týchto subjektov.

Dissolucia je výrazom zmluvnej voľnosti ponechanej účastníkom záväzkového vzťahu. Jedná sa o dvojstranný (viacstranný) právny úkon, ktorým sa strany zbavujú záväzku navzájom. Nemožno ho však zamieňať s odpustením dlhu, ktorým zaniká jednostranný záväzok.¹⁴⁰

V zmluve o zrušení záväzku sú účastníci oprávnený stanoviť okamih zrušenia danej zmluvy (okamih zániku záväzku). Ak si strany v zmluve tento okamih nedohodnú, má sa za to, že zmluva je účinná od okamihu, kedy návrh na jej zrušenie bol prijatý druhou stranou (§ 572 ods. 2 ObčZ).

I pri tomto type dohody zákon predpisuje písomnú formu dissolúcie len v prípade, že sa zrušuje záväzok, zriadený písomnou formou.¹⁴¹

Občiansky zákonník poskytuje právnu úpravu i pre prípad existencie synalagmatického právneho vzťahu v súvislosti s dohodou strán o zrušení záväzku (§ 573 ObčZ). V takomto prípade zaniká vzájomný záväzok druhej strany súčasne so záväzkom, ktorý bol zrušený dohodou. To však len za predpokladu, že v písomnej dohode o zrušení záväzku nebolo stanovené niečo iné. Pokiaľ sa dohodou zrušuje iba časť záväzku, zaniká záväzok druhej strany v rozsahu zodpovedajúceho zrušovanej časti záväzku. Ak jedna zo strán už splnila svoj záväzok a z dohody strán nevyplýva niečo iné, má táto strana nárok na vrátenie tohto plnenie. Nárok na vrátenie peňažného plnenia spolu s úrokmi má v prípade, že sa jednalo o peňažné plnenie.

Ustanovenie § 573 je dispozitívnej povahy, čo znamená že strany majú možnosť si ho zmluvne vylúčiť, alebo sa od neho odchýliť.

¹⁴⁰ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občiansky zákoník. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 738

¹⁴¹ Zrov. Knapp, V. Občianské právo hmotné. II.svazek. 2.vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 144

5.4.4. Dohoda o vzdaní sa práva a odpustení dlhu

Inštitút dohody o vzdaní sa práva, resp. odpustenia dlhu evokuje zánik záväzku jednostranným úkonom veriteľa. Nie je tomu tak. Jedná sa o *dvojstranný právny úkon*, kedy veriteľ odpúšťa dlžníkov dlh alebo sa vzdáva svojho práva a dlžník dáva k takémuto jednaniu veriteľa súhlas. Až na základe dlžníkovho súhlasu dochádza k spomínanej dohode medzi stranami a k jej zamýšľaným právnym účinkom (§ 574 ods. 1 ObčZ). Ako podmienku platnosti dohody zákon výslovne stanovuje jej **písomnú formu**.

Príslušná dohoda medzi veriteľom a dlžníkom má účinky len vo vzťahu k nim. To znamená, že pri existencii solidárneho záväzku, veriteľ môže odpustiť dlh len niektorým solidárnym dlžníkom a voči ostatným pohľadávka naďalej trvá. Tí dlžníci, ktorým pohľadávka stále trvá však môžu uplatniť *následný regres* voči ostatným dlžníkom (§ 511 ods. 3 ObčZ). U čiastkových záväzkov je možné odpustiť len tú časť dlhu, ktorú je dlžník povinný splniť a u nedeliteľných záväzkov je k odpusteniu dlhu nutná dohoda so všetkými dlžníkmi.¹⁴²

Zákon stanovuje podmienky pre vzdanie sa práva osobou veriteľa (§ 574 ods. 2 ObčZ). Platne je možné vzdať sa len takých majetkových práv, ktoré existujú v dobe uzavretia dohody. Je možné vzdať sa i práva, ktoré nie je súdne vymáhateľné (*naturálna obligácia*). Nie je však možné vzdať sa práv, ktoré len v budúcnosti vzniknú. Obchodný zákonník však zužuje možnosť vzdania sa práva, ktoré v budúcnosti vzniknú na vzdanie sa nároku na náhradu škody pred porušením povinnosti.¹⁴³ Nad ustanovením občianskeho zákonníka, ktorý určuje neplatnosť vzdania sa budúcich práv je vedená polemika, či sa náhodou nejedná o nadbytočné ustanovenie občianskeho zákonníka. Prax by si totiž s danou problematikou dokázala poradiť i s obecnějšími korektívami, ako sú dobré mravy resp. poctivý obchodný styk.¹⁴⁴ Osobne by som sa radšej priklonila k variante ponechania tohto ustanovenia, ako je tomu i v novo navrhovanom občianskom zákonníku, pretože v súvislosti so subsidiaritou občianskeho zákonníka by sa toto ustanovenie mohlo uplatniť i na

¹⁴² Zrov. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. svazek, 4.vydání, Praha: ASPI Publishing, 2006, s. 158

¹⁴³ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 328

¹⁴⁴ Zrov. Salačová, M. Vzdání se práva, které může v budoucnu teprve vzniknout. Právo a podnikání, 1996, č. 12, s. 23

ostatné vzťahy vyplývajúce zo súkromného práva, u ktorých by uplatnenie obecnějších korektív nemuselo byť tak ľahko možné.

Okrem záväzkových práv **zákon výslovne vylučuje** vzdania sa osobnostných práv (§ 11 ObčZ), osobno - majetkových práv na základe autorského zákona, alebo základných práv a slobôd zaručených Listinou základných práv a slobôd. Od inštitútu vzdania sa práva je nutné odlíšiť vzdanie sa práva záložného, ktoré je špeciálne konštruované v § 170 ods. 1 písm. c) ObčZ ako jednostranný právny úkon záložného veriteľa.¹⁴⁵

Zhora uvedený text operuje s pojmami - vzdanie sa práva a odpustenie dlhu, preto by som považovala za vhodné vysvetliť rozdiel medzi nimi. Odpustenie dlhu sa predovšetkým viaže na peňažné plnenia zatiaľ čo vzdanie sa práva nadväzuje na iné povinnosti dlžníka. Je možné zhodnotiť, že rozdiel spočíva v *predmete záväzku*.

5.5. Urovnanie

Urovnanie (transactio) je dohoda účastníkov o úprave sporných, alebo pochybných práv medzi nimi. K úprave dochádza nahradením sporných a pochybných práv a povinností právami novými (§ 585 ods. 1).

Urovnáním môžu byť upravené všetky sporné práva, ktoré sú dané do dispozície účastníkom, a teda i práva premlčané. Spornosťou práv sa rozumie rozdielnosť názorov účastníkov na platnosť záväzkov, ich existenciu, či ich obsah, alebo kauzu. Rozdielnosť názorov je prevažne riešená formou vzájomných ústupkov.¹⁴⁶

Dohoda o urovnaní môže obsahovať úpravu len niektorých práv a povinností, vyplývajúcich z právneho vzťahu medzi dlžníkom a veriteľom, alebo aj všetkých existujúcich práv vzniknutých medzi stranami - tzv. **generálna dohoda** (všeobecná). Pokiaľ si však strany chcú upraviť všetky svoje vzájomné práva a povinnosti z iných vzťahov, než v ktorých vznikol spor, či pochybnosť, musí to z obsahu dohody medzi stranami jednoznačne vyplývať.

Inštitút urovnania slúži predovšetkým k tomu, aby sa predišlo ďalším sporom, jeho účelom nie je zistenie, ako sa veci majú, ale odstránenie pochybností tým, že sa pôvodný záväzok,

¹⁴⁵ Zrov. Fiala, J. a kol. Občanské právo. Meritum. Praha: ASPI, 2006, s. 175

¹⁴⁶ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 763

v ktorom sa sporné právo vyskytlo, ruší a nahradzuje sa právom novým.¹⁴⁷

Uznesenie Ústavného súdu si je možné vyložiť i takým spôsobom, že urovanie slúži k odstráneniu právnej, alebo skutkovej spornosti medzi stranami a zároveň ako prevencia pred prípadným súdnym sporom.

Zákon ani tu nepredpisuje zvláštnu formu pre urovanie, a tak je možné uzavrieť dohodu o urovaní písomnou, alebo aj ústnou formou. To neplatí v prípade, ak pôvodný záväzok bol dojednaný písomne, alebo je premlčaný (§ 585 ods. 2), prípadne požiadavok písomnej formy urovnania vyplýva z dohody strán. Zvláštna forma uzatvorenia dohody o urovaní môže byť prostredníctvom súdneho zmieru v súlade s § 99 o.s.ř.¹⁴⁸

Pri uzavretí dohody o urovaní môže nastať situácia, že dôjde k omylu, čo je medzi stranami sporné a čo pochybné a z daného omylu strán (alebo jednej zo strán) vyplynie nesprávny rozsah, v ktorom má dôjsť k urovnaniu doterajšieho záväzku.¹⁴⁹ Omyl o tom, čo je medzi stranami sporné a čo pochybné však neplatnosť dohody o urovaní nespôsobuje. Pokiaľ bol však omyl vyvolaný Iťou jednej zo strán, druhá strana je oprávnená dovolať sa neplatnosti (§ 586 ObčZ).

Všeobecné ustanovenia § 49a ObčZ o následkoch omylu tu nie je možné použiť, pretože § 586 ObčZ je vo vzťahu špeciálneho k všeobecnému.¹⁵⁰

Neplatnosť nespôsobuje ani skutočnosť, ktorá vyšla dodatočne najavo a ozrejmla, že niektorej zo strán dohodnuté právo v dobe dojednania urovnania ani objektívne neexistovalo. Musí sa však jednať o dobromyseľné dojednanie oboch strán.

Dobromyseľnosťou je určité vnútorné presvedčenie subjektu, že nejedná bezprávne. Dobromyseľnosť je možné dovodiť z konkrétnych vnútorných skutočností, ktorých prostredníctvom sa vnútorné

¹⁴⁷ Uznesenie Ústavného súdu ČR zo dňa 5.6.2000, sp. zn. IV ÚS 13/2000

¹⁴⁸ Zrov. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. svazek, 4.vydání, Praha: ASPI Publishing, 2006, s. 160

¹⁴⁹ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárková, M. a kol. Občanský zákoník. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 765

¹⁵⁰ Zrov. Eliáš, K. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. II.svazek. Praha: Linde, 2008, s. 1713

presvedčenie subjektu prejavuje i navonok. Lest', alebo vedomé predstieranie vylučujú dobromyseľné jednanie.¹⁵¹

K celkovému porozumeniu dohode o urovnaní sa javí ako dôležité porovnanie tohto inštitútu s privatívnou nováciou. Zhodne sa jedná o spôsoby zániku nesplneného záväzku, kedy pôvodný záväzok zaniká (ruší sa) a je nahradený záväzkom novým. Dohoda o urovnaní sa však líši v obsahu nového záväzku. Obsah nového záväzku totiž spočíva v úprave sporných, alebo pochybných práv vyplývajúcich zo záväzkového vzťahu, alebo i úprave všetkých vzájomných práv. Na základe toho je možné dovodiť, že úprava práv dohodou o urovnaní je možná v oveľa širšom rozsahu.

Ani tento rozsah však neumožňuje k dohode o urovnaní súčasne zahrnúť i uznanie dlhu, pretože je umožnené buď samotné uznanie dlhu, alebo dohoda o urovnaní. *Pokiaľ bol dlh dlžníkom uznaný, nie je dôvod pre to, aby uznaný záväzok, o ktorom platí domnienka, že v okamžiku uznania trval, bol zároveň nahradzovaný záväzkom novým z dôvodu spornosti, či pochybnosti.*¹⁵²

5.6 Splynutie

Splynutím je vyjadrené akékoľvek zlúčenie práva a povinností (záväzku) v jednej osobe, ktoré má za následok zánik záväzku (§ 584 ObčZ). Splynutie zvykne byť tiež označované ako *konsolidácia*, alebo *konfúzia*.

K zániku záväzku splynutím dochádza najmä: zlúčením právnických osôb, predajom podniku, pri dedení, alebo postúpením pohľadávky.¹⁵³

Klasickým príkladom je práve situácia kedy sa osoba dlžníka stáva svojím vlastným veriteľom (napr. dlžník sa stane veriteľovým dedičom). Dochádza k stotožneniu oboch strán a zániku záväzku *k okamžiku doby splynutia*. Občiansky zákonník však umožňuje prípady aby splynutím práva a povinností v jednej osobe nedošlo k zániku záväzku. *Dané obmedzenie môže vyplývať z výslovného znenia zákona. V zmysle § 584 však k zániku záväzku nedôjde ani vtedy, pokiaľ by sa zánik záväzku týmto spôsobom dostal do rozporu s inou zákonnou*

¹⁵¹ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občiansky zákonník. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 765

¹⁵² Rozhodnutie Najvyššieho súdu zo dňa 29.5.2002, sp. zn. 29 Odo 288/20001

¹⁵³ Zrov. Švarc, Z. a kol. Základy obchodného práva. 2. rozšírené vydání. Plzeň: Aleš Čenek, s.r.o, 2009, s. 251

úpravou.¹⁵⁴ K zmienenej situácii však bude dochádzať len výnimočne, a to pri existencii zvláštnych dôvodov daných povahou záväzku.¹⁵⁵

K zániku záväzku splynutím dochádza v okamžiku splnutia a to bez ohľadu na to, či sa jedná o právnickú, alebo fyzickú osobu. Zaniknúť môže i záväzok nespliatny alebo premlčaný.

Konsolidácia zaniká *ex lege* (zo zákona), a teda nie je nutná žiadna ďalšia dohoda.

Myslím si, že splnutie je veľmi prirodzenou formou zániku záväzku, vzhľadom k tomu, že pri splnutí práv a povinností v jednej osobe obchodnoprávny vzťah fakticky stráca dôvod svojej existencie a zodpovedajúc logike situácie ihneď zaniká.

5.7. Uplynutie doby

Jedným z dôvodov zániku nesplneného záväzku je uplynutie doby. Všeobecne je možné následky uplynutia doby rozdeliť do troch prípadov, ktoré spôsobujú zánik obchodného záväzkového vzťahu:

a, uplynutie doby, na ktorú bol záväzok dojednaný

b, nesplnenie tzv. fixnej zmluvy

c, neuplatnenie práva v prekluzívnej lehote tzv. preklúzia.

Dôležité je zdôrazniť, že tak ako uplynutie doby na ktorú bol záväzok dojednaný, tak i preklúzia sú upravené výlučne občianskym zákonníkom a táto úprava sa použije i na obchodne právne vzťahy. Iný režim má nesplnenie fixnej zmluvy, o ktorej má obchodný zákonník vlastnú právnu úpravu, ktorá sa líši od tej občianskoprávnej. Preto pri zániku obchodného záväzkového vzťahu formou omeškania u fixnej zmluvy sa použijú len ustanovenia obchodného zákonníka.

5.7.1 Uplynutie doby, na ktorú bol záväzok dojednaný

Ide o inštitút pri ktorom práva a povinnosti zanikajú uplynutím doby, na ktorú boli obmedzené (§ 578). Z toho je možné vyvodiť, že v obchodnom záväzkovom vzťahu si strany môžu časovo *ohraničiť* jednotlivé práva, alebo povinnosti vyplývajúce z daného vzťahu, alebo i celý záväzok.

¹⁵⁴ Rozsudok vrchného súdu v Prahe zo dňa 22.6.1999, sp. zn. 5 Cmo 86/99

¹⁵⁵ Zrov. Plíva, S. Obchodní záväzkové vzťahy. Praha: ASPI, 2006, s. 123

Časové ohraničenie je zväčša stanovené dohodou strán v zmluve. Za určitých okolností môže ohraničenosť vyplývať aj zo zákona, alebo z úradného rozhodnutia.¹⁵⁶

K samotnému zániku záväzku potom dochádza zo zákona (*ex lege*) k poslednému dňu stanovenej doby, bez toho aby bolo nutné činiť akékoľvek iné úkony.

So zánikom záväzku dochádza i k zániku práv a povinností jeho účastníkov *ex nunc*. Pretrvávajú však vzájomné práva medzi účastníkmi, ktoré vznikli ešte v dobe pred tým (napr. povinnosť splniť záväzok, ktorý mal byť splnený ešte pred uplynutím určenej doby) ako aj ustanovenia zmluvy o voľbe práva, aplikovateľnosti obchodného zákonníku a ujednaní riešenia sporov.¹⁵⁷

V niektorých prípadoch obchodný zákonník umožňuje predĺžiť stanovenú dobu trvania záväzku (*prolongace*). Pokiaľ sa strany i po uplynutí doby naďalej riadia zmluvným dojednaním, zmluva sa zo zákona predlžuje (§ 488 ObchZ - pri zmluve o nájme podniku), alebo sa mení na zmluvu uzavretú na dobu neurčitú (§ 667 ObchZ - pri zmluve o obchodnom zastúpení). Obdobnú úpravu si strany môžu dohodnúť i pre iné typy zmlúv, alebo ju môžu výslovným ustanovením v zmluve vylúčiť.¹⁵⁸

5.7.2. Nesplnenie fixnej zmluvy

Fixnou zmluvou sa rozumie taká zmluva uzatvorená medzi stranami v ktorej je stanovená presná doba plnenia a je zrejmé už z výslovného ustanovenia danej zmluvy, alebo z povahy veci vyplýva, že veriteľ nebude mať záujem na oneskorenom plnení dlžníka.¹⁵⁹

Plnenie poskytnuté dlžníkom po dobe určenej na splnenie predmetu záväzku už nie je veriteľom žiadané, a tak v okamžiku omeškania povinnej strany nastávajú účinky odstúpenie od zmluvy, bez toho aby veriteľ musel urobiť iný zvláštny úkon (§ 349 ods. 3 ObchZ).

Do omeškania sa dlžník dostáva pokiaľ neplnil riadne a včas (§365 ObchZ). Nie je potreba kumulatívneho naplnenia týchto

¹⁵⁶ Zrov. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I.díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993, s. 322

¹⁵⁷ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 747

¹⁵⁸ Zrov. Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 121

¹⁵⁹ Zrov. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. svazek, 4.vydání, Praha: ASPI Publishing, 2006, s. 162

podmienok. K omeškaniu postačí ak dlžník neposkytol plnenie riadne, alebo včas.

Po celú dobu trvania fixnej zmluvy má veriteľ oprávnenie zrušiť fixný charakter zmluvy oznámením, že má záujem i na oneskorenom plnení dlžníkom. Takéto oznámenie je možné urobiť len do uplynutia doby stanovenej pre splnenie záväzku.¹⁶⁰

Po uplynutí doby záväzok automaticky zaniká. V niektorých prípadoch však strany majú naďalej záujem na jeho splnení. Tu je stranám možné odporučiť len uzavretie novej zmluvy s pôvodným obsahom.

5.7.3. Preklúzia

Obchodný zákonník neupravuje preklúziu a prenecháva úpravu tohto inštitútu zákonníku občianskemu. Aj napriek tomu, že úprava je v občianskom zákonníku výlučná, obchodný zákonník ovplyvnil uplatnenie tohto inštitútu v obchodnoprávných záväzkových vzťahoch a silno zredukoval možnosti zániku záväzku týmto spôsobom.

K zániku práva preto, že nebolo v stanovenej dobe uplatnené dochádza len v zákonom stanovených prípadoch. (§ 583 ObčZ). Zánik preklúziou býva spravidla v zákone označený slovným spojením „*inak právo zanikne*“.

Podmienkou zániku preklúziou je kumulatívne naplnenie dvoch právnych skutočností: **uplynutie času** (tzv. *prekluzívnej lehoty*) a **opomenutie právo uplatniť** (tj. *omisívnym právnym úkonom oprávneného*).¹⁶¹

Prekluzívna lehota je *hmotnoprávna lehota*, ktorá nemá pevne stanovenú dobu. Jej dĺžka závisí od povahy jednotlivých právnych vzťahov a nie je možné ju predĺžiť. Väčšinou sa uplatňuje u práv zo zodpovednosti za vady (napr. § 436 ObčZ – pri zodpovednosti za škodu na vnesených a odložených veciach).¹⁶²

Druhou podmienkou pre zánik práva preklúziou je opomenutie právo uplatniť. Strana teda opomína uplatniť právo spôsobom stanoveným zákonom. Poväčšine spôsob stanovený zákonom existuje,

¹⁶⁰ Zrov. Eliáš, K. Prodlení dlužníka a prodlení věřitele. Právní rádce, 2003, č. 12, s. 9

¹⁶¹ Zrov. Fiala, J. a kol. Občanské právo hmotné. 3.vydání. Brno: Doplněk, 2002, s. 249

¹⁶² Zrov. Bejček, K. Zánik záväzku prekluzí. Právní rádce, č. 3, 1994, s. 21

v prípade že tomu tak nie je, platí, že právo je možné uplatniť žalobou na súde.¹⁶³

V zásade je možné dovodiť, že aby nedošlo k preklúzii je nutné aby oprávnená strana najneskôr posledný deň prekluzívnej lehoty uplatnila svoje právo na súde, alebo iným zákonom stanoveným spôsobom.

K zániku práva preklúziou dochádza zo zákona (ex lege) a súd k nej prihliada z úradnej povinnosti, aj keď to dlžník nenamietne (§ 583 ObčZ).

*I keď právo zaniknuté preklúziou nie je možné priznať, nie je možné ho z hľadiska čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ktoré garantujú každému pri súdnej ochrane jeho práv zákonom stanovený proces akceptovať postup súdu, ktorý sa vecou z aspektu možného zániku práva pre jeho neuplatnenie v stanovenej dobe, odmietol zaoberať.*¹⁶⁴

Z hľadiska prehľadnosti je nutné poukázať na rozdiel medzi inštitútmi *preklúzie a premlčania* ako i medzi *preklúziou a uplynutím doby*.

Preklúzia má s premlčaním určitú podobnosť, a však existujú určité skutočnosti, ktoré tieto dva inštitúty od seba odlišujú. Najdôležitejšia je skutočnosť, že preklúziou dochádza k *zániku samotného práva*, zatiaľ čo premlčaním strana oprávnená prichádza len o nárok (schopnosť vymôcť dané plnenie pred súdom) - právo v podobe *naturálnej obligácie* je zachované.¹⁶⁵ Na základe tejto skutočnosti veriteľ nie je oprávnený uplatniť pohľadávku pred súdom, ale prijatie jej splnenia nezakladá jeho protiprávne jednanie z titulu *bezdôvodného obohatenia*, ako by tomu bolo u preklúzie.

Uplynutie doby stanovenej pre splnenie a preklúzia sa odlišujú v skutočnostiach, na základe ktorých dochádza k zániku záväzku. Zatiaľ čo u prvého zmieneného inštitútu stačí k zániku práv a povinností iba samotné uplynutie stanovenej doby, k preklúzii je nutná ešte ďalšia právna skutočnosť a to *omisívny právny úkon* veriteľa. V prípade, že veriteľ daný právny úkon urobí, dochádza k zachovaniu práv vyplývajúcich zo záväzkového vzťahu. To neplatí

¹⁶³ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 8. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 758

¹⁶⁴ Rozhodnutie Ústavného súdu zo dňa 21.6.2000, sp.zn. IV. ÚS 219/99

¹⁶⁵ Zrov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 95

u uplynutí doby, kde právo zaniká stanovenou dobou bez ohľadu na jeho uplatnenie veriteľom.

Záverom je možné zhrnúť, že preklúzia ako spôsobu zániku záväzku nastáva neuplatnením práva v zákonom určenej prekluzívnej lehote. V dôsledku preklúzie nezaniká len nárok, ale i samotné právo, čo znamená že záväzok medzi stranami nepretrváva ani v podobe naturálnej obligácie a súd k vzniknutej skutočnosti prihliada ex offio (bez návrhu dlžníka).

5.8. Výpoveď

Výpoveď je jednostranný právny úkon, ktorým zaniká záväzok dojednaný na dobu neurčitú. Právna úprava je obsiahnutá v občianskom zákonníku a použije sa i na obchodnoprávne záväzkové vzťahy.

Obchodný zákonník však poskytuje *zvláštnu právnú úpravu* výpovedi niektorým typom obchodných zmlúv. Touto úpravou sú stanovené určité odchýlky od všeobecnej úpravy výpovede v občianskom zákonníku (napr. zmluva o úvere, zmluva o obchodnom zastúpení, zmluva mandátna atď.).¹⁶⁶

Občiansky zákonník určuje spôsob a podmienky za ktorých je možné výpoveď urobiť. V prípade, že zmluva, alebo zákon neurčujú iný spôsob výpovede platí, že zmluvu je možné vypovedať v lehote **troch mesiacov** ku koncu kalendárneho štvrtroka. To však len za predpokladu, že budú splnené nasledujúce **zákonné podmienky**: *zmluva dojednaná na dobu neurčitú, predmet zmluvy je buď záväzok k opakovanej alebo nepretržitej činnosti, poprípade záväzok zdržať sa určitej činnosti, alebo ju strpieť* (§ 585 ods. 1 ObčZ).

5.8.1. Zákoné podmienky

a) dojednanie zmluvy na dobu neurčitú

Aby mohlo dôjsť k zániku záväzku výpoveďou je nutné, aby doba dojednania zmluvy nebola presne stanovená, teda doba určitá. To znamená že výpoveď je možné urobiť len v zmluve dojednanej na *dobu neurčitú*.

Dojednanie zmluvy na dobu neurčitú ako jednu z podmienok výpovede zakotvuje zákon v ustanovení § 582 ods. 1 ObčZ. Toto

¹⁶⁶ Zrov. Hušek, J. Výpověď v obchodních vztazích. Právo a podnikání, 1996, č. 4, s. 6

ustanovenie je dispozitívneho charakteru, a tak je možné sa od neho odchýliť. Na základe tejto skutočnosti profesor Bejček zastáva názor, že by bolo možné vypovedať i zmluvu dojednanú na dobu určitú, ak vypovedateľnosť takejto zmluvy vyplýva buď zo zákona, alebo je stanovené zmluvou. Ako oporu svojich tvrdení uvádza možnosť výpovede nájomnej zmluvy stanovenej na dobu určitú, ktorú môže učiniť nájomca, pokiaľ nájomník porušuje zákonom vymedzené povinnosti (na základe zákona č. 116/1990 Zb. o nájmu a podnájmu nebytových priestorov).¹⁶⁷ Domnievam sa že na základe odôvodnenia tvrdenia prof. Bejčka, ktorý použil ako oporu situáciu, ktorá v reálnom záväzkovom vzťahu môže kedykoľvek nastať, nie je možné s ním inak než súhlasiť. Na základe tohto súhlasného názoru by som rada z časti doplnila prvú zákonnú podmienku pre možnosť zániku záväzku výpoveďou, a to že výpoveď možno urobiť v zmluve dojedanej na dobu neurčitú a v niektorých výnimočných prípadoch i v zmluve dojedanej na dobu určitú pokiaľ jej vypovedateľnosť vyplýva buď to zo zákona, alebo zo zmluvy.

b, špecifický predmet zmluvy

Druhá podmienka pre zánik záväzku výpoveďou spočíva v špecifickosti predmetu zmluvy. Ako už bolo vyššie uvedené zákon stanovuje, že predmetom zmluvy musí byť buď záväzok k opakovanej alebo nepretržitej činnosti, alebo záväzok zdržať sa určitej činnosti, alebo určitú činnosť strpieť.

Dôležité je rozlíšiť zdržanie sa určitej činnosti od jej strpenia v záväznosti na ustanovenie § 582 ods. 2 ObčZ. Z daného ustanovenia totiž vyplýva, že ak zákon, alebo zmluva určujú, že predmetom záväzku je časovo neobmedzené zdržanie sa určitej činnosti, výpoveď ohľadne takejto zmluvy nepôsobí žiadne účinky. Ak má však zmluva v súlade s § 582 ods. 2 i iné záväzky než len časovo neobmedzený, účinky výpovede potom môžu pôsobiť vo vzťahu k nim.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 219

¹⁶⁸ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 758

5.8.2. Výpovedná lehota

Všeobecná výpovedná lehota je **3 mesiace** ku koncu kalendárneho štvrtroku. Ďalej môže byť výpovedná lehota stanovená *dohodou strán*, alebo *zákonom* (najmä obchodným, či občianskym zákonníkom. U niektorých zmluvných typov zákon neurčuje *žiadnu výpovednú lehotu*.¹⁶⁹ Z toho je možné vyvodit', že pre obchodnoprávne záväzkové vzťahy stanovuje obchodný zákonník možnosť okamžitej výpovede zmluvy (napr. zmluva o bežnom účte). Deje sa tak hlavne v prípadoch, kde obchodný zákonník nepovažuje za nutné vypovedanej strane poskytnúť ochrannú lehotu pre opatrenia súvisiace so zánikom vypovedanej zmluvy.¹⁷⁰

5.8.3. Forma výpovede

Forma výpovede nie je zákonom presne stanovená, čo znamená, že je možné výpoveď urobiť tak ako *ústne* tak *aj písomne*. S ohľadom na eventuálne problémy, ktoré by mohli nastať v súvislosti s dokazovaním ústne účinnej výpovede sa však stranám odporúča jej písomná forma. *Obligatórna písomnosť* je stranám stanovená za okolností, že aj zmluva od ktorej je odstupované, má zákonom predpísanú písomnú formu.

5.8.4. Účinky výpovede

Účinky výpovede nastávajú vo chvíli doručenia adresátovi a pôsobia vo vzťahu k účastníkom záväzkového vzťahu *ex nunc*.¹⁷¹ To znamená, že výpoveďou sa zmluva od samého počiatku neruší a práva a povinnosti zo zmluvy vyplývajúce spätne, nezanikajú. Zanikajú až od chvíle účinnosti výpovede.

Samotný *okamih zániku záväzku výpoveďou* (účinnosť) nastáva pri kumulatívnom splnení dvoch právnych skutočností: subjektívnej - prejav vôle ukončiť zmluvu výpoveďou a objektívnej - doručenie výpovede druhému účastníkovi a uplynutie stanovenej lehoty. Zákon tu nevyžaduje súhlas druhého účastníka právneho vzťahu.¹⁷²

¹⁶⁹ Zrov. Hušek, J. Výpověď v obchodních vztazích. Právo a podnikání, 1996, č. 4, s. 5

¹⁷⁰ Zrov. Faldyna, Obchodní právo. Meritum. Praha: ASPI, 2005, s. 655

¹⁷¹ Zrov. Elek, Š. Zrušení smlouvy a výpověď v záväzkových právnych vztazích. Právní rádce, 1998, č. 4.2, s. 7

¹⁷² Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 219

Dá sa zhrnúť, že účinky výpovede nastávajú doručením, zatiaľ čo jej účinnosť až uplynutím trojmesačnej lehoty stanovenej ku koncu kalendárneho štvrtroku. To všetko za predpokladu, že zo zmluvy alebo zákona nevyplýva niečo iné.

5.9. Smrť dlžníka alebo smrť veriteľa

Smrť je v zákonom poňatí braná ako objektívna právna skutočnosť, ktorej účinky môžu ovplyvňovať existenciu záväzkových právnych vzťahov. Občiansky zákonník smrť spája so zánikom záväzku v súvislosti so smrťou jednej zo strán záväzkového vzťahu - dlžníka alebo veriteľa. Na obchodnoprávne záväzkové vzťahy sa však komplexná úprava občianskeho zákonníka použije iba zriedkavo, pretože tento spôsob zániku záväzku v obchodnom práve nie je príliš častý a skôr zvykne byť považovaný za typický spôsob zániku v práve občianskom.

Nie každá smrť dlžníka, alebo veriteľa spôsobuje zánik povinností, vyplývajúcich zo zmluvy. Vo väčšine prípadov prechádzajú povinnosti na právnych nástupcov dlžníka, alebo veriteľa, a tým nastáva iba zmena v subjekte záväzkového vzťahu a nie celkový zánik. K zániku záväzku potom dôjde len v situáciách v ktorých sú práva a povinnosti určitým spôsobom naviazané na osobu dlžníka, alebo veriteľa.

V prípade dlžníka povinnosť zanikne iba ak jej obsahom bolo plnenie, ktoré malo byť vykonané *osobne dlžníkom* (§ 579 ods. 1 ObčZ). Ako príklad následku smrti dlžníka je možné uviesť podľa špeciálnej obchodnoprávnej úpravy zmluvu mandátnu, samozrejme za predpokladu, že mandatárom je fyzická osoba, pretože smrť iného právneho subjektu je pojmovovo vylúčená.¹⁷³

V prípade veriteľa právo zanikne ak bolo plnenie obmedzené len na jeho osobu. So smrťou veriteľa zároveň zaniká i právo na bolestné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenie (§ 579 ods. 2 ObčZ). *Pohľadávka na úhradu bolestného a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zaniká smrťou a nestáva sa predmetom dedičstva ani vtedy, keď bolo toto právo uplatnené ešte pred smrťou veriteľa a priznané právoplatným rozhodnutím súdu.*¹⁷⁴

¹⁷³ Zrov. Eliáš, K. Smrť dlužníka a smrt věřitele jako právní důvod zániku obchodních závazkových vztahů. Obchodní právo, 1997, č.6, s. 2

¹⁷⁴ R 31/73 in Eliáš, K. op. Cit. 74, s. 1692

Pojmovým znakom tohto spôsobu zániku záväzku je individualita osôb naviazaných na jeho splnenie a ich nenahraditeľnosť v záväzkom vzťahu. Opakovane by som rada spomenula, že zánik záväzku smrťou dlžníka, alebo veriteľa nie je v obchodnej praxi veľmi častý, no aj napriek tomu je nutné brať túto právnu udalosť do úvahy v spojitosti s obchodnoprávnym vzťahom..

6. Zánik záväzku spôsobom nahradzujúcim splnenie

6.1. Všeobecný výklad

Ako už bolo vyššie uvedené, záväzky môžu zaniknúť ich splnením a na základe zákonom určených dôvodov i v prípade ich nesplnenia. Zákon rozoznáva i možnosť zániku záväzku v situáciách, kedy nedochádza k jeho splneniu, ale i napriek tomu dochádza k uspokojeniu veriteľa. Tento spôsob zániku záväzku nahradzuje jeho splnenie a je bližšie rozoberaný na nasledujúcich riadkoch.

Záväzok zaniká spôsobom nahradzujúcim jeho splnenie v prípade *uloženia predmetu plnenia do úradnej úschovy, alebo započítaním*. Uloženie do úradnej úschovy komplexne upravuje občianský zákonník (§ 568), a tak sa príslušné ustanovenia o úradnej úschove použijú i na obchodnoprávne záväzkové vzťahy. Inštitút započítania je upravený i niektorými ustanoveniami obchodného zákonníka (§ 358 až 364 ObchZ), ktorými je doplnená a čiastočne modifikovaná všeobecná úprava započítania v občianskom zákonníku (§ 580 a § 581).

6.2. Započítanie

Veľmi časté uplatnenie zániku záväzku v obchodnoprávných vzťahoch sa deje prostredníctvom kompenzácie, t.j. započítania vzájomných pohľadávok. Právna úprava tohto inštitútu je kombináciou všeobecnej občianskoprávnej úpravy a špeciálnej úpravy obchodnoprávnej.

Jedná sa o spôsob zániku záväzku, ktorý je porovnateľný s jeho splnením, pretože veriteľov nárok býva uspokojený. Niektorí autori zvyknú započítanie vykladať i ako špecifický spôsob zmeny záväzku v obsahu, ktorým sa mení spôsob a čas platenia buď jednostranne, alebo dohodou.¹⁷⁵ Z istého pohľadu je s daným názorom nutné súhlasiť, avšak výklad započítania ako spôsobu zániku záväzku nahradzujúce plnenie bude o čosi výstižnejší a to i z dôvodu zákonného zakotvenia započítania, práve ako spôsobu zániku záväzku.

Pri existencii právneho vzťahu, kde strana dlžníka je zároveň i stranou veriteľa a naopak, nie je nutné aby si strany poskytovali dvojité splnenie svojich pohľadávok. Zákon dáva stranám možnosť

¹⁷⁵ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 201

splnenia záväzku prostredníctvom tzv. **kompenzácie**, a teda započítania vzájomných pohľadávok, v prípade, že sa jedná o pohľadávky, ktoré sa vzájomne kryjú, sú rovnakého druhu a aspoň jedna strana prejaví vôľu smerujúcu k ich započítaniu voči strane druhej (§ 580 ObčZ).

Na základe toho, či sa jedná o prejav vôle jednej strany k započítaniu, alebo o dohodu strán, zákon rozoznáva započítanie jednostranným právnym úkonom (*compensatio necessaria*), teda zákonné započítanie a započítanie dohodou strán (*compensatio voluntaria*), ktoré je známe i pod pojmom zmluvná kompenzácia.¹⁷⁶

Zákon stanovuje určité podmienky, ktoré musia byť splnené, aby mohlo dôjsť k zápočtu pohľadávok. Väčšina týchto podmienok sa vzťahuje na jednostranné započítanie, pretože pri zmluvnej kompenzácii je stranám daná možnosť započítania **akýchkoľvek vzájomných pohľadávok** (§ 364 ObchZ). Stranám je taktiež umožnené dohodnúť sa o vylúčení pohľadávky, ktorá by sa inak dala započítať jednostranným úkonom jednej zo strán. Najvyšší súd totiž dospel k názoru, že *vylúčenie možnosti jednostranného zápočtu určitej pohľadávky, ktorá by inak bola k zápočtu spôsobilá dohodou zmluvných strán nie je v rozpore so zákonom.*¹⁷⁷

6.2.1. Podmienky započítania

1. Vzájomnosť pohľadávok

Prvou podmienkou pre možnosť zápočtu pohľadávok je ich vzájomnosť. Jedná sa o existenciu dvoch pohľadávok medzi účastníkmi rovnakého záväzkového vzťahu, kedy dlžník jednej pohľadávky je zároveň veriteľom druhej pohľadávky a naopak.

*O vzájomnú pohľadávku sa nejedná v prípade, že započítanie sa má týkať dvoch odlišných obchodných spoločností, a však s rovnakými spoločníkmi. Každá obchodná spoločnosť totiž vystupuje pod vlastnou firmou a nadobúda samostatne svoje práva a svoje záväzky.*¹⁷⁸

Započítanie vzájomnej pohľadávky je možné i vo vzťahu k tretím osobám, ide o zápočet tzv. **cudzej pohľadávky**. Takéto započítanie je

¹⁷⁶ Zrov. Knapp, V. Občanské právo hmotné. II.svazek. 2. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 144

¹⁷⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 23.3.2004, sp. zn. 29 Odo 211/2002

¹⁷⁸ Váž. 14 715 (z r.1935) in Eliáš, K. op. cit. 74, s. 646

možné označiť ako viacstranné vzájomné započítanie a k jeho účinkom je nutné uzavretie písomnej zmluvy, ktorou sa dosiahne zmena v osobe veriteľa alebo dlžníka, ktorou sa zachová vzájomnosť daného vzťahu (napr. pri postúpení pohľadávky podľa § 529 ObčZ, pri prevzatí dlhu v súlade s § 531 ObčZ, pri ručení podľa § 306 ods. 2 ObchZ). Náročnosť takéhoto započítania sa môže prejavovať u tzv. hromadných, alebo mnohostranných zápočtov, u ktorých sa započítava nie len dlžná čiastka, ale i jej príslušenstvo (úroky).¹⁷⁹

V prípadoch, keď bola **pohľadávka postupne prevádzaná** na niekoľko osôb, môže dlžník použiť k započítaniu iba tú pohľadávku, ktorú mal v dobe prevodu voči prvému veriteľovi a zároveň pohľadávku, ktorú má voči poslednému veriteľovi (§363 ObchZ). Z toho vyplýva, že nie je možné uplatniť pohľadávku voči veriteľom, ktorý s ňou disponovali medzi prvým a posledným veriteľom.

2. Pohľadávky rovnakého druhu

Druhým predpokladom pre započítanie je existencia pohľadávok rovnakého druhu. Z predošlého je možné vyvodiť, že nebude žiadny problém započítavať *peňažné pohľadávky*. Výnimku tvoria *peňažné pohľadávky znejúce na iné meny*, ktorých započítanie je možné len v prípade, že tieto meny sú voľne zmeniteľné. Pre započítateľnú výšku týchto pohľadávok je rozhodujúci stredný devízový kurz platný v deň, kedy sa pohľadávky stali spôsobilými k započítaniu. Rozhodným bude devízový kurz platný v mieste sídla, alebo mieste podnikania, prípadne bydliska strany, ktorá prejavila vôľu pohľadávku započítať (§ 362 ObchZ). Rovnako ako *peňažné pohľadávky* je možné započítanie i *vecných pohľadávok*, určených druhom vecného plnenia.¹⁸⁰ Nemožné bude započítanie pohľadávok s individuálne určeným predmetom plnenia, alebo výkonu práce, či poskytnutia služby.

3. Spôsobilosť pohľadávky k zápočtu

Tretím predpokladom pre započítanie je *spôsobilosť samotnej pohľadávky byť započítaná*, čo znamená, že jej započítanie nie je vylúčené dohodou strán, alebo zákonom.

¹⁷⁹ Zrov. Hušek, J. Započtení pohledávek - podmínky započtení. Právo a podnikání, 1994, č. 8, s. 30

¹⁸⁰ Zov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 115

Občiansky zákonník vylučuje zápočet proti pohľadávkam na náhradu škody spôsobenej na zdraví. To neplatí v prípade, že sa jedná o vzájomné pohľadávky na náhradu škody rovnakého druhu. Ďalej vylučuje započítanie proti pohľadávkam, ktorými nie je možné postihnúť výkon rozhodnutia (§ 581 ods. 1).¹⁸¹

Druhý odsek § 581 ObčZ obsahuje ďalšie skupiny pohľadávok, ktoré sú zo započítavania vylúčené. Ich použitie sa však vzťahuje len na občianskoprávne vzťahy. Pre obchodnoprávne vzťahy obchodný zákonník danú právnu úpravu podstatne modifikuje.

Občiansky zákonník zakazuje započítanie *premlčaných* pohľadávok, ktorých nie je možné sa domôcť na súde. Vo vzťahoch vyplývajúcich z obchodného práva sú k započítaniu spôsobilé tie pohľadávky, ktoré je **možné uplatniť pred súdom**. Toto tvrdenie však nebráni stranám započítať **i premlčanú pohľadávku**, pokiaľ premlčanie nastalo až po lehote, kedy sa pohľadávky stali spôsobilými k započítaniu (§ 358 ObchZ).

Druhý odsek § 581 taktiež vylučuje započítanie *proti pohľadávkam z vkladov*. Príslušné vylúčenie sa vzťahuje obdobne i na obchodné záväzkové vzťahy založené zmluvou o vkladovom účte podľa § 716 a nasl. ObchZ.¹⁸² Špeciálna úprava obchodného zákonníka je daná **banke v súvislosti s vedením bežného, alebo vkladového účtu**. Banka je oprávnená na základe zmluvy o bežnom účte, alebo zmluvy o vkladovom účte použiť peňažné prostriedky na týchto účtoch k započítaniu svojej vzájomnej pohľadávky, ktorú má voči majiteľovi účtu (§ 361 ObchZ). Zákon priamo neuvádza banku ako osobu oprávnenú, ale akúkoľvek stranu, ktorá vedie bežný, alebo vkladový účet. Z praxe však vyplýva, že danou stranou bude v prevažnej miere práve banka.

Je možné konštatovať, že banke je prenechaná určitá výhoda v započítaní pohľadávok voči majiteľovi účtu, na druhej strane je nutné podotknúť že sa *nejedná o ľubovoľnosť*. Dané ustanovenie obchodného zákonníka je totiž koncipované tak aby banka mohla

¹⁸¹ Zrov. §317 a §319 o.s.ř.

¹⁸² Zrov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 119

*započítavat' len pohľadávky, ktoré sú spojené so zmluvami o vedení účtu.*¹⁸³

Nakoniec je druhým odsekom § 581 vylúčené započítanie nespliatných pohľadávok voči spliatným. Ide o všeobecné pravidlo, ktoré je pre obchodne právne vzťahy modifikované § 359, § 360 ObchZ ktorý určuje, že i **nespliatná pohľadávka môže byť započítaná** voči spliatnej ak ide o pohľadávku voči dlžníkovi, ktorý nie je schopný plniť svoje peňažné záväzky, alebo sa jedná o pohľadávku, ktorá nie je spliatná len z dôvodu, že veriteľ na žiadosť dlžníka odložil dobu spliatnosti jeho záväzku. Tu iba za podmienky, že odložením doby spliatnosti sa nemení obsah záväzku (napr. stanovenie vyšších úrokov z dôvodu odloženia doby spliatnosti).

V praxi je veľmi diskutovaná problematika, či je možná jednostranná kompenzácia spliatných pohľadávok voči nespliatným, ako i dvoch nespliatných pohľadávok. Zákon totiž tieto varianty výslovne nevylučuje. Jednotliví autori nemajú na túto problematiku jednotný názor. Bolo by však možné prikloniť sa k názorom J. Handlára a F. Šrajgra, ktorí považujú spomínané započítanie za možné. Ich tvrdenia totiž nachádzajú oporu i v rozhodnutí Najvyššieho súdu.¹⁸⁴

*Občiansky a ani obchodný zákonník nevylučujú zápočet nespliatných pohľadávok celkom. Zánik započítavaných pohľadávok vždy nemusí nastat' ku dňu spliatnosti neskôr spliatnej pohľadávky. V niektorých prípadoch môže zánik nastat' ku dňu účinnosti kompenzačného úkonu.*¹⁸⁵

Na základe vyššie uvedeného je možné zhrnúť, že spôsobilými k započítaniu v obchodných záväzkových vzťahoch sú pohľadávky : vymáhateľné pred súdom, spliatné s výnimkou uvedenou v § 359 a § 360, nepremlčané v dobe ich stretnutia a pohľadávky, ktoré nie sú vylúčené zvláštnou právnou úpravou, alebo v zmluve.

4. Právny úkon smerujúci k započítaniu

Posledným predpokladom pre možnosť započítania pohľadávok je prejav vôle aspoň jednej zo strán vzájomnú pohľadávku započítať. Zákon tomuto úkonu *nepredpisuje písomnú formu, a preto postačí len*

¹⁸³ Zrov. Pelikánová, I. Komentár k obchodnímu zákoníku. 3.díl. Praha: Linde, 1996, s. 782

¹⁸⁴ Zrov. Židlík, R. Obchodní právo. Časopis pro obchodně právní praxi, 2007, č. 2, s. 2

¹⁸⁵ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 31.1.2004, sp. zn. 32 Odo 1143

ústny prejav. Z dôkazného hľadiska sa však odporúča urobiť takéto úkony písomne.

V prípade, že sa jedná o jednostranný právny úkon (*compensatio necessaria*), k započítaniu **nie je nutný súhlas** druhej strany. Z toho sa dá vyvodiť, že jednostranné započítanie je možné urobiť i proti vôli druhej strany. Spravidla ide o jednostranný úkon dlžníka, ktorý sa ním chce zbaviť svojej povinnosti k plneniu.¹⁸⁶ Ako je už vyššie spomenuté, zákon nepredpisuje písomnú formu jednostranného započítania, ak však takáto písomná forma existuje, započítanie môže mať účinky uznania dlhu. Dané tvrdenie je možné podporiť i právnym názorom súdu, ktorý sa danou otázkou zaoberal a ustálil, že písomný úkon, ktorým dlžník jednostranne započítal svoju pohľadávku proti pohľadávke veriteľa, **bez toho aby ju spochybnil**, v sebe bez ďalšieho zahrňuje uznanie záväzku dlžníka zodpovedajúceho pohľadávke veriteľa.¹⁸⁷ Ako je z rozhodnutia súdu zrejmé je nutné aby sa jednalo o písomný úkon bez akéhokoľvek spochybnenia.

V prípade, že ide o dvojstranný právny úkon, dochádza **k súhlasu oboch strán** o započítaní vzájomných pohľadávok existujúcich medzi nimi (*compensatio voluntaria*).

Prejav vôle k započítaniu vzájomných pohľadávok je možné urobiť i v priebehu súdneho pojednávania ako obranu proti žalobe tzv. *vzájomným návrhom* (§ 98 o.s.ř.), alebo v pojednávaní o výkonu rozhodnutia tzv. *námietkou započítania* (§ 268 o.s.ř.).¹⁸⁸

6.2.2. Zánik započítaním

Za predpokladu, že sú splnené všetky podmienky pre započítanie pohľadávok, dochádza k ich zániku v rozsahu v akom sa vzájomne kryjú. Ak nastane situácia, že pohľadávky nie sú v rovnakej výške, záväzok zaniká len do výšky v ktorej sa vzájomne kryje a jeho zvyšku sa kompenzácie nedotýka. Ako príklad je možné uviesť dve peňažné pohľadávky, ktoré nemajú rovnakú výšku. Nižšia pohľadávka zanikne úplne, zatiaľ, čo vyššia pohľadávka zanikne len čiastočne, a to v rozsahu, v akom sa s nižšou pohľadávkou kryla.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Zrov. Kavan, P. Započtení pohledávek. Právo a podnikání, 1999, č. 5, s. 9

¹⁸⁷ Rozsudok Vrchného súdu v Prahe zo dňa 11.4.2006, sp. zn. 12 Cmo 455/2005

¹⁸⁸ Zrov. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 117

¹⁸⁹ Zrov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 201

Závazok v prípade započítania nezaniká okamihom, kedy účastník urobil úkon smerujúci k započítaniu, ale okamžikom, kedy sa pohľadávky spôsobilé k započítaniu stretli.¹⁹⁰ Ako stret pohľadávok je spravidla považovaný okamih splatnosti neskôr splatnej pohľadávky.¹⁹¹

Z vyššie uvedeného je možné dovodiť, že účinky započítania nastávajú *ex tunc*, a teda spätne k dobe, kedy sa započítavané pohľadávky stretli.

Inštitút započítanie je v obchodných záväzkových vzťahoch jedna z najpoužívanejších možností pre vypriadenie obchodných vzťahov medzi stranami (podnikateľmi). Javí sa ako „najelegantnejší“ spôsob zániku záväzku, kedy dochádza k uspokojeniu veriteľa náhradnou formou než splnením záväzku (faktickým zaplatením). V súčasnosti rozšírenosť a jednoduchosť primäli i k vzniku rôznych podnikateľských subjektov, ktorých podnikanie súvisí so sprostredkovaním nákupu pohľadávok. Podnikatelia môžu využiť spomínaných služieb, odkúpiť ponúkané pohľadávky a použiť ich k následnému zápočtu. S výnimkou jednoduchosti, býva stranami doceňovaná i určitá ekonomická výhodnosť započítania a jeho plynulosť.

6.3. Uloženie do úradnej úschovy

K zániku obchodnoprávneho záväzkového vzťahu dochádza tiež uložením predmetu plnenia do úradnej úschovy - tzv. **solučná úschova**. Jedná sa o špecifický spôsob zániku záväzku jednostranným úkonom dlžníka, ktorému nie je umožnené splnenie záväzku riadne a včas. Prekážka dlžníkovho splnenia tkvie na strane veriteľa.

Aby bolo možné nechať záväzok zaniknúť formou uloženia do úradnej úschovy, musí dlžník splniť podmienky stanovené v § 568 ObčZ a zároveň povaha dlhu takéto splnenie musí umožňovať.¹⁹² Z toho je možné dovodiť, že dlh musí byť tvorený cennými papiermi, alebo peniazmi, poprípade takými hnutelnými vecami, ktoré sú na úschovu vhodné.

¹⁹⁰ Rozsudok Vrchného súdu v Prahe zo dňa 1.3. 2000, sp. zn. 12 Cmo 320/98

¹⁹¹ Zrov. Faldyna, F., Hušek, J. Dlužníci, věřitelé, soudy aneb právní možnosti a způsoby vymáhání pohledávek. Frýdek-Místek: Inforpres, 1994, s. 37

¹⁹² Zrov. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. svazek, 4.vydání, Praha: ASPI Publishing, 2006, s. 155

6.3.1 Zákonné podmienky

Zákon určuje štyri základné podmienky za ktorých je možné uloženie plnenia do úradne úschovy:

- a) neprítomnosť veriteľa
- b) omeškanie veriteľa
- c) dôvodná pochybnosť, kto je veriteľom
- d) neznalosť veriteľa.

Dané podmienky nemusia byť splnené kumulatívne, z čoho vyplýva, že pri splnení aspoň jednej z nich je dlžník oprávnený splniť svoj záväzok formou uloženia do úradnej úschovy.

Prvou podmienkou pre uloženie plnenia do úradnej úschovy je fakt, že osoba veriteľa nie je prítomná. Ako neprítomnosť sa vykladá skutočnosť, že v dobe splnenia dlhu, veriteľov pobyt nie je známy.

*Jediná skutočnosť, že veriteľ má síce známy pobyt, ale trvalo mimo územia Českej republiky, nemôže byť považovaná za jeho neprítomnosť.*¹⁹³

Druhou podmienkou je skutočnosť, že veriteľ sa nachádza v omeškaní. Omeškanie veriteľa nastáva vo chvíli, keď si v rozpore so svojimi povinnosťami vyplývajúcimi zo záväzkového vzťahu neprevezme riadne poskytnuté plnenie, alebo neposkytne spolupôsobenie nutné k tomu, aby dlžník mohol splniť svoj záväzok (§ 370 ObchZ). Ustanovenie § 370 ObchZ je *kogentnej povahy*, a teda strany nemajú možnosť sa od neho odchýliť, alebo ho zmluvne vylúčiť.

Treťou podmienkou je dôvodná pochybnosť dlžníka o tom, kto je jeho veriteľom. Ako príklad je možné uviesť pohľadávku, ktorá vznikla za trvania bezpodielového spoluvlastníctva, ktoré zaniklo a ešte pred jeho zánikom nedošlo k vyporiadaniu takejto pohľadávky. Takýto zánik potom môže znamenať dôležitý dôvod neistoty pre dlžníka, komu má vlastne plniť.¹⁹⁴

Poslednou podmienkou je prípad, kedy dlžník svojho veriteľa nepozná. Tato situácia môže nastať po smrti veriteľa, ktorého dedičia nie sú známy.

K prijatiu predmetu plnenia do úradnej úschovy za účelom splnenia dlhu sú oprávnené príslušné *okresné súdy*, ktoré o takomto

¹⁹³ R 34/77 in Jehlička, O., Švestka, J., Škárková, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 732

¹⁹⁴ Zrov. Holub, M., Fiala, J., Bičovský, J. Občanský zákoník. Poznámkové vzdání s judikaturou. 12.vydání, Praha: Linde, 2006, s. 515

prijatí vydávajú rozhodnutia.¹⁹⁵ Náklady spojené s úschovou vždy zálohuje dlžník a veriteľ je povinný nahradiť tieto náklady dlžníkovi. Pojednávanie o uložení do úradnej úschovy sa zahajuje na návrh uschovateľa.

*V návrhu do prijatia do úradnej úschovy musí byť uvedený niektorý zo zákonných dôvodov stanovených v hmotnom práve, pre ktorý je plnenie skladané do úschovy. Nestačí len odkaz na ustanovenie právneho predpisu.*¹⁹⁶

Po začatí pojednávania príslušné súdy postupujú podľa ustanovení §185a až 185h o.s.ř. Uloženie predmetu plnenia do úradnej úschovy má účinky splnenia záväzku. Ak však dodatočne vyjde najavo, že neboli splnené zákonné dôvody pre uloženie do úschovy, platí že k splneniu záväzku nikdy nedošlo. Účinky nesplnenia nastávajú i vo chvíli, kedy bolo dlžníkovi jeho plnenie vrátené z iného dôvodu, než z dôvodu bezdôvodného odmietnutia veriteľom.¹⁹⁷

V prípade solidárnych záväzkov má účinky splnenia záväzku uloženie predmetu plnenia do úradnej úschovy ktorýmkoľvek dlžníkom. U čiastkového záväzku je splnenie možné uložením i časti záväzku a v prípade nedeliteľných záväzkov sa dlžník uložením môže zbaviť nedeliteľného plnenia voči niekoľkým veriteľom (§ 512 ods. 2 ObčZ).

Dalo by sa zhrnúť, že prípady uloženia predmetu obchodného záväzku do úradnej úschovy český právny poriadok spája so situáciami, ktoré by bolo možné podradiť pod pojem „omeškanie veriteľa“. Za okolností, keď hrozí, že záväzok nebude môcť byť splnený kvôli prekážke na strane veriteľa riadne a včas, zákon dlžníkovi priznáva alternatívu splnenia práve uložením predmetu plnenia do úradnej úschovy. Musia byť však splnené všetky vyššie uvedené zákonné požiadavky.

¹⁹⁵ Zrov. Faldyna, Obchodní právo. Meritum. Praha: ASPI, 2005, s. 655

¹⁹⁶ R 34/ 1977 in Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. op. cit. 194, s. 732

¹⁹⁷ Zrov. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 8.vydání. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 732

7. Návrhy de lege ferenda

V súčasnej chvíli je veľmi aktuálna diskusia o potrebe rekodifikácie celého súkromného práva. Navrhované je vytvorenie zákona kódexového typu, ktorý by zhodne upravoval všetky štyri inštitúty súkromného práva. Je teda zrejmé, že obchodný zákonník č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov čaká do budúcnosti rozsiahla novelizácia. Neočakáva sa však výrazná obsahová zmena, alebo zmena obchodnoprávnej terminológie. Takéto zmeny by totiž v návaznosti jednotlivých právnych predpisov na obchodný zákonník mohli narušiť jeho právnu istotu.

Ako vyplýva z dôvodovej správy o návrhu nového občianskeho zákonníka, z variant rekodifikácie obchodného práva prichádzali do úvahy dve základné. Primárne bola možnosť ísť cestou komercializovaného občianskeho zákonníka a obchodný zákonník tak úplne opustiť, alebo cestou paralelnej úpravy práva občianskeho s obchodným. Vecný zámer sa priklonil k druhej alternatíve a však nepredpokladá sa vytvorenie paralelnej súkromnoprávnej kodifikácie, ktorá bude v mnohom svojbytné upravovať čiastkové otázky. Práve naopak, plánuje sa vychádzať z tézy celkovej dekodifikácie obchodného práva v tom zmysle, že sa zameria len na najnutnejšiu právnu problematiku, ktorá sa zásadne nedotýka oblastí upravené občianskym právom.

Rekodifikáciou by malo dôjsť k „zoštíhleniu“ právnej úpravy obchodného zákonníku za súčasného rešpektovania záväzkov Českej republiky vyplývajúcich z komunitárneho práva. Vecný zámer predpokladá zamedzeniu duplicity inštitútov obchodného a občianskeho práva. Duplicitne je plánované upraviť len tie inštitúty, ktorých potreba duplicity by vyplynula z princípu špeciality obchodného zákonníka.

Vo vzťahu k záväzkovému právu sa plánuje presun obchodných záväzkových vzťahov, až na drobné výnimky, pod generálnu úpravu nového občianskeho zákonníka. Tento presun znamená oslabenie významu relatívnych obchodov, ktoré nebudú vymedzené takým spôsobom, akým to robí dnes § 261 ObchZ. Súčasne sa neplánuje prevziať ani úprava fakultatívnych obchodov súčasne upravená v § 262 ObchZ. Nový

občiansky zákonník teda predpokladá odklon od tradičnej bipartície obchodov.

Vo vzťahu k samotnému zániku záväzku sa nehodlá drastická zmena súčasnej právnej úpravy. Niektoré navrhované odlišnosti sú však zrejme predovšetkým u inštitútov započítania dohodou, odpustenia dlhu a výpovede.

Konkrétne u dohody o započítaní sa uvažuje obmedziť právo strán započítať akúkoľvek vzájomnú pohľadávku. Stranám nebude povolené dohodnúť sa o započítaní proti pohľadávke na výživne pre nedospelú osobu.

Pri odpustení dlhu je navrhovaná ústretovejšia úprava v porovnaní so súčasnou, ktorej požiadavkou je písomná forma dohody o odpustení dlhu, preto sa navrhuje zrušenie daného požiadavku písomnosti.

Výpoveď sa plánuje doplniť o ustanovenia, ktoré by chránili pred tzv. šnurovacími dohodami zaväzujúce zmluvné strany po neúmerne dlhú dobu.

Pri pohľade na súčasnú právnu úpravu a jej navrhované zmeny nie je ľahké posúdiť, či sa bude jednať o pozitívum, alebo negatívum pre obchodne právnu prax. Je pravdou, že súčasná právna úprava, konkrétne u zániku záväzkových právnych vzťahov je celkom zložitá. Prelínajú sa tu spôsoby, ktorých úprava je zakotvená len v zákonníku občianskom, alebo obchodnom, prípadne sú upravené ich kombináciou. Prehľadnejšia právna úprava je žiadaná a to ako vo vzťahu k laickej verejnosti ktorej by aspoň z časti umožnila porozumieť upravovanej problematike tak i pre odbornú právnickú verejnosť, ktorej by zjednodušila činnosť v danej problematike.

Záver

Cieľom mojej diplomovej práce bolo prehľadne načrtnúť problematiku jednotlivých spôsobov zániku záväzkového vzťahu, ako aj zhodnotiť rozdielnosť právnej úpravy v občianskom a obchodnom práve.

Domnievam sa, že pre celkový výklad o spôsoboch zániku záväzku je nutné sa bližšie zoznámiť s právnym termínom zániku záväzkového vzťahu (záväzku) ako aj o dôvodoch jeho vzniku, pretože len pod podmienkou uzatvorenia zmluvy zákon následne pripúšťa jednu z variant jeho zániku. Po preštudovaní súčasnej právnej úpravy ako i rôznej odbornej literatúry a článkov som si vytvorila vlastný názor, na základe ktorého som postavila i celkové záverečné zhodnotenie. Najčastejší a najžiadanejší zo spôsobov zániku záväzku vidím v jeho splnení riadne a včas. Zastávam názor že úprava zániku záväzku splnením je obchodným zákonníkom dostatočne podrobná a prehľadná a nenašla som žiadne vysoko rozporuplné aspekty, s ktorými by sa strany museli stretávať pri ich aplikácii v praxi. Dobrý dojem z prehľadnosti a zo zrozumiteľnosti úpravy zániku záväzku ma následne čiastočne opustil pri vnorení sa do problematiky zániku záväzku spôsobom odlišným od jeho splnenia. Tu musím konštatovať, že právna úprava nie je veľmi prehľadná. Niektoré inštitúty sú upravované len normami práva obchodného, alebo výlučne normami práva občianskeho. Zložitosť podtrhuje najmä fakt, že niektoré spôsoby zániku záväzku (napr. započítanie, alebo odstúpenie od zmluvy) nachádzajú svoje zakotvenie v oboch zákonníkoch zároveň. V takýchto situáciách obsahuje obchodný zákonník len niektoré ustanovenia, a preto je nutné využiť i právnú úpravu obsiahnutú v občianskom zákonníku, ktorá sa použije ako úprava všeobecná. Táto zväčša obsahuje vysvetlenia základných pojmov pre príslušný spôsob zániku záväzku, ako aj určité podmienky pre zánik týmto spôsobom. Práve pri takejto duplicitnej právnej úprave je treba brať zreteľ na doplnkový a modifikačný charakter obchodného zákonníka vo vzťahu k občianskemu, aby sa strany zbytočne nedostávali do nežiaducich komplikácií.

Domnievam sa, že v tejto práci sa mi podarilo vytvoriť komplexný a prehľadný systém jednotlivých spôsobov zániku záväzku, ako aj vypichnúť ich najdôležitejšie charakteristické črty a zároveň

upozorniť na problematické aspekty jednotlivých spôsobov zániku záväzku, ktoré by pre obchodnoprávnu prax mohli znamenať určité nezrovnalosti. V prípade niektorých nie príliš určitých ustanovení, ktoré by mohli robiť výkladové ťažkosti som sa snažila k ich priblíženiu a pochopeniu prostredníctvom použitia judikatúry súdov. Myslím, že sa mi podarilo nájsť judikatúru, ktorá mi v tomto napomohla a dosiahla som to, čo som si vytýčila - (napr. viď s. 82 problematika jednostrannej kompenzácie splatných pohľadávok voči nesplatným).

Vzhľadom na chystanú novelizáciu obchodného práva som považovala za dôležité načrtnúť i možnosť právnej úpravy záväzkových vzťahov do budúcnosti. Zánik záväzku, ako aj celé odvetvie obchodného záväzkového práva by sa mali zlúčiť s právom občianskych záväzkových vzťahov v novo navrhovanom občianskom zákonníku, čím sa predpokladá uľahčenie a zjednodušenie pri faktickej aplikácii v praxi. S najväčšou pravdepodobnosťou sa však na plánovanú novelizáciu bude musieť ešte nejaký ten čas počkať, i keď optimistická predstava schválenia je plánovaná v horizonte dvoch rokov. Moja predstava prijatia v horizonte 5. až 8. rokov je o trochu skeptickejšia, ale domnievam sa že by som ju mohla nazvať tou realistickou.

Dúfam, že moja práca prispieva k pochopeniu nastolenej problematiky aktuálnej v tomto období a bude cenným prostriedkom informácií pre jej čitateľov.

Resumé

Commercial obligations are one of the most attractive parts of the commercial law and therefore this thesis focuses on Extinction of commercial obligations. Czech legal regulation distinguishes several manners for extinction of obligation which is incorporated in both the Commercial code and the Civil Code.

The most preferable and expected manner for extinction of obligation is the discharge of an obligation by performance when obligation expires when performed duly and in time. Other manners of extinction of obligations are: mutual set-off arrangement, deposition into official custody, mutual agreement, expiration of time, preclusion, impossibility of performance, termination, frustration of the purpose of the contract, commutation, termination, settlement, withdraw from a contract, merger, death of a debtor or creditor , waive a right and remission of a debt.

This thesis discusses particular manners for extinction of obligation, shows their most important and the most characteristic features and draws attention to problematic aspects of particular manners for extinction of obligation.

Použitá literatura:

Monografie:

1. Bejček, J. Obchodní závazky. 2. vydání. Brno: Iuridica, 1994.
2. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007.
3. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: POLYGON, 2002.
4. Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, J., Ježek, J. a kol. Kurs obchodního práva. Soutěžní právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002.
5. Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek. Praha: Linde, 2008.
6. Eliáš, K. Obchodní zákonním. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900. 4. vydání. Praha: Linde, 2004.
7. Faldyna, F. Obchodní právo. Meritum. Praha: ASPI, 2005.
8. Faldyna, F., Hušek, J. Dlužníci, věřitelé, soudy aneb právní možnosti a způsoby vymáhání pohledávek. Frýdek-Místek: Inforpres, 1994.
9. Faldyna, F., Hušek, Des, Z. Zajištění a zánik závazků. Praha: Codex Bohemia, 1995.
10. Faldyna, F., Hušek, Pohl, T. Zajištění a zánik obchodních závazků. Praha: ASPI, 2007.
11. Fiala, J. Občanské právo hmotné. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2002.
12. Holub, M., Fiala, J., Bičovský, J. Občanský zákoník. 12. vydání. Praha: Linde, 2006.
13. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 8. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003.
14. Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. Římské právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995.
15. Knapp, V. Občanské právo hmotné. II. svazek. 2. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998.
16. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. svazek, 4. vydání, Praha: ASPI Publishing, 2006.
17. Kopáč, L. Obchodní kontrakty. I. díl. Praha: PROSPEKTRUM, 1993.
18. Krčmář, J. Základy přednášek o právu občanském. Právo obligační. Praha: Všehrad, 1924.
19. Marek, K. K obchodním závazkovým vztahům. Praha: VŠVSMV, 2007.

20. Nesnídal, J. Obchodní zákoník. Poradce. 11. číslo. Český Těšín: Poradce, 2007.
21. Padrnos, J. Úvod do obchodního práva. Ostrava: Key publishing, 2007.
22. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha: Linde, 1996.
23. Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. I.díl. 2. vydání. Praha: ASPI, 2003.
24. Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, 2006.
25. Pospíšilová, A., Pospíšil, M. Obchodní vztahy a spory. 1.vydání. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2005.
26. Raban, P. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 5. vydání. Praha: Eurounion, 2007.
27. Rebro, K., Blaho, P. Rímske právo. Bratislava: Obzor, 1991.
28. Rouček, F., Sedláček, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: ASPI, 2002.
29. Stuna, S. a kol. Obchodní zákoník s podrobným komentářem pro právní a podnikatelskou praxi. Praha: Trizonia, 1992.
30. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006.
31. Švarc, Z. a kol. Základy obchodního práva. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.
32. Švarc, Z. Základy soukromého práva - právo v podnikání. Praha: Prospektrum, 1998.

Odborné časopisy:

1. Bejček, J. Nemožnost plnění. Právní rádce, 1994, č. 9.
2. Bejček, K. Zánik závazku prekluzí. Právní rádce, 1994, č. 3.
3. Effenberger, K. O právu obligačním. Právní rádce, 1998, č. 8.
4. Elek, Š. Zrušení smlouvy a výpověď v závazkových právních vztazích. Právní rádce, 1998, č. 4.2.
5. Eliáš, K. Lze započíst splatnou pohledávku proti nesplatné aneb jak se pozná mistr. Právní rozhledy, 2003, č. 12.
6. Eliáš, K. Následná nemožnost plnění se zřetelem k obchodním závazkům. Právní praxe v podnikání, 1995, č. 7-8.

7. Eliáš, K. Prodlení dlužníka a prodlení věřitele. Právní rádce, 2003, č. 12.
8. Eliáš, K. Smrt dlužníka a smrt věřitele jako právní důvod zániku obchodních závazkových vztahů. Obchodní právo, 1997, č.6.
9. Havel, B. Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. Obchodněprávní revue, 2009, č.1.
10. Handlar, J. Oprávnění třetí osoby splnit závazek dlužníka a bezdůvodné obohacení podle §454 ObčZ. Soudní rozhledy, 2003, č.9.
11. Hušek, J. Odstupné v obchodních vztazích. Právo a podnikání, 1998, č. 3.
12. Hušek, J. Výpověď v obchodních vztazích. Právo a podnikání, 1996, č. 4.
13. Hušek, J. Započtení pohledávek - podmínky započtení. Právo a podnikání, 1994, č. 8.
14. Kavan, P. Započtení pohledávek. Právo a podnikání, 1999, č. 5.
15. Kopáč, L., Švestka, J. Nad některými otázkami odstoupení od smlouvy podle obchodního zákoníku. Právní rozhledy, 1995, č. 10.
16. Kovařík, Z. Placení směnky a následky s tím spojené. Bulletin advokacie, 2004, č. 5.
17. Pecha, R. Odstoupení od smlouvy podle obchodního zákoníku. Bulletin advokacie, 2002, č. 8.
18. Pelikánová, I. Zánik obchodních závazků splněním. Právní praxe v podnikání, 1995, č. 4.
19. Plíva, S. Prodlení v obchodních vztazích. Obchodní právo, 1995, č. 10.
20. Riegrová, V. Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy. Právo a podnikání, 1996, č. 12.
21. Salačová, M. Vzdání se práva, které může v budoucnu teprve vzniknout. Právo a podnikání, 1996, č. 12.
22. Spáčil, J. Hodnocení důkazů soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu (kvintací). Ad Notam, 2000, č. 5.
23. Tomsa, M. Odstoupení od smlouvy v obchodních vztazích. Obchodní právo, č. 12.
24. Vajgant, M. Odstoupení od smlouvy podle občanského a obchodního zákoníku. Právní rádce, 1998, č. 8.

25. Židlík, R. Obchodní právo. Časopis pro obchodně právní praxi, 2007, č. 2

Internetové zdroje:

1. Sum, T. Odstupné v obchodních vztazích [cit. 9.3.2009] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/tpo/clanky/odstupne-v-obchodnich-zavazkovych-vztazich-37372.html?mail>

2. Těmín, T., Nováková, L. Zajištění obchodních závazkových vztahů [cit.18.3.2009] Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077450-20421940-F00000_d-zajisteni-obchodnich-zavazkovych-vztahu

3. Zima, P. Vyšší moc a nový občanský zákoník [cit. 10.3.2009] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyssi-moc-a-novy-obcansky-zakonik-52876.html?print>